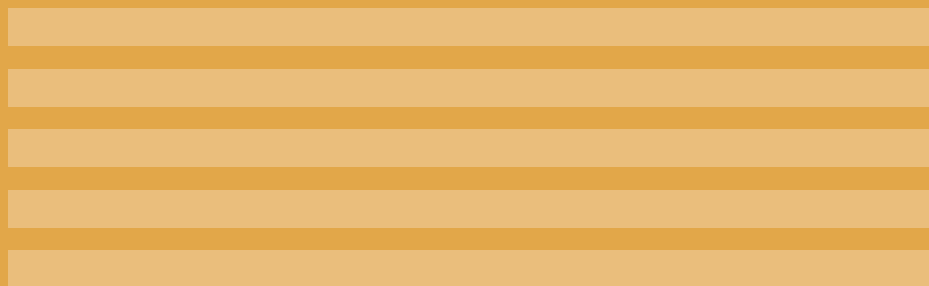
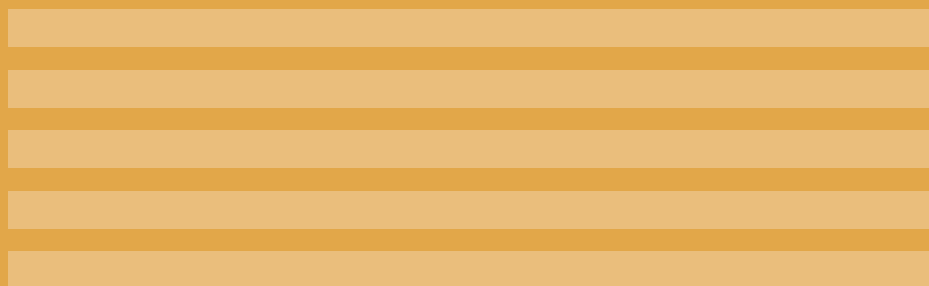
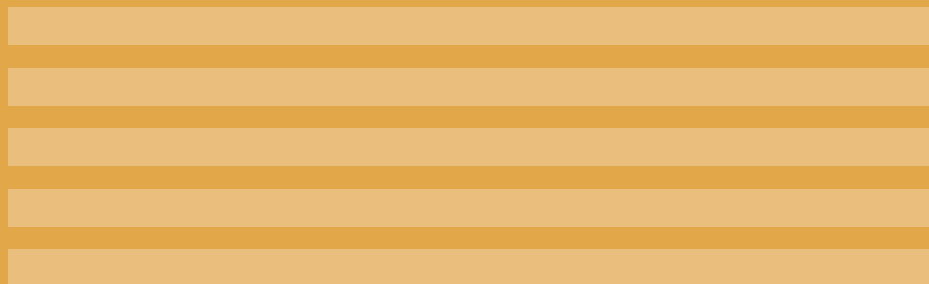

SLOVENSKÁ HUDBA VO VOJVODINE 2017

ZBORNÍK PRÁČ 13. KONFERENCIE
MUZIKOLÓGOV A HUDOBNÝCH ODBORNÍKOV
NOVÝ SAD 25. NOVEMBRA 2017

SLOVENSKÁ HUDBA VO VOJVODINE 2017
ZBORNÍK PRÁČ 13. KONFERENCIE
MUZIKOLÓGOV A HUDOBNÝCH ODBORNÍKOV
NOVÝ SAD 25. NOVEMBRA 2017

SLOVENSKÍ HUDOBNÍ
SKLADATELIA PŔSOBIACI
VO VOJVODINE

OBSAH

Úvodom.....	5
Увод	7
Проф. ВЕСНА ШОУЦ, диригент, редовни професор на Факултету музичке уметности у Београду Живот и дело композитора Мирка Шоуца.....	9
Prof. VESNA ŠOUCOVÁ, dirigentka, riadna profesorka Fakulty hudobného umenia v Belehrade Život a dielo skladateľa Mirka Souca	15
Mgr. IMRICH ŠIMIG, Literárne a hudobné múzeum Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici Skladateľ Tibor Andrašovan	31
ĽUDMILA BEREDIOVÁ-STUPAVSKÁ, profesorka slovenského jazyka Zo života Tibora Andrašovana	45
MARIENA STANKOVIČOVÁ-KRIVÁKOVÁ, dirigentka K tvorbe Jána Podhradského	67
PhDr. MARIANNA BÁRDIOVÁ, PhD., hudobná historička Viliam Figuš Bystrý 1875 – 1937.....	75
Mgr. art. MILINA SKLABINSKÁ, PhD., teoretička hudby Viliam Figuš Bystrý v Padine	91
PaeDr. JURAJ SÚDI, dirigent Hudobný opus Jána Nosáľa.....	97
Mgr. art. MILINA SKLABINSKÁ, PhD., teoretička hudby K tvorbe Martina Kmeťa	101
Bc. PETER PAVLÍK Aplikácia skladieb Juraja Súdiho na Slovensku	109

Bc. LEONÓRA SÚDIOVÁ	
K päťdesiatinám Juraja Súdiho	115
Mgr. art. SLOVENKA BENKOVÁ MARTINKOVÁ, ArtD.	
Zastúpenie diel slovenských skladateľov na podujatí Jarné nôty	121
VLADIMÍR VALENT	
Na počesť a obnovenie spomienok	125
FOTOGALÉRIA	132

ÚVODOM...

Napriek tomu, že v slovenských vojvodinských kultúrnych rámcoch dominuje hudba ľudová, v rôznych časových úsekoch a v rôznych spoločenských kontextoch nachádzame aj tvorbu umeleckú, arteficiálnu, ktorá hudobný a scénický prejav umeleckých súborov a osobností z radov našej komunity posúvala na inú interpretačnú a hodnotovú úroveň. Aj z tohto podnetu sme sa rozhodli 13. muzikologickú konferenciu Slovenská hudba vo Vojvodine, ktorá sa uskutočnila 25. novembra 2017 v Novom Sade, venovať téme Slovenskí hudobní skladatelia pôsobiaci vo Vojvodine. Vďaka tejto odvahe sa nám podarilo podnietiť autorov zamerať sa na výskumnú, dokumentačnú a tvorivú prácu a jej výsledkom je originálny zborník prác, ktorý je práve vo vašich rukách. Originálny aj preto, že prináša rad zaujímavých tém a často aj nie veľmi známych informácií zo života skladateľov, ktorí boli a sú istým spôsobom spätí s našim prostredím a habitusom.

Veľkou ctou pre našu komunitu bol fakt, že sa 13. muzikologickej konferencie zúčastnil skladateľ Mirko Šouc. Vo svojom krásnom veku 85 rokov bol osobne prítomný na prednáške svojej dcéry, dirigentky Vesny Šoucovej, ktorá ozrejmila ich slovenský pôvod a upovedomila odbornú verejnosť o tom, že osobnosť z radov Slovákov máme aj v Zemune a že na to nesmieme zabúdať. Bluesové skladby, ktoré následne odzneli naživo alebo reprodukovane, nadchli prítomných a otvorili spústu nových možností spolupráce aj v prezentovaní diela M. Šouca u nás a na Slovensku. Príspevok o M. Šoucovi uvádzame v srbčine a v slovenčine. Dôkladne sme sa v tomto ročníku venovali aj osobnosti Tibora Andrašovana, ktorého sté výročie narodenia sme si pripomenuli v roku 2017. Jeho nesmierne zaujímavá životná cesta ho na istú dobu zaviedla aj medzi vojvodinských Slovákov vďaka čomu sme bohatší o rad hudobných nahrávok v Novosadskom rozhlase. Na skladateľskú osobnosť Jána Podhradského sme sa tentokrát upriamili aj vo svetle jeho autorstva hymny juhoslovanských Slovákov Ó, Bože národov, stvoriteľu náš. **S veľkou radosťou v tomto zborníku publikujeme jej melódiu a text, ktorého autorom je Vladimír Podhradský, otec J. Podhradského.** Viliama Figuša Bystrého predstavujeme vo svetle jeho pôsobenia v Padine na začiatku 20. storočia, ozrejmujeme tiež tvorbu autorov zo Selenče Jána Nosáľa a Juraja Súdiho, ako aj tvorbu etnomuzikológa Martina Kmeťa. Aj keď je známe, že slovenský skladateľ Mikuláš Schneider Trnavský šesť mesiacov pobudol v Bečkerekú, dnešnom Zreňaníne, text o jeho tvorbe, respektíve pôsobení v našom prostredí, v tomto zborníku postrádame. Veríme, že sa v budúcnosti dostaneme aj k bližšiemu ozrejeniu týchto súvislostí a

prispíeme tak k lepšiemu poznaniu slovenskej vojvodinskej hudobnej minulosti. Do zborníka zaraďujeme aj texty o zastúpení skladieb slovenských skladateľov v programe koncertov vážnej hudby Jarné nôty. Zborník trefne doplníme aj príspevkom emeritného univerzitného profesora Vladimíra Valenta, ktorý sa s priaznivcami a čitateľmi rozdelil o spomienky na skladateľskú činnosť J. Nosáľa, M. Kmeťa, M. Šouca a J. Súdiho.

Plne si uvedomujeme, že téma minuloročnej konferencie ani zďaleka nebola uvedenými príspevkami vyčerpaná. Na druhej strane však každý text vnímame ako podstatný prínos k dokumentácii hudobného dedičstva a ako zdroj vedúci k zrodu ďalších tém a budúcich výskumov. V dobe, ktorá je rýchla a ktorá nás zaplavuje množstvom často i nadbytočných informácií, si musíme vytvoriť podmienky na takéto exkurzy do minulosti, začítať sa do dobovej tlače a historických prameňov a uvedomiť si, že často aj v omnoho zložitejších podmienkach naši predkovia dokázali udržať úroveň a kvalitu aj v oblasti hudobnej a tak zveľaďovať existujúci hudobný život, ale aj kultivovať hudobné a estetické prejavy. Nie sme priekopníkmi, ale pokračovateľmi tejto tradície, a preto by konferencie a zborníky mali slúžiť aj nato, aby sme sa k tým skutočným hodnotám mohli vrátiť a vdýchnuť im nový život aj v dnešných časoch.

Mgr. art. Milina Sklabinská

УВОД

Иако у словачким војвођанским културним оквирима доминирају форме народне музике, у разним временским периодима и у разним друштвеним контекстима наилазимо и на форме уметничког стваралаштва, те уметничку и артифицијелну музику која је музичком и сценском извођењу ансамбала и појединаца давала нову интерпретацијску и вредноснараван. Управо из тог разлога смо 13. Музиколошку конференцију „Словачка музика у Војводини“, која је организована 25. новембра 2017. у Новом Саду, посветили теми „Словачки композитори који су деловали у Војводини“. Захваљујући овој одважности пошло нам је за руком да ауторе мотивишемо ка истраживачкој, документационој и стваралачкој активности, а резултат ове делатности представља низ занимљивих тема и често недовољно познатих чињеница о животу и раду композитора који су били, односно који јесу, везани за нашу средину и наш хабитус.

Велику част за нашу словачку заједницу представља и чињеница да је 13. Музиколошкој конференцији лично присуствовао композитор Мирко Шоуц. Са својих дивних 85 година са пажњом је слушао предавање своје ћерке, диригенткиње Весне Шоуц, која је објаснила словачко порекло ове породице и културну јавност упозорила на то да наша заједница има важну личност у Земуну, те да на то не треба да заборавимо. Композиције блуза и џеза, које су касније уследиле у живом или репродукованом извођењу, одушевиле су присутне и отвориле низ нових могућности сарадње у презентацији дела Мирка Шоуца код нас и у иностранству. Текст о Мирку Шоуцу објављујемо на српском и на словачком језику.

Ове године детаљно смо се посветили и делу и раду Тибора Андрашована поводом стогодишњице рођења овог словачког композитора. Његов необично занимљив животни пут га је на одређено време довео и у Југославију у словачку заједницу, захваљујући чему смо богатији за низ снимака у Новосадском радију. Пажњу смо посветили и стваралачком раду Јана Подхрадског, аутора прве химне југословенских Словака „О Боже народа, створитељу наш“, коју је компоновао давне 1929. године. Текст ове химне, који је написао његов отац Владимир Подхрадски, али и нотни запис, са великим одушевљењем објављујемо управо у нашем зборнику.

Композитора Вилијама Фигуша Бистрог представљамо у светлу његовог деловања у Падини на почетку 20. века; такође смо се усредсредили и на стваралаштво аутора из Селенче Јана Носала и

Јураја Суђија, као и етномузиколога Мартина Кмећа. Иако је познато да је у Бечкерекy, данашњем Зрењанину, шест месеци боравио словачки композитор Микулаш Шнајдер Трнавски, текст о његовом стваралштву и деловању у нашој средини нисмо успели да обезбедимо. Верујемо да ће у неким будућим издањима бити објављен и рад о овом значајном периоду како бисмо се још боље упознали са словачком војвођанском музичком прошлoшћу.

У зборнику су објављени и текстови везани за заступљеност словачких композитора у програмима концерата озбиљне музике „Пролећне ноте“ у Бачком Петровцу. Зборник је обogaћен текстом пензионисаног универзитетског професора Владимира Валента у којем можемо прочитати његова запажања и сећања на стваралачку делатност Ј. Носала, М. Кмећа, М. Шоуца и Ј. Суђија.

Свесни смо чињенице да тема 13. конференције није исцрпљена, са друге стране сваки објављени текст схватамо као драгоцен допринос документацији музичког наслеђа, те као извор настанка нових тема и будућих истраживачких пројеката. У време које је брзо и које нас неретко преплави сувишним информацијама морамо радити на стварању услова за овакав вид осврта на прошлост, посветити се историјским изворима и старој литератури захваљујући чему можемо постати свесни да су давно у много сложенијим приликама наши преци умели да одрже ниво и квалитет и у области музике, те да су на тај начин оплемењивали постојећи музички живот, али и култивисали музичке и естетске изразе. Нисмо пионири већ настављачи традиције, а наше конференције и зборници управо треба да нас подстакну ка томе да стремимо према стварним вредностима и да им у данашње време удахнемо неки нови живот.

Мгр. арт. Милина Склабински

Проф. Весна Шоуц

ЖИВОТ И ДЕЛО КОМПОЗИТОРА МИРКА ШОУЦА

МИРКО ШОУЦ – композитор, аранжер, диригент, пијаниста и џез солиста на хармоници рођен је 29. јуна 1933. године у Земуну, у породици угледног земунског кројача Виктора Шоуца и мајке Катице (рођене Тот).

Мирко Шоуц је својим композицијама различитих жанрова, као и захваљујући свестраном музичком ангажовању, стекао велики углед и популарност, обележивши цео један период музичког живота од 50-их до 90-их година 20. века. Један је од зачетника и најпознатијих композитора џез музике на овим просторима. Године 1953. приступа Удружењу џез музичара чији је почасни члан, а у Удружењу композитора Србије је од 1955. године. Мирко Шоуц је увек са поносом истицао да је Словак, његов матерњи језик је словачки, а крштен је у Словачкој евангелистичкој цркви у Земуну.

Мирков отац, Виктор Шоуц, рођен је у Земуну од оца Ђуре, кројача, и мајке Марије (рођене Валентини, италијанског грофовског порекла). Претпоставља се да је породица Шоуц дошла из Словачке на позив српских власти, јер тада, у Србији, није било довољно кројача. У овој угледној и многобројној породици свако је знао да свира, а често се у кући могло чути заједничко музицирање свих чланова породице. Тамбуре су биле веома популаран инструмент, а млади Виктор је одлично свирао клавир, играо шах и говорио пет језика. Породица Шоуц је оснивач једног од хорова у Земуну при Евангелистичкој цркви, као и оснивач првог шаховског друштва. У време када је рођен Мирко Шоуц, пре Другог светског рата, било је незамисливо да кројачев син одлучи да се бави музиком. Упркос оштром очевом противљењу, мајка Катица купује свом сину Мирку прву хармонику, и тако почиње цела прича.

Виктор је поседовао грамофон, што је у то време била права реткост, слушао народну музику и шансоне. Већ након првог слушања било које песме, дечак Мирко је могао и да је одсвира. Такође, после одласка у биоскоп и само једног гледања филма одмах је умео да одсвира главну

мелодију, оставивши запањене све оне који су запазили посебан дар малог дечака. Први професионални наступ имао је са пет година, 1. септембра 1938. Тадашњи медији су га називали „вундеркиндом“. Убрзо је одржавао редовне концерте у „Родином позоришту“ и на Коларчевом народном универзитету, солистички или са својим оркестром хармоника. У то време редовно су се приређивали балови, које је, већином, отварао Мирко Шоуц свирајући „Краљево коло“. Најраније Шоуцово детињство обележио је и боравак на двору краља Петра, као и наступ на концерту који је краљ приредио поводом Материца, 25. децембра 1939. То је уједно био и први концерт који је Радио Београд директно преносио.

Страхоте Другог светског рата и преживљавање у градским условима у Земуну оставили су неизбрисив траг у Мирковом животу. Живео је са мајком, сестром и баком. Како би преживели, Мирко је био приморан да свира у кафани. Од раног детињства био је изузетно вредан и поштен, а ослањао се искључиво на свој таленат, знање и рад.

Природни апсолутни слух је екстремно редак дар за разлику од стеченог апсолутног слуха, који се дугогодишњим музичким школовањем може изградити. Он подразумева беспрекорну и непогрешиву детекцију и репродукцију сваког тона у сваком тренутку, на сваком инструменту, а без претходне интонативне оријентације (камертона и сл.). Такође, онај ко има природни апсолутни слух може да свира само на добро наштимованом инструменту. Дакле, ако гледа и свира на клавијатури тон „це“, он „це“ мора и чути. Ако свира „це“, а чује „ха“ (уколико је клавир ниже наштимован) свирање није могуће. Такође, тон „це“ може да пева само као „це“. Није могуће да гледа „це“, а да пева било који други тон. Ова, уистину, савршена урођена способност била је током целог Мирковог школовања и каријере једна од његових најупечатљивијих професионалних особина. Природа му је даровала да непогрешиво чује све. Радио је са лакоћом и невероватном брзином. Међутим, сам Мирко је причао о тешкоћама које му је задавао његов природни апсолутни слух. Анегдота има много, али је најсимпатичнија она када је тек након одсвираног првог акорда морао да прекине свој дипломски испит у музичкој школи. Наиме, клавир је био наштимован за пола тона ниже и о свирању у тадашњој Свечаној сали Дома културе у Земуну није било ни говора. Директор је изашао на сцену и помоћу звучне виљушке објаснио публици зашто дечак не може да свира. Касније, током каријере, увек је на путовања носио хармонику, не само зато што је једнако био везан и за клавир и за хармонику, већ што никада није могао знати да ли ће клавир бити добро наштимован или не.

На Музичкој академији у Београду дипломирао је клавир 1960. године у

класи проф. Милице Марјановић, и теорију у класи проф. Марка Тајчевића.

Након завршених студија запошљава се у Радио Београду где оснива Ансамбл Мирка Шоуца, који је постојао пуних тридесет година. Овај ансамбл је остварио неколико хиљада концерата у земљи и иностранству (Немачка, Швајцарска, Француска, Бугарска), неколико стотина трајних снимака, (највише из области џез музике), као и вишегодишње изузетне успехе на Џез фестивалу на Бледу.

Мирко Шоуц је један од ретких академских музичара који спада у пионире џеза на просторима бивше Југославије. Љубитељима и познаваоцима џез музике најпознатији је као изванредан интерпретатор на џез хармоници. Његов специфичан стил импровизације наилазио је на наклоност у соло деоницама дувача, гитариста и пијаниста. У то време Мирко није имао прилике да слуша хармоникаша Арт ван Дама, а увек је говорио да је то одлично јер: „...он тако добро свира да бих, хтео или не, његов стил делом преузео. Овако сам изградио сопствени импровизациони стил.“ Педесетих година је на једном радијском интернационалном такмичењу извођење на хармоници Мирка Шоуца заузело прво место, те је тада чак и превазишао Ван Дама. Пијанистичка техника му је свакако обезбедила необичну виртуозност свирања на хармоници. Познати су снимци са његова прва два албума, на којима је наснимавано пет хармоника у блоку, увек при излагању теме. У многим снимцима је користио колоритно интересантну комбинацију челесте и хармонике које наступају одвојено, у соло импровизацији, никада у блоку. Постоји велики број трајних снимака на којима свира џез клавир, као и мелодику.

Почетком педесетих година прошлог века џез музика се могла слушати једино преко радио-станице САД, и то само у одређено време. Нотних записа скоро да није било, тако да је Мирко попут компјутера одмах записивао целу тему, директно, док ју је слушао на радију.

Свирао је у разним џез саставима, а касније је више деценија водио, тада чувени, Ансамбл Мирка Шоуца. Утирати пут једном новом музичком стилу је тешко, али и провокативно и инспиративно. Тадашња политичка ситуација је са негодовањем гледала на „амерички џез“, а млади, амбициозни џезери су били упорни и храбри. Приликом прве аудиције у Радио Београду Мирко је са џез триом свирао тему „The man I love“. Након лаганог првог дела уследио је „fast swing“. Истог тренутка проломио се

глас из тонске кабине: „Напоље са том америчком музиком!“ У ходнику се налазио Предраг Ивановић, који је кроз смех рекао: „И ми смо мало пре исто тако прошли.“ Врло брзо џез се свирао свуда, а нарочито на тада веома популарним игранкама.

Све џез композиције Мирка Шоуца настале су, у основи, као инструменталне. Текст није био полазна база музичке инспирације, већ је накнадно писан. Касније, када је почео да компонује забавну музику, ситуација постаје обрнута, јер је мелодија увек настајала на основу текста. Компоновао је изузетно брзо. Када бих га питала како почиње процес компоновања, он би ми рекао: „Не почињем ја, почиње музика сама, у мени. Ја је запишем. Никада нисам сео за клавир да бих компоновао, већ да бих забележио музику која настаје као плод доживљаја или инспирације. Ако је песма лепа, ја једноставно стихове одмах претачем у музику и то иде брзо и лако. Компонујем у тренуцима опуштања и тишине.“ Инспирација долази спонтано, изненада, а наслови говоре о самом догађају који је иницирао џез тему. Композицију „У сусрет облацима“ написао је као студент, приликом првог лета авионом. Лет је био буран, ветрови су бацали авион, а Мирко је мислио да лет баш тако и треба да изгледа. Замолио је стјуардесу да му да оловку и папир, и забележио је тему. Композиција „Шарена кравата“ настала је услед одушевљења због купљене нове кравате, негде у Немачкој. Прву џез тему под називом „Контрасти“, Мирко Шоуц је компоновао 1948. год. Од тада, његова музика налази се на репертоару џез оркестра РТБ-а, Љубљанског и Загребачког џез оркестра, као и разних других састава широм бивше Југославије.

Мирко је увек искрено и једноставно говорио о музици и свом стваралаштву. По природи скроман, не много причљив и ненаметљив, радо је помагао колегама, млађим композиторима и извођачима, коригујући њихове радове и упућујући их у професионалне вештине компоновања и аранжирања. Стога је у многобројним

композицијама наведен као коаутор. Међутим, када је у питању музичка истина и правда, бескомпромисно је улазио у дискусију. Важио је за једног од најбољих познавалаца хармоније на овим просторима. Са подједнаким жаром и концентрацијом прилазио је својим инструментима, клавиру и хармоници, а грешака током снимања (највише у Студију 6 Радио Београда, где је провео највећи део радног времена), кажу сведоци, скоро да није ни

било. Анегдота каже да га је један колега сачекао испред студија, смејући се и клечећи рекао: „Шоле, буди човек, погреши бар једном, молим те.“

Иако је најпознатији као композитор и интерпретатор џез музике, занимљиво је да је подједнак успех имао и у другим музичким жанровима. Аутор је преко две стотине композиција (џез, забавна, дечја музика, музика за филм, радио и ТВ драме, серије, музика у духу староградских песама) и приближно исто толико аранжерских и коауторских радова.

Снимао је музику за радио-емисије: („Радио Највеселији град“, „Весело вече“, „Студио шест Вам пружа шансу“, „Ваших пет минута“, „Теби кажем“, „Поклони се и почни“). Компонувао је музику за филм, радио-драме и све телевизијске серије у режији Радивоја Лоле Ђукића.

Серије Лоле Ђукића су се емитовале у време када на телевизији нису постојале техничке могућности за снимање, већ само за емитовање. Свака епизода се „увежбава“ пре подне, а директно преноси уживо, по подне. Оркестар је постављен ван кадра камере и уживо свира. Од 1950. године Шоуц је компоновао забавну музику која се изводила и побеђивала на тада веома популарним фестивалима, као што су: Београдско пролеће, Опатијски, Загребачки, Сплитски, Скопски фестивал, Сарајевски шлагер сезоне и Армијски фестивал у Београду. Најпознатије песме су: „Када дође дан“, „Обећање“, „Већ давно“, „Тражиш“ и др.

Велики део стваралаштва Шоуц је посветио дечјој музици, као композитор, аранжер, диригент и интерпретатор. Одржао је ванредно велики број добротворних концерата посвећених деци. Са својим ансамблом (Ансамбл Мирка Шоуца) реализовао је серије концерата: „Децо, певајте са нама“, „Сусрети четвртком“ (654 концерта у Дому пионира, данашњем ДКЦ-у), као и телевизијске серије за децу „На слово, на слово“ и др. На многобројним дечјим фестивалима учествовао је као композитор, аранжер и диригент, освојивши значајне награде (издвајамо пет узастопних првих награда на Београдском пролећу за децу). Најпознатија од свих његових дечјих песама је „Заклео се бумбар“, песма уз коју одрастају генерације деце. Компонована је приликом једног застоја у саобраћају на релацији Земун–Београд. Док је чекао, сетио се да је претходних дана добио један текст. Из добрих стихова мелодија се родила за трен, али јој је недостајао рефрен, па је Мирко додао „зум, зум...“. Аутор је три ЦД-а музике за децу, четири ЦД-а џез музике (три инструментална, један вокални) и два ЦД-а композиција у духу староградских песама. 25 најлепших дечјих песама штампано је у нотној збирци „Заклео се бумбар“, а Удружење композитора објавило је збирку џез тема Мирка Шоуца.

Ретко који композитор са успехом ствара на више стилских подручја.

Љубав према народној музици укореењена у детињству, пронашла је свој логичан пут до староградске песме коју је Мирко веома волео. Редовно је учествовао на фестивалима староградске музике у Београду и Новом Саду.

На сваком фестивалу на којем је учествовао добио је специјалне награде за најбољи аранжман. Правио је врхунске аранжмане за велике или мале оркестарске саставе. Дириговао је у више од сто представа у Позоришту на Теразијама, управљао Ревиијским оркестром РТБ-а, Забавним и Великим народним оркестром РТБ-а.

За свој стваралачки рад награђен је бројним, најпрестижнијим наградама међу којима издвајамо: Награду за животно дело Интернационалног џез фестивала НИШВИЛ, Орден рада са златним венцем (најзначајнија награда у бившој СФРЈ), Награду Удружења композитора за животно дело, Повељу Удружења џез музичара, Златни микрофон (награда Радио Београда), Награду Цар Константин (за стваралаштво које је оставило трајан траг у српској култури), Златни виолински кључ за изузетан допринос музичкој култури за децу и стварању композиција антологијске вредности. Добитник је националне пензије која се додељује као признање уметницима који су својим стваралаштвом дали врхунски допринос домаћој култури.

РЕЗИМЕ

У свом тексту Весна Шоуц пише о животу и делу Мирка Шоуца, који потиче из словачке породице из Земунa. Ауторка нас упознаје са породичним приликама и првим музичким корацама овог композитора и наглашава његов природни апсолутни слух. М. Шоуц је академски образован композитор и интерпретатор којег убрајамо у осниваче џез музике на просторима бивше Југославије. Ауторка објашњава временски и просторни контекст у који продиру музички правци из Америке, а илуструје их разним анегдотама везаним за Шоуцов богат музички опус. Прву џез тему „Контрасти“ Мирко Шоуц је компоновао 1948. године и од тог времена његове композиције налазимо у репертоару џез оркестра Радио-телевизије Београд, Љубљанског и Загребачког џез оркестра, али и многих других ансамбала из целе Југославије. Са својим оркестром (Оркестар Мирка Шоуца) реализовао је неколико хиљада концерата код нас и у иностранству. Значајан део свог стваралаштва посветио је деци и то као композитор, аранжер, диригент и интерпретатор. Добитник је бројних признања и награда.

Prof. Vesna Šoucová

dirigentka, riadna profesorka Fakulty hudobného umenia v Belehrade

ŽIVOT A DIELO SKLADATEĽA MIRKA ŠOUCA

Skladateľ, upravovateľ, dirigent, klavirista a jazzový sólista na harmonike Mirko Šouc sa narodil 29. júna 1933 v Zemune, v rodine uznávaného zemunského krajčira Viktora Šouca a Katice (narodenej Tótovej).

Mirko Šouc svojimi skladbami rozličných žánrov, ale aj všestrannou prácou na poli hudobnom, získal vysoký rešpekt, popularitu a poznačil celé hudobné obdobie začínúc 50-tymi rokmi až po roky 90-te dvadsiateho storočia. Patrí k zakladateľom a k najznámejším skladateľom jazzovej hudby na týchto priestoroch. V roku 1953 sa stal členom Združenia skladateľov jazzovej hudby, dnes je jeho čestným členom, a členom Združenia skladateľov Srbska je od roku 1955. Vždy s hrdosťou hovoril o tom, že je Slovak, jeho materinským jazykom je jazyk slovenský a v slovenskom evanjelickom kostole v Zemune bol aj pokrstený.

Otec Mirka Šouca, Viktor Šouc, sa narodil v Zemune, od otca Juraja, krajčira, a matky Márie (narodenej Valentini, talianskeho šľachtického pôvodu). Predpokladá sa, že rodina Šoucová sa zo Slovenska prisťahovala na pozvanie srbskej vrchnosti preto, že v tom čase v Srbsku nemali dosť krajčirov. Každý člen tejto váženej a početnej rodiny vedel hrať a doma často spolu muzičovali. Tambura vtedy patrila k veľmi populárnym nástrojom, a mladý Viktor výborne hral na klavíri, no okrem toho hral šach a ovládal päť jazykov. Rodina Šoucová založila v Zemune jeden zo zborov, pôsobil pri tamojšej evanjelickej cirkvi, a zároveň aj prvú šachovú spoločnosť. V čase, keď sa Mirko Šouc narodil, pred druhou svetovou vojnou, bolo nemysliteľné, aby sa krajčírsky syn zaoberal hudbou. No napriek tomu, že otec s tým výrazne nesúhlasil, prvú harmoniku svojmu synovi Mirkovi kúpila matka Katice, a týmto sa celý príbeh začína.

Viktor Šouc mal gramofón – v tom čase to bola úplná rarita, počúval ľudovú hudbu a šansóny. A Mirko, už ako chlapec, po prvom počutí akejkolvek piesne dokázal tú pieseň zahrať. A keď si v kine pozrel nejaký film, hneď mohol predviesť jeho ústrednú melódiu, z čoho boli všetci nadšení a tak aj odhalili osobitné nadanie tohto malého chlapca.

Prvé profesionálne vystúpenie mal Mirko ako päťročný chlapec, stalo sa 1. septembra 1938. roku. Vtedajšie médiá ho nazvali zázračným dieťaťom, no onedlho už pravidelne koncertoval v „rodinnom divadle“ a v Národnej univerzite Kolarac, samostatne alebo so svojím harmonikovým orchestrom. V tom čase sa pravidelne konali tanečné zábavy, tzv. plesy, ktoré Mirko Šouc spravidla otváral skladbou Kráľovo kolo. Jeho rané detstvo poznačil aj pobyt na dvore kráľa Petra, ale aj vystúpenie na koncerte, ktorý kráľ usporiadal na počesť sviatku nazvaného Materice, ktorý v roku 1939 pripadol na 25. decembra. Bol to zároveň prvý koncert, ktorý Rádio Belehrad priamo prenášal.

HRôzy druhej svetovej vojny a vtedajší ťažký život v mestských podmienkach, v Zemune, zanechali trvalú stopu na Mirkov život. Žil s matkou, sestrou a babkou. Aby dajako prežili, nútený bol hrať v krčme. No od raného detstva bol mimoriadne pracovitý a poctivý, opieral sa výlučne o svoj talent, vedomosti a prácu.

Prirodzený absolútny sluch je extrémne zriedkavým darom, na rozdiel od získaného absolútneho sluchu, ktorý si iba dlhodobým hudobným školením možno vybudovať. Ním rozumieme absolútne a bezchybné určenie každého tónu, ako i jeho reprodukciu, v každej chvíli, na každom nástroji, bez predchádzajúcej intonačnej orientácie (kamerton a pod.). Okrem toho osoba s prirodzeným absolútnym sluchom, môže hrať len na dobre naladenom nástroji. Čiže, ak na klávesnici pozerá na tón c, ktorý aj hrá, tak tón c musí aj počuť. Ak hrá tón c a počuje h (ak je klavír nižšie naladený), hrať nemôže. A tak aj tón c môže zaspievať iba ako tón c. Nie je možné, aby pozeral na tón c a spieval niektorý iný tón. Táto naskutku dokonalá vrodená schopnosť bola počas celého školenia a kariéry jednou z najvýraznejších Mirkových profesionálnych vlastností. Príroda mu darovala počuť všetko bezchybne. Všetko, čo s hudbou súviselo, robil neuveriteľne ľahko a rýchlo. Ale sám hovoril o ťažkostiach, ktoré mu jeho prirodzený absolútny sluch občas spôsobil. Takých príhod bolo veľa, ale medzi najsympatickejšie patrí tá, keď musel hneď po zahranií prvého akordu prerušiť skladanie vlastnej diplomovej skúšky preto, že klavír bol naladený o pol tónu nižšie, čo znamenalo, že vo vtedajšej slávnostnej sieni Domu kultúry v Zemune sa hrať jednoducho nedá. Takže riaditeľ vystúpil na javisko a pomocou zvukovej vidličky vysvetlil publiku prečo chlapec nemôže hrať. Neskôr, počas kariéry, vždy si sebou bral aj harmoniku, nielen preto, že bol s ňou rovnako spätý ako i s klavirom, ale pre istotu, pre prípad, že klavír nebude dobre naladený.

Mirko Šouc diplomoval na Hudobnej akadémii v Belehrade hru na klavíri v roku 1960 u prof. Milici Marjanovičovej a teóriu hudby u prof. Marka Tajčevića. Po absolvovaní štúdia sa zamestnal v Belehradskom rozhlase, kedy založil aj Orchester Mirka Šouca, ktorý trval celých tridsať rokov. Predviedol niekoľko tisíc koncertov doma a v zahraničí (Nemecko, Švajčiarsko, Francúzsko, Bulharsko),

urobil niekoľko stoviek trvalých nahrávok (najviac jazzovej hudby), a viac rokov sa mu neobyčajne dobre darilo i na Jazzovom festivale v Bledě, kde dosiahol výnimočné úspechy.

Mirko Šouc je jedným zo zriedkavých akademických hudobníkov, ktorý patrí k pionierom jazzu v bývalej Juhoslávii. Milovníci a znalci jazzu ho poznajú ako mimoriadneho interpreta na jazzovej harmonike. Jeho špecifický improvizáčny štýl si získaval priazeň v sólových sekvenciách dychových nástrojov, gitaristov či klaviristov. Vtedy nemal príležitosť počúvať akordeonistu Art Van Damma a vždy hovoril, že to je výborné preto, že: „...on tak dobre hrá, že by som, chtiac alebo nechtiac, jeho štýl čiastočne prebral. A takto som si vybudoval vlastný improvizáčny štýl“. V päťdesiatych rokoch na jednej z rozhlasových medzinárodných súťaží Mirko Šouc hrou na harmonike obsadil prvé miesto a tým sa dostal aj nad Van Damma. Virtuozita na klavíri mu zaručila bezpochyby nezvyčajnú virtuozitu v hre na harmonike. Známe sú nahrávky z jeho prvých dvoch albumov, kedy nahral päť harmoník v bloku a vždy v prezentácii témy. V mnohých nahrávkach používal farebne známu kombináciu čelesty a harmoniky, keď vystupujú separátne, v sólových improvizáciách, ale nikdy v bloku. Existuje veľký počet trvalých nahrávok, v ktorých hrá jazzový klavír, ale aj melodiku.

Začiatkom päťdesiatych rokov minulého storočia sa jazzová hudba mohla počúvať len prostredníctvom rozhlasových staníc USA, aj to len v presne určenom čase. Notových záznamov takmer nebolo, takže Mirko ako počítač, ihneď zapisoval celú melódiu, priamo, kým odznievala v rozhlase.

Mirko Šouc hral v rôznych jazzových skupinách a neskôr, viac desaťročí stál v čele vtedy chýrečného Orchestra Mirka Šouca. Kliensniť cestu pre nový hudobný štýl nie je ľahko, zároveň to však aj provokuje a inšpiruje. Vtedajšie politické okolnosti s istýmsi podozrením vnímali „americký jazz“, no mladí a ambiciózni jazzoví hudobníci boli vytrvalí a odvážni. Na prvej audícii v Belehradskom rozhlase Mirko hral s jazzovým triom tému The man I love. Po jednoduchej prvej časti nasledoval fast swing. V tej istej chvíli zo zvukovej kabínky sa ozvalo: „Von s tou americkou hudbou“. Na chodbe bol Predrag Ivanović, ktorý s úsmevom povedal: „Aj nám sa pred chvíľou to isté stalo“. Onedlho sa však jazz hral všade a zvlášť na vtedy veľmi populárnych tanečných zábavách.

Všetky jazzové skladby Mirka Šouca vznikli v podstate ako inštrumentálna hudba. Text nebol základným východiskom hudobnej inšpirácie, vznikal neskôr. A pozdejší, keď začal skladať populárnu hudbu, prichádza k opačnej situácii, melódiá vznikala na základe textu. Skladal mimoriadne rýchlo. Keď som sa ho opytovala, kedy začína skladať, povedal mi: „Nezačínam ja, začína hudba sama, vo mne. Ja ju len zapisujem. Nikdy som si nesadol za klavír, aby som hudbu

skladal, ja som len zapisoval to, čo vznikalo ako plod zážitku alebo inšpirácie. Ak je pieseň pekná, jej verše v tej chvíli jednoducho mením na hudbu, a to ide rýchlo a ľahko. Komponujem vo chvíľach relaxovania a ticha.“ Inšpirácia prichádza spontánne, znenazdania, a o samotnej udalosti, ktorá podnietila vznik jazzovej témy, hovoria názvy. Tému U susret oblacima (V ústrety oblakom) napísal ako študent počas svojho prvého letu lietadlom. Let bol búrlivý, vietor trmal lietadlo a Mirko si myslel, že let tak má vyzerat'. Poprosil letušku, aby mu priniesla pero a papier a tému si zapísal. A téma Šarena kravata (Pestrá viazanka) vznikla z nadšenia, ktoré spôsobila kúpa novej viazanky niekde v Nemecku. Prvú jazzovú tému Kontrasty Mirko Šouc zostavil v roku 1948. Odvtedy jeho hudbu nachádzame v repertoári Jazzového orchestra Rádiotelevízie Belehrad, Ľubľanského a Záhrebského jazzového orchestra, ale aj rôznych iných zoskupení v celej Juhoslávii.

O hudbe a o svojej tvorbe Mirko hovoril vždy úprimne a jednoducho. Je skromný, nehovorí mnoho a nevnučuje sa, kolegom, mladším skladateľom a interpretom vždy pomáhal, korigoval to, čo urobili a zasväcoval ich do profesionálnych zručností skladateľskej a upravovateľskej práce. Aj z toho dôvodu sa v mnohých skladbách uvádza ako spoluautor. No keď išlo o hudobnú pravdu a spravodlivosť, bol nekompromisný. Patril medzi najlepších znalcov harmónie na týchto priestoroch. A s rovnakým zápalom a koncentráciou sa venoval aj svojim nástrojom, klavíru a harmonike, takže k chybám počas nahrávania (najčastejšie v Štúdiu 6 Belehradského rozhlasu, kde strávil najväčšiu časť svojej pracovnej doby), hovoria svedkovia, takmer ani neprichádzalo. V jednej z anekdot sa hovorí, že ho raz jeden z kolegov dočkal pred štúdiom a kľakol si pred neho so slovami: Buď človek, Šole, pomýľ sa aspoň raz, prosím ťa.

Aj keď ho poznáme ako skladateľa a interpreta jazzovej hudby, je zaujímavé, že mal úspechy aj s inými hudobnými žánrami. Je autorom vyše dvesto skladieb (jazzovej a tanečnej hudby, hudby pre deti, filmovej hudby, rozhlasových a televíznych divadelných hier, seriálov a hudby v duchu staromestských piesní), a zhruba toľko je aj jeho úprav a spoluautorských diel. Nahrával hudbu pre rozhlasové vysielania, akými vtedy boli Rozhlas ako najveselšie mesto, Veselý večer, Štúdio šesť vám dáva šancu, Vašich päť minút, Tebe hovorím, Pokloň sa a začni. Komponoval hudbu pre film, rozhlasové hry a všetky televízne seriály, ktoré režíroval Radivoj Lola Đukić.

Seriály Lolu Đukića boli vysielané v čase, keď v televízii neexistovali technické možnosti pre nahrávanie, vysielalo sa priamo. Každá epizóda sa „nacvičovala“ predpoludním a priamy prenos nasledoval poobede. Orchester bol umiestnený mimo dosahu kamery a hral naživo. Od roku 1950 Mirko skladal tanečnú hudbu,

ktorá odznievala, a zároveň aj víťazila, na mimoriadne populárnych festivaloch: Belehradská jar, festival v Opatiji, Záhrebe, Split, v Skopji, Sarajevská šlágrová sezóna a Armádny festival v Belehrade. K najznámejším piesňam patria Keď

príde deň, Sľub, Už dávno, Hľadáš a mnohé iné.

Podstatnú časť svojej tvorby Mirko Šouc venoval hudbe pre deti ako skladateľ, upravovateľ, dirigent a interpret. Zrealizoval mimoriadne veľký počet humanitárnych koncertov venovaných deťom. So svojím orchestrom usporiadal rad koncertov: Deti, spievajte s nami, Štvrtkové stretnutia (654 koncertov v Dome pionierov, dnešné Detské kultúrne stredisko), ako aj televízne seriály pre deti Začína sa, začína sa na... a iné. Na početných detských festivaloch sa zúčastnil ako skladateľ, upravovateľ a dirigent, aj tu získal početné odmeny (pripomenieme päť zaradom získaných cien na Belehradskej detskej jari). Najznámejšou piesňou z detského repertoára je Zakleo se bumbar (Zariokol sa čmeliak), je to pieseň, s ktorou vyrastajú generácie detí. Zložil ju raz, keď sa ocitol v dopravnej zápche medzi Zemunom a Belehradom. Kým čakal, spomenul si, že pred niekoľkými dňami dostal text. No a z dobrých veršov sa melódia rýchlo vynorila, ale jej chýbal refrén, preto Mirko pridal to zum, zum...

Mirko Šouc je aj autorom troch CD-čiek s hudbou pre deti, štyroch CD-čiek jazzovej hudby (tri inštrumentálne a jedno vokálne), a nahral aj dve CD-čka skladiel v duchu staromestských piesní. 25 najkrajších detských piesní sú vytlačené v notovej zbierke Zariokol sa čmeliak a združenie skladateľov vydáva zbierku jazzových tém Mirka Šouca.

Zriedkaktory skladateľ úspešne tvorí vo viacerých štýlových rovinách. Láska k ľudovej hudbe, vsadená ešte v detstve, si našla logickú cestu k staromestským piesňam, ktoré Mirko obľuboval. Pravidelne sa zúčastňoval festivalov staromestských piesní v Belehrade a v Novom Sade. Na každom festivale, na ktorom sa zúčastnil, získal špeciálnu cenu za najlepšiu úpravu. Špičkovu tvoril úpravy pre veľké a malé orchestrálné zoskupenia. Dirigoval viac ako sto predstavení v Divadle na Teraziách, viedol Revuálny orchester Belehradskej rádiotelevízie, aj jej Tanečný a Veľký ľudový orchester.

Mirko Šouc bol za svoju tvorbu ocenený početnými prestížnymi oceneniami, je medzi nimi Cena za životné dielo Medzinárodného jazzového festivalu Nišvil, Vyznamenanie so zlatým vencom (najvýznamnejšia cena v bývalej Juhoslávii), Cena Združenia skladateľov za životné dielo, Charta združenia jazzových hudobníkov, Zlatý mikrofón (cena Belehradského rozhlasu), Cena cisára Konštantína (za tvorbu, ktorá natrvalo poznačila srbskú kultúru), Zlatý

hudobný kľúč za výnimočný prínos k hudobnej kultúre pre deti a za tvorbu skladieb antologickej hodnoty. Zároveň je držiteľom národného penzijného dôchodku, ktorý poberajú zaslúžilí umelci, čo svojou tvorbou špičkovo prispeli do domácej kultúry.

RESUMÉ

Vesna Šoucová popisuje život a dielo svojho otca, skladateľa Mirka Šouca, ktorý pochádza zo slovenskej rodiny v Zemune. V príspevku sa dôkladne popisuje jeho rodinné zázemie a prvé hudobné kroky s dôrazom na jeho prirodzený absolútny sluch. Ide o akademicky vzdelaného hudobníka, ktorý patrí k zakladateľom jazzovej hudby na území bývalej Juhoslávie. Autorka vysvetľuje kontext a dobu, v ktorej sa postupne ujala americká hudba v našom prostredí a obzvlášťňuje ho rôznymi príhodami z bohatého hudobného opusu. Prvú jazzovú tému Kontrasty Mirko Šouc zložil v roku 1948 a odvtedy jeho hudbu nachádzame v repertoári Jazzového orchestra Rádiotelevízie Belehrad, Ľubľanského a Záhrebského jazzového orchestra, ale aj rôznych iných zoskupení naprieč celou Juhosláviou. Založil Orchester Mirka Šouca, s ktorým realizoval niekoľko tisíc koncertov doma a v zahraničí. Podstatnú časť tvorby venoval hudbe pre deti ako skladateľ, upravovateľ, dirigent a interpret. Je nositeľom radu ocenení.

M. Šouc kao sasvim mali dečak sa harmonikom svira na dvoru. Kralj je za Materice 1939. godine priredio koncert na kojem je okupio najtalentovaniju decu iz različitih oblasti. Mirko je bio jedini muzičar. Pre koncerta je nekoliko meseci proveo na dvoru i često svirao Kralju na kolenu.

M. Šouc je prilikom jednog intervjua rekao: Kralj bi me stavio na koleno i uvek je tražio da mu prvo odsviram pesmu „Aj, kad sam sinoć pošla iz dućana“. Valjda je tu pesmu najviše voleo. Voleo je još da mu sviram narodne pesme „Oj, Moravo“, „Oro se vije“, „Oj, javore, javore“ i druge. Meni je sviranje kod njega bilo interesantno. Dok sam svirao, ogledao bih se u njegovim sjajnim crnim lakovanim cipelama.

Mirko Šouc ako malý chlapec hrá na harmonike v kráľovskom paláci. Kráľ pri príležitosti sviatku Materice v roku 1939 usporiadal koncert, ktorého sa zúčastnili talentované deti z rôznych oblastí kultúry.

Mirko bol jediným hudobníkom. Pred koncertom strávil niekoľko mesiacov v paláci a často hrával sediac kráľovi na kolene. Ako hovorí: Kráľ si ma posadil na koleno a vždy si žiadal, aby som mu zahral pieseň Aj, кад сам синоћ пошла из дућана. Pravdepodobne bola jeho obľúbenou piesňou. A na jeho žiadosť som často hral aj Oj, Moravo, Op'o ce vije, Oj, javore, javore a ďalšie. Mne to bolo veľmi zaujímavé. Kým som hral, uzeral som sa v jeho vyleštených čiernych lakovaných topánkach.

Portret dečaka nastao je u periodu Drugog svetskog rata. U pitanju je fotografija sa dozvole za sviranje u ugostiteljskim objektima. Tada je imao devet godina

Portrét chlapca vznikol počas druhej svetovej vojny. Ide o fotku na preukaze, ktorý povoľoval hrať v hostincoch. Mirko mal v tom čase deväť rokov

Fotografija sa Milenom Dravić i Đuzom Sojiljkovićem je iz Studija 6 Radio Beograda, gde je M. Šouc proveo najveći deo svog profesionalnog života. Najverovatnije je nastala početkom 1960. godina.

Fotografija s herečkom Milenom Dravićovom a hercom Đuzom Stojiljkovićom v Štúdiu 6 Belehradského rozhlasu, v ktorom Mirko „býval“ počas najväčšej časti svojej profesionálnej dráhy. Vznikla pravdepodobne v 60-ych rokoch minulého storočia

M. Šouc preuzima jednu od nagrada sa Opatijskog festivala, krajem pedesetih godina 20. veka

Mirko preberá jednu z cien na festivalu v Opatii koncom päťdesiatych rokov minulého storočia

Šaljiva fotka iz šezdesetih, Ansambl Mirka Šouca za radio emisiju – Radio najveseliji grad
Žartovná fotka zo šesťdesiatych rokov, Ansámbeľ Mirka Šouca propaguje rozhlasové vysielanie – Rádio najveselšie mesto

Šezdesete godine – Radio
Roky šesťdesiate – Rozhlas

Fotografija je takode iz ratnog perioda. Svadba je bila samo paravan za izlazak kočija van Zemuna, a u sakrivenim sanducima su se prenale namirnice i cigarete za partizane. Nekoliko dana je proveo u šumi sa njima i pitanje da li i kako bi se vratio da se nije teško razboleo. Sa visokom temperaturom i skoro bez svesti, vratili su ga kući. Doktor Dukanović mu je dao „švajcarske“ injekcije, poslednje koje je imao i tako mu je spasio život.

Fotka je tiež z vojnového obdobia. Svadba bola iba clonou pre odchod koča mimo Zemunu, kedy v ukrytých debnách odnášali stravu a cigarety pre partizánov. Niekoľko dní s nimi strávil v lese a je otázne, či by sa vôbec vrátil, keby nebol ochorel. S vysokými teplotami a takmer bez vedomia ho vrátili domov. Doktor Dukanovič mu dal „švajčiarske“ injekcie, posledné, ktoré mal, a tým mu zachránil život.

Nagrada Udruženja kompozitora za život posvećen muzici
Cena Zdrúženia skladateľov Srbska za život venovaný hudbe

Sa novinarima Slovačke redakcije RT Vojvodine povodom autorskog jazz koncerta na Kolarcu sa Big Band RTS, oktobar 2011

S novinármí Slovenskej redakcie Vojvodinskej rádiatelevízie pri príležitosti autorského jazzového koncertu v síni Kolarac s Big Bandom Rádiatelevízie Srbska v októbri v roku 2011

Kompozitor sa čérkom i unukom
Skladateľ s dcérou a vnučkou

Nagrada za životno delo
Jazz festival Nišvil

Cena za životné dielo
Jazzového festivalu Nišvil

U svom domu u Zemunu sa čuvenom Dalape harmonikom
Vo svojom dome v Zemune s chýrečnou harmonikou Dalape

M. Šouc sa čerkom Vesnom i unukom Katarinom u Konaku Kneginje Ljubice u Beogradu, gde je na jednoj izložbi pod nazivom „Trag generacija“ izložen i portret Elizabete Šouc, rad akademskog slikara Sotirova

Na fotke je Mirko s dcérou Vesnou a vnučkou Katarínou v Konaku kňážnej Ľubice v Belehrade, kde bol v rámci výstavy pod názvom Stopa po generáciách vystavený aj portrét Elizabety Šoucovej, dielo akademického maliara Sotirova

M. Šouc sa čerkom Vesnom Šouc u klubu Narodnog pozorišta u Beogradu, nakon premijere predstave Vesne Šouc 2016. godine

Mirko Šouc s dcérou v klube Národného divadla v Belehrade po premiére predstavenia Vesny Šoucovej, rok 2016

Portret Mirka Šouca
Portrét Mirka Šouca

Kalvarice se zovu stepenice u Zemu u koje su posvećene poznatim Zemuncima.
Fotografija je nastala u jesen 2017. godine

Mirko Šouc pri schodoch v Zemuni, nazvaných Kalvarice, venovaných známym zemunským osobnostiam. Fotografia vznikla v jeseni 2017

Mgr. Imrich Šimig

Literárne a hudobné múzeum Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

TIBOR ANDRAŠOVAN V ZBIERKOVOM FONDE

V apríli v roku 2017 si slovenská hudobná verejnosť pripomenula 100. výročie narodenia významného hudobného skladateľa, dirigenta, pedagóga – predstaviteľa slovenskej folklórne motivovanej hudby druhej polovice 20. storočia – Tibora Andrašovana. Pri tejto príležitosti ŠVK – Literárne hudobné múzeum pripravilo výstavu pod názvom Dialógy, venovanú nedožitému okrúhlemu jubileu maestra, ktorá v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice trvala od 8. mája do 9. júna 2017. Zázemie, ktoré skladateľa formovalo, jeho život, inšpiračné zdroje a v nadväznosti na to umelecká tvorba tvorili na ploche štrnástich panelov základnú líniu putovnej výstavy Dialógy, aby sa stala zdrojom poučenia hlavne pre mládež. Reflektujúc zameranie konferencie Slovenská hudba vo Vojvodine chcem vo svojom príspevku pomocou pozostalosti Tibora Andrašovana, deponovanej v zbierkovom fonde ŠVK – Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici pripomenúť, resp. poukázať na mnohostrannú činnosť tejto osobnosti, ktorá prispela nielen k formovaniu hudobného života v Banskej Bystrici a na okolí, ale aj k formovaniu hudobnej kultúry na Slovensku, i mimo neho, s nevysychajúcim žriedlom inšpirácie v ľudovej hudbe. Vzhľadom na to, že si komplexný pohľad na Tibora Andrašovana vyžaduje hlbší výskum, dotovaný širším časovým intervalom najmä pre muzikológov, výkonných umelcov, historikov, chcem zdôrazniť skôr informačný charakter môjho príspevku a zároveň upriamiť pozornosť na možnosti prezentácie i využitia získaného fondu na vedecko-výskumné, ako aj umelecké účely. Výstupy z vlastných čiastkových výskumov k tejto téme doteraz publikovali najmä PaedDr. Emanuel Muntág a v kontextoch dejín slovenskej hudby i ďalší autori. Publikovaný materiál tak vytvoril hodnotný základ, na ktorom je možné v budúcnosti stavať nielen pri rekonštrukcii pramennej bázy slovenskej hudobnej kultúry druhej polovice 20. storočia.

„Slovenská národná hudba prešla od polovice 19. storočia zložitým vývojom. Bola podmienená a determinovaná spoločensko-hospodárskym a politickým pohybom, rozvojom kultúrneho zázemia i svojimi tvorcami – skladateľmi a skladateľskými skupinami a generáciami. Generačná skupina, do ktorej popri Zdenkovi Mikulovi, Bartolomejovi Urbančovi, Milanovi Novákovi možno priradiť aj zaslúžilého umelca Tibora Andrašovana, vstúpila do hudobného diania po

roku 1945, v období zložitej spoločensko-politickej kryštalizácie, povojnovej výstavby, budovania a optimizmu. Február 1948 priniesol okrem iného aj zrod a rozvoj nových kultúrnych inštitúcií, umeleckých telies, folklórnych súborov, slovenského filmu, atď. Tieto skutočnosti sa výrazne prejavili i na tvorbe a umeleckej orientácii hudobných skladateľov. Spoločnosť a masový rozvoj kultúry a umenia ich postavili pred neľahké úlohy – pokryť širokú spoločenskú potrebu umeleckej tvorby, pomáhať pri profilovaní nových umeleckých telies a inštitúcií a pri formovaní socialistickej hudobnej kultúry, a v súlade s vtedajším estetickým ideálom sa novým spôsobom zmocniť vzácneho dedičstva, žriedla slovenskej národnej hudby – slovenského ľudového umenia. Preto aj tvorba Tibora Andrašovana zasahuje do mnohých žánrových oblastí. Pre svoj výrazný príklon k slovenskému folklóru sa zvyčajne ako doména jeho tvorby hodnotí práve tvorba pre súbory. Nemožno však nevidieť jeho snahu o vytvorenie špecifických hudobno-výrazových a vyjadrovacích prostriedkov v ostatných žánrových oblastiach a druhoch, a najmä jeho smerovanie od jednoduchých úprav ľudových piesní cez umelé piesne, zbory, komornú a orchestrálnu tvorbu, scénickú a filmovú hudbu až k syntetickým hudobnodramatickým útvarom, akými sú balet, opereta, spevohra a opera.“¹

Tibor Andrašovan sa narodil 3. apríla 1917 na Horehroní v obci Slovenská Ľupča, ležiacej v severovýchodnej časti Zvolenskej kotliny na úpätí Nízkych Tatier. Ako najmladší potomok (z deviatich detí) vyučeného kováča vyrastal v rodnej obci a neskôr v Banskej Bystrici, kam sa ešte v útlom detstve s rodičmi a súrodencami presťahovali. Do Slovenskej Ľupče sa však často vracal, najmä cez prázdniny. Horehronie, kraj prífťažlivých spevov a melódií, mu v priamom styku s folklórom pomohlo vypestovať v sebe hlboký vzťah k hudbe s inšpiračným zdrojom v ľudovej piesni v pôvodnej kráse. *Ľudová tvorba je pre mňa základom. Z nej som vždy vychádzal, k nej sa vždy rád vraciam. Veľa ráz som sa presvedčil, že kto sa raz napije z toho nevysychajúceho žriedla, ten bude mať dostatok a hojnosť tvorivých síl.*²

Mimoriadne priaznivé podmienky pre vnímanie a budúce štúdium hudby mu vytváralo rodinné prostredie. Hudba bola v rodine Andrašovanovcov súčasťou každodenného života. Všetci súrodenci sa učili hrať na klavíri, husliach, cimbele alebo na ďalších hudobných nástrojoch. Otec si rád zaspieval, z úst matky počúval ľudové rozprávky a piesne, starší brat Július bol dobrý huslista, Ladislav zase dobrý zabávač, ktorý ovládal hru na viacerých hudobných nástrojoch a účinkoval v rôznych študentských kapelách a orchestroch. Sestry Oľga a Blanka

¹ BĀRDIOVÁ, M. *Domovina moja*. Dokumentácia podujatí ŠVK – LHM, ev. č. HA/V-56

² MUNTĀG, Emanuel. 2001. *Tibor Andrašovan v personálnej typodokumentácii*. Martin: Matica slovenská, 251 s., s. 6. ISBN 80-7090-617-0

hrali na klavíri. Ladislav a Blanka spolu účinkovali v džezovej skupine, ktorá bola v tých časoch na prelome 20. a 30. rokov ojedinelým hudobným telesom tohto druhu na strednom Slovensku. Blanka Andrašovanová-Bázliková hudobne sprevádzala i filmové predstavenia v kine a neskôr vyštudovala na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave, kde bola žiačkou prof. Anny Kafendovej a stala sa významnou klavírnou pedagogičkou.

Na formovanie hudobného čítania Tibora Andrašovana kladne vplývali aj svojrázne hudobné tradície a bohaté kultúrne zázemie Banskej Bystrice. Už na strednej škole sa prejavil ako nádejný dirigent a skladateľ. Hospodárska kríza však pripravila rodinu nielen o majetok, ale aj o otca. Tieto zmeny vytvorili u súrodencov ešte silnejšie puto. Tibor mal veľmi blízky vzťah hlavne k Blanke, ktorá bola o osem rokov staršia a po smrti matky sa k nej rád vracal do Banskej Bystrice. Pevné súrodenecké väzby srdečných vzťahov pretrvávali u Andrašovanovcov i v časoch, keď sa každý zo súrodencov vydal vlastnou cestou a založil si rodinu.

Tibor Andrašovan je ďalší zo skladateľov banskobystrického regiónu, ktorý „prešiel školou“ Karla Štiku. Aj jeho učil na Štátnom učiteľskom ústave v Banskej Bystrici, kde v roku 1937 zmaturoval. Skúšku dospelosti – podobne ako Zdenko Mikula – absolvoval v novej školskej budove na Štefánikovom nábřeží, v ktorej sa v súčasnosti nachádza Základná umelecká škola Jána Cikkera. Už ako štrnásťročný upravoval pre vojenskú hudbu ľudové piesne, účinkoval v študentskom spevokole a muzicíroval v študentskej kapele, s ktorou počas letných prázdnin vystupovali v bližšom i vzdialenejšom okolí a v kúpeľných miestach. Spoločne s bratom Ladislavom hudobne spolupracovali aj s Mestským divadelným združením, s ktorým v auguste v roku 1938 absolvovali, za účasti Športového klubu Banská Bystrica, zájazd do vtedajšej Juhoslávie, dnešného Srbska. Jedenásťdňový zájazd, pobyt na lodi a plavba po Dunaji z Komárna sa im hlboko vryli do pamäti. Vystúpili v Petrovci, Kysáci a Kulpíne na 20. slovenských národných slávnostiach. V réžii Bedřicha Šofra nacvičili vybraní herci z Mestského divadelného združenia a banskobystrickí futbalisti dve jednoaktovky: hry Jozefa Gregora Tajovského – Matka a Antona Pavloviča Čechova – Pytačky. Program bol vhodne doplnený slovenskými ľudovými piesňami v podaní Jozefíny Miartušovej a Alexandra Slivku. Hrou na husliach ich hudobne sprevádzal prof. Alfonz Zauer, na chromatickej harmonike Tibor Andrašovan a na klavíri Ladislav Andrašovan. *Výkon Bystričanov bol pre nás veľkým umeleckým pôžitkom a početné obecenstvo každý bod odmenilo búrlivým potleskom píše sa v článku Dr. A. Siráckeho uverejnenom v Národnej Jednote v Petrovci v roku 1938.*³

Mestu Banská Bystrica vďačím za to, že som tu šťastne prežil svoju mladosť, lebo

³ Šofr, Bedřich. Najkrajších dvadsať rokov divadelného života v Banskej Bystrici 1919 – 1939, Banská Bystrica 122 s., s.122. In ŠVK – LHM Fond Bedřicha Šofra, ev. č. L 6911, doplnok II.

som sa tu stretol s hudbou, ktorá ma očarila tak, že som sa jej venoval celý život. Zásľuhu na tom má jednak moja prvá učiteľka klavíra, pani Darinka Beniačová, absolventka viedenského konzervatória, jednak výborný huslista, pán Šachtl, člen vojenského orchestra, ktorý ma od mojich desiatich rokov učil hrať na husliach, a najmä moja vďaka patrí prof. Karlovi Štikovi, ktorý bol našim vynikajúcim pedagógom hudby na Štátnom učiteľskom ústave, kde som v roku 1937 zmaturoval. Po maturite som sa rozhodol pre ďalšie štúdium hudby v Bratislave, a neskôr v Prahe.⁴ V rokoch 1937 – 1941 študoval Tibor Andrašovan na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, odbor hudobná veda, kde získal aprobáciu pedagóga pre učiteľské akadémie. Od roku 1940 do 1945 bol súčasne študentom Štátneho konzervatória v Bratislave, študoval tam kompozíciu u profesora Eugena Suchoňa, a dirigovanie u Jozefa Vincoureka a Kornela Schimpla. Jeho pedagógmi boli aj prof. Anna Kafendová v hre na klavíri, na husliach prof. Viliam Paulíny, na organe prof. Németh Šamorínsky, v teoretických predmetoch Frico Kafenda a v kompozícii i Alexander Moyzes. V roku 1946 získal absolútorium konzervatória. V roku 1945 absolvoval kurzy majstrovskej školy orchestrálneho dirigovania u Pavla Dědečka a zborového dirigovania u Metoda Doležila v Prahe. Súčasne navštevoval prednášky profesora Zdeňka Nejedlého a Josefa Hutteru na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity.

V období štúdia na Štátnom konzervatóriu v Bratislave pedagogicky pôsobil Tibor Andrašovan v rokoch 1941 až 1943 ako profesor na Učiteľskej akadémii v Modre. Neskôr v roku 1944 ako štátny profesor na Učiteľskej akadémii v Bratislave. *Počas všetkých mojich štúdií a pôsobení som sa stále vracal do Banskej Bystrice, najmä pokiaľ žila moja mama, k nej, a po jej smrti k sestre Blanke, vydatej Bázlikovej. U nej som prežil aj krušné časy Slovenského národného povstania, ktorého som sa aktívne zúčastnil tak, že som pracoval v Slobodnom slovenskom vysielacom ako redaktor hudby, klavirista, harmonikár, dirigent i skladateľ. Po čiastočnom potlačení povstania som odišiel s rozhlasovou skupinou do hôr, do partizánskej skupiny majora Morozova, ktorá mala sídlo nad dedinou Richtárova pod Jeleňou skalou nad Starými horami.*⁵ Pre účely vysielania v hudobnej redakcii Slobodného slovenského vysielateľa upravoval ľudové piesne a ďalšie skladby, ktoré realizoval s banskobystrickými hudobníkmi. Slovenské národné povstanie sa stalo silným inšpiračným zdrojom v ďalšej tvorbe Tibora Andrašovana, vrátane jeho prvej televíznej opery *Návrat*. Verný svojim ideám, resp. ideám mieru,

⁴ Andrašovan, Tibor. Príhovor pri odovzdaní čestného titulu Doctor Honoris Causa rektorom Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici 12. 6. 1997 v aule Právnickej fakulty UMB, Banská Bystrica, 1997, 4 s., s. 1. In ŠVK – LHM Banská Bystrica, fond Tibora Andrašovana. ev. č. H 12357

⁵ Andrašovan, Tibor. Príhovor pri odovzdaní čestného titulu Doctor Honoris Causa rektorom Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici 12. 6. 1997 v aule Právnickej fakulty UMB, Banská Bystrica, 1997, 4 s., s. 1. In ŠVK – LHM Banská Bystrica fond Tibora Andrašovana. ev. č. H 12357

humanizmu, slobody a pravdy, odsudzujúc despotické násilie, ako aj nepravosť a zákernosť vojny, vracia sa k týmto témam. Pri príležitosti 15. výročia SNP na text Andreja Plávku skomponoval Víťazný pochod pre mužský zbor so sprievodom symfonického orchestra a cyklus piesní Drobničky z povstania pre tenor so sprievodom klavíra. K tematike povstania sa vrátil v cykle Ozveny z povstaleckých hôr pre soprán, tenor, recitátora, miešaný zbor a klavír zhudobnením textov Vojtecha Mihálíka. Do okruhu tém o vojne a slobode patria kantáty: Spev o slobodnej zemi pre mužský zbor a symfonický orchester na text Milana Ferku, Naša Dukla pre miešaný zbor a symfonický orchester, Svitá nový deň pre sóla, zbor a orchester a symfónia – kantáta Tokajík, kde sa vracia do jesenných dní v roku 1944, keď fašisti vypálili partizánsku dedinku Tokajík (19. 11. 1944) a povraždili tridsaťdeväť mužov.

Podľa vzoru Eugena Suchoňa, Alexandra Moyzesa, Jána Cikkera, Dezidera Kardoša a i., ktorých hudba a diela sa stali najžiadanejšími žánrami doby, nadviazal na ideovo umelecké smerovanie slovenskej hudby, upevnil kontinuitu jej vývojovej línie a sústavne rozvíjal svoje vlastné programové, slohové a umelecké ciele a koncepcie. Čoskoro po vstupe do slovenského hudobného života získal Tibor Andrašovan priestor v divadle i v mladej slovenskej kinematografii a aktívne sa zapojil do hudobného diania. V rokoch 1946 až 1957 pôsobil v opere Slovenského národného divadla ako korepetítor, dirigent, neskôr, od r. 1947, aj ako dramaturg, a súčasne saturoval i hudobné potreby prvej slovenskej činohernej scény. Jeho invenciu i poznanie požiadaviek javiska overil rad scénických hudieb k inscenáciám slovenskej klasiky i svetovej drámy na scéne Slovenského národného divadla a v ďalších divadlách. V rokoch 1955 – 1958 a 1969 – 1974 bol Tibor Andrašovan umeleckým riaditeľom Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, pre ktorý, ako aj pre rad ďalších slovenských profesionálnych i amatérskych súborov, robil množstvo úprav piesní, tancov, tanečno–spevných scénických obrazov a komponoval aj väčšie vokálno–instrumentálne celky (okrem iného Detsviansku veselicu, Goralskú ľúbošť, Povešť o Jánošíkovi, Radvanský jarmok, Vlachiko, Zaviatym chodníčkom). Dokonale sa oboznámil s bohatosťou hudobného prejavu, ale dobre si všimol aj originalitu slovenského ľudového tanca a konečne aj výtvarného prejavu ľudu, čo mu umožnilo dosiahnuť súlad vo všetkých kompozičných zložkách. I v tejto najvyššej štylizácii uchoval, ba dotvoril podstatu ľudového výrazu vo vlastnom, svojráznom hudobnom štýle. K majstrovskému spracovaniu dospel v tvorivej spolupráci najmä s Jurajom Kubánkom, ale aj s ďalšími významnými slovenskými choreografmi (Štefanom Nosálom, Martinom Ťapákom, Melániou Nemcovou, Jozefom Kvočákom), ktorých námety a javiskové choreografické spracovanie prijímal ako dramatický útvar s uznaním a citom.

V období, keď Tibor Andrašovan pôsobil v SĽUK-u ako jeho umelecký riaditeľ, súbor absolvoval niekoľko zahraničných zájazdov, ku ktorým sa viaže aj skladateľova tvorivá činnosť v spojitosti s úpravami piesní navštívených krajín. V roku 1957 to bol veľký zájazd s kombinovaným súborom po blízkom a ďalekom Oriente. SĽUK vtedy absolvoval koncertné vystúpenia v Egypte, Libanone, Turecku, Pakistane, Indii a na Sri Lanke, v Barme, Indonézii, Kambodži a v Grécku. Na zájazde v Maroku a Tunise odznela marocká pieseň Chala trei frnehi pre mužský zbor a orchester. Upravil aj Dve španielske piesne pre ženský zbor a egyptskú pochodovú pieseň Allahu Akbar pre miešaný zbor a so sprievodom orchestra, ktorá sa stala egyptskou hymnou. V roku 1969 SĽUK oslávil dvadsiate výročie svojho založenia. K tomuto výročiu sa konali premiérové a retrospektívne predstavenia a súbor realizoval dva zahraničné zájazdy – do Švédska a Nórska (kde odzneli švédska pieseň Fjorton ar tror pre spev a orchester a Dve nórske piesne pre tenor a ženské trio), do Egypta a na Cyprus.

V rokoch 1957 – 1968 pôsobil Tibor Andrašovan ako umelec v slobodnom povolání. Dlhšie pracoval v zahraničí. Bol hudobníkom – klaviristom na anglickej obchodnej lodi, prednášal na univerzitách v Japonsku (Musishino, Nihon, Ochanomizu) a USA, pôsobil ako dirigent v Mongolsku (založil mongolskú filharmóniu), Gruzínsku, USA a na iných miestach. Slovensko, jeho kultúru, tradície, ľudovú i súčasnú hudobnú kultúru nielen miloval, ale po celý život aj propagoval v mnohých krajinách sveta. V máji v roku 1965 prijal ako hosť Novosadského rozhlasu ponuku spolupracovať so slovenskou redakciou, pre ktorú upravil a nahral ľudové piesne a tance vojvodinských Slovákov a prispel tak k budovaniu fonotéky rozhlasu. Ako uvádza vo svojom príspevku Marína Kováčová, pôvodný materiál 13 piesní v trvaní 47 minút pochádzal prevažne z Báčky, no spolupráca, ktorá pretrvala do osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia, priniesla vďaka Kvetoslave Benkovej i spracovanie materiálu z Banátu a Sriemu. Do Andrašovanovho záujmu o krajanov v Juhoslávii možno vjednotlivých etapách rokov 1963, 1966, 1979, 1982, 1983 a 1985 zaradiť tituly pre jednoglas – Na priadkach (dve pásma piesní z Banátu), tituly pre spev a orchester – Čo sa stalo v tom Petrovci (r. 1966), Neďaleko Panskej hory – baladická pieseň z Petrovca (r. 1979) a iné piesne z cyklov Päť piesní dolnozemských Slovákov (r. 1963), Uspávanky z Banátu (r. 1979), Slovenské ľudové piesne pre sláčikový orchester, dva klarinety a cimbal (r.1982), Štyri ľudové piesne (r. 1983) a To srdiečko moje (r. 1983). Andrašovan komponoval ďalej cykly piesní pre sbory so sprievodom orchestra: Pri kolovrátku (r. 1979) pre mužský zbor a ľudovú hudbu, Piesne z Kovačice (r. 1985) pre sóla, ženský zbor a orchester. Uvedené tituly sa nachádzajú v tematickom katalógu diel Tibora Andrašovana ako ľudové piesne juhoslovanských Slovákov v hudobnom archíve Matice slovenskej v Martine.

Tibor Andrašovan teda písal úpravy piesní nielen pre sólových spevákov, ale aj pre spevácke skupiny, akou boli Kvety, ženská spevácka skupina z Hložian a iné, potom i pre sólové nástroje, sláčikový orchester, tamburášsky orchester a dvojitý sláčikový a tamburášsky orchester. Zaujímavým je v tejto súvislosti Andrašovanov záujem o tamburášov v posledných rokoch spolupráce, kedy písal pre nich najskôr úpravy slovenských piesní a neskôr hodnotne upravil 16 transkripcií nasledujúcich skladateľov: Dvořáka, Rachmaninova, Čajkovského, Fibicha, Rimského-Korsakova a Brahmsa. Tibor Andrašovan sa ako organizátor, dirigent a skladateľ tvorivo angažoval vo všetkých oblastiach slovenskej hudobnej kultúry. Dominantnou v jeho umeleckom životopise je však oblasť slovenskej ľudovej kultúry, ktorej sa od začiatku intenzívne venoval, obohatil ju o početné diela a dosiahol v nej najvýraznejší úspech. Spoločne s Martinom Ťapákom pomohol zakladať a významne rozvíjať Folklórny festival Východná (Prvý ročník Východnej sa konal ešte pod názvom Slávnosti piesní a tancov 3. júla 1953 a trval len jeden deň). Na druhom ročníku Východnej vystúpil ako významný hosť aj profesionálny súbor SĽUK (ktorý oslavoval 5. výročie svojho vzniku), za čo mu bola udelená Ministerstvom kultúry Slovenskej socialistickej republiky Strieborná medaila. Ako člen odborných porôt sa zúčastnil niekoľkých súťaží ľudových hudieb a súborov po celom Slovensku. Za významné umelecké a technické diela i za mimoriadne výsledky v kultúrno-výchovnej a tvorivej technickej práci získal v roku 1984 od Ústrednej rady Odborov Cenu Antonína Zápotockého. Od päťdesiatych rokov uskutočnil Tibor Andrašovan desiatky nahrávok pre rozhlas, gramofónové vydavateľstvá a film ako dirigent viacerých telies. Aktívne reflektoval činnosť Zväzu slovenských skladateľov nielen podobou účasti na zjazdoch, ale predovšetkým živým kontaktom a spolupracou s osobnosťami slovenskej hudobnej kultúry (Šimon Jurovský, Dezider Kardoš, Zdenko Mikula, Alfréd Zemanovský a i.).

Tibor Andrašovan bol elegantným mužom nielen počas svojich mnohostranných hudobných aktivít, na pódiu či v tvorivom umeleckom procese, ale aj v domácom prostredí. Vlastným sa mu stal zmysel pre šarm, takt a krásu, ktoré dokázal oceniť najmä u nežného pohlavia (manželky Váňa a Mária, japonská priateľka – maliarka Raiko Hayashi, herečka Eva Mária Chalupová). Jeho nesmierna pracovitosť ho viedla v komunikácii k priamosti a precíznosti pri práci, no človeka si vždy vážil a rešpektoval. Napriek tomu, že pestrý a bohatý muzikantský život i osud neboli vždy pre jeho rodinné zázemie najľahšími (smrť prvej manželky Váne Dimitrovovej-Stoičkovej, cestovanie, sviatočné otcovstvo, politicko-spoločenské pomery a i.), snažil sa zo všetkých síl dôstojne a zodpovedne čeliť realite (pomocou sestier Blanky s manželom Jaromírom Bázlikom, Olgy s manželom Ing. Františkom Šándorom a neskôr i druhej manželky Márie a

detí Silvie, Andreja a Rioa). Duševnú prácu veľmi rád kompenzoval prácami v záhrade, obľúbeným kosením alebo pomocou pri odborných manuálnych prácach s jediným cieľom pohybu, ktorý miloval. Životný optimizmus, nadhľad i duchaprítomnosť, vychádzajúce z ľudovej múdrosti, ho sprevádzali až do smrti.

Tibor Andrašovan sa predstavil ako dirigent a skladateľ obecnstvu v mnohých krajinách sveta od Japonska až po Ameriku. Zložil hudbu k prvému slovenskému baletu Orfeus a Eurydika, k prvej slovenskej komickej opere Figliar Gelo, k prvému slovenskému filmovému muzikálu Rodná zem, Slovenské poľovnícke signály podľa textov Pavla Porubana, napísal zvučku k Majstrovstvám sveta v zjazdovom lyžovaní vo Vysokých Tatrách v roku 1970, v päťdesiatych rokoch stál autorsky za egyptskou a kambodžskou hymnou. Je nositeľom viacerých cien, vyznamenaní a uznaní: 1949. Národná cena za filmovú hudbu, 1954. Rad kambodžského kráľa, 1957. Štátna cena Mongolskej ľudovej republiky, 1965. Československý rozhlas Bratislava, 1966. Československý štátny film Praha, 1967. titul Zaslúžilý umelec, 1970. Cena mesta Bratislava, 1997. Čestný občan mesta Banská Bystrica a Doctor honoris causa (UMB, Banská Bystrica), 2007. Rad Ludovíta Štúra I. triedy (in memoriam).

V rokoch po 2. svetovej vojne sa zámer preniesť autentický hudobný a tanečný folklór z vidieckeho prostredia do mestského realizoval za spolupráce hudobných skladateľov a choreografov, ktorí sa podieľali na tvorbe programov pre vznikajúce profesionálne i amatérske súbory. *Umelecké stretnutia Tibora Andrašovana s hudobným folklórom sa datujú od vzniku Lúčnice a priprav jej prvého zázjazu do Rumunsku. Dramaturgická orientácia tohto súboru vytýčila jeden z jeho zásadných prístupov ku kompozičnému spracúvaniu ľudového naturelu a originality prejavu ľudového speváka a ľudových hudcov (Detvianska veselica, Radvanský jarmok). Zatiaľ čo v tvorbe pre Lúčnicu umocňoval originalitu ľudového spevu a tanca, pre SLUK komponoval monumentálne scénické obrazy s dramatickým akcentom, využívajúc ľudové zvykoslovie, ako aj námety z revolučnej tradície nášho národa (Svadba Eža Vlkolínskeho, Povesti o hŕňoch chlapcoch a Jánošíkovi).*⁶ Jeho skladby folklórneho charakteru svedčia o dôvernom poznaní prameňov. K originálu pristupoval skôr ako citlivý reštaurátor než ako experimentátor. Prirodzene ho pútala najmä oblasť stredného Slovenska, v ktorej sa narodil a vyrastal. Venoval sa však aj úprave a spracovaniu folklórneho materiálu z iných slovenských regiónov.

Tibor Andrašovan patril dlhé roky medzi najvyhľadávanejších autorov filmovej hudby. Napísal hudbu k vyše sto šesťdesiatim filmom. S jeho menom sa spájajú úspešné filmy Rodná zem, Prerušená pieseň, Drevená dedina, Majster

⁶ JURÍK, Marián, ZAGAR, Peter. 1998. *100 slovenských skladateľov*. Bratislava, Národné hudobné centrum, 300 s., s. 17 – 18. ISBN 80-967799-6-6

Kat, Štvorylka, Očovské pastorále, Sebechlebskí hudci, Pokorené rieky, Jánošík I., II, Zlozor a iné. Jeho spolupráca so slovenskou kinematografiou bola neobyčajne plodná. Okrem hudby pre celovečerné filmy ju predstavuje i hudba ku krátkym, strednometrážnym (filmy o osobnostiach slovenskej vedy, kultúry a umenia, o významných mestských lokalitách, prírodných krásach, cudzích krajinách, filmy agitačné, propagačné a v prevažnej miere dokumentárne, náučné, inštruktívne, školské, technické na rôzne témy) a k televíznym filmom (spracovanie televíznych hier a poviedok – Oko za oko, Dobrodružstvo pri obžinkách, Balada o Vojtovej Maríne), i k audiovizuálnym systémom, ktorá vyvierala z obdobného skladateľovho vzťahu k dramatickému umeniu. Hudba Tibora Andrašovana znela aj v niekoľkých desiatkach dokumentárnych filmov – Svadobná odobierka z Oravy, Chvála dreveníc a krása dreva, Rok na dedine, Ozveny z Babej hory a i.

Tibor Andrašovan, ktorý sa ako dirigent Slovenského národného divadla zúčastnil na scénickej realizácii baletov Borodina, Chopina a najmä Prokofieva, patrí medzi zakladateľov pôvodnej slovenskej baletnej tvorby. K budovaniu tradície prispel prvým slovenským baletom Orfeus a Eurydika (1948), baletmi Pieseň mieru (1950), Ikaros (1965). S jeho menom sa spája predvedenie prvého slovenského baletu na českej tanečnej scéne. Balet Slávnosti slnovratu premiérovali na scéne Smetanovho divadla v Prahe na sklonku sezóny 1964/65. Kým vo svojich baletoch tlmočí hlboké ľudské cítenie, ľudovú tradíciu a pokrokové myšlienky, vo svojej opernej a spevohernej tvorbe zobrazuje sociálne problémy, ľudový optimizmus a kritizuje malomeštiactvo. V roku 1958 mala v opere Slovenského národného divadla premiéru Andrašovanova operná prvotina a prvá slovenská komická opera Figliar Gelo, napísaná podľa veselohry Jána Hollého. Pre svoj druhý operný opus si skladateľ zvolil posolstvo Karla Čapka. S drámou Biela nemoc sa stretol už v roku 1958, keď vytvoril scénickú hudbu k divadelnej inscenácii tohto diela. Ďalším prvenstvom Tibora Andrašovana zostáva zhudobnenie Hájnikovej ženy, diela slovenského klasika P. O. Hviezdoslava, ktoré svoju premiéru malo v Divadle Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici dňa 15. júna 1974. Z jeho ďalších javiskových prác možno vyzdvihnúť operetu Pánska Volenka, napísanú podľa románu slovenského prozaika Janka Jesenského, ako aj muzikál Kráľ bláznov na motívy Victora Huga Notre Dame a i. Z posledných rokov tvorby je to ľudová opera Na Zemplíne, Šach a Šachrazád, detská opera Vrabček Mojček.

Do slovenskej symfonickej a koncertnej literatúry prispel Tibor Andrašovan niekoľkými opusmi, z ktorých najvýraznejší úspech zaznamenal Koncert pre čembalo a sláčikový orchester (1979), Symfónia-kantáta Tokajik pre miešaný zbor a orchester (1980) a symfonické ouvertúry Kolo Tatier (1996) a Dukla. Bohatá je aj jeho zborová i piesňová tvorba, ako aj tvorba piesňových cyklov. Základnými

črtami Andrašovanovej hudby sú lyrika, spevnosť, tanečnosť, ľudovosť a komunikatívnosť. Žánrovo jeho skladby siahajú od symfonických a vokálno-symfonických cez komorné, vokálne až po zborové skladby a svedčia o tom, že sa Andrašovan nielen vedome zmocňoval bohatých zdrojov ľudovej a tanečnej tvorby zachovávajúc jej tonálny, ornamentálny charakter, či osobité harmonické myslenie jednotlivých lokalít Slovenska, ale vo voľbe hudobno-vyjadrovacích prostriedkov siahal i k rozšírenej tonalite.⁷

Fond Tibora Andrašovana, budovaný odbornými pracovníkmi postupne, od druhej polovice 70-tych rokov, zahŕňajúci do dnešného dňa 273 zbierkových predmetov, zaznamenal výrazný prírastok v rokoch 1977 – 1984, keď bola do Literárneho a hudobného múzea, ktoré v súčasnosti vykonáva svoju činnosť ako špecializovaný organizačný útvar v organizačnej štruktúre Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, vďaka pracovníkom múzea kúpou akvizične získaná nielen časť hudobných autografov diel skladateľa (42 zb. predmetov), ale aj diela vydané tlačou (33 zb. predmetov). V archíviáliách ide najmä o hudbu k filmom: Pokorené rieky, Zlozor, Rok na dedine, Očovské pastorále, Majster Kat, Cesta ženy, Cez Duklu, Suvení, ako aj k dokumentárnemu filmu Slovenské hrady. Ďalej sú to hudobné autografy celovečerného baletu Ikaros, cyklu piesní pre ženský zbor a sóla pod názvom Dialógy, Kvietky a vetrík – cyklus piesní pre dievčenský zbor na básne P. O. Hviezdoslava, cyklus piesní pre vyšší hlas so sprievodom klavíra – Motýľ nad lampou, O dievčati, matke a babičke – cyklus miešaných zborov na básne Jána Smreka, Spev o slobodnej zemi pre mužský zbor a orchester na text M. Ferka, piesne Keď vojačik narukoval, Keď sa Janík na vojnu bral, Keď som išiel na zboj, Spomienky partizána – skladba skomponovaná pre súbor Lúčnica, Pätnásť červených ruží, Víťazný pochod pre mužský zbor so sprievodom symfonického orchestra, Radostná zvesť, pieseň Za živa v Bystrici pre miešaný zbor, Slávnostné fanfáry Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Hudba pre občianske záležitosti, Z vršku do doliny – dve charakteristické skladbičky pre fujaru a píšťalky, študentské práce a i. Z typografík sú to najmä diela: Ozveny z povstaleckých hôr – cyklus piesní pre soprán, tenor, recitáciu a klavír na básne Vojtecha Mihálika, Pod Babou horou pre miešaný zbor, Odkaz hrdinov pre miešaný zbor, Spomienka na Moskvu – venované sestre Blanke Andrašovanovej, Pánska volenka – opereta v dvoch dejstvách – klavírny výťah, Partita romantica pre klavír, Picola suite per pianoforte, Sláčikové kvarteto č. 1 Folklorico, Toccata, Regrútske piesne – cyklus piesní pre stredný mužský hlas a klavír na ľudovú poéziu, Zima na dedine pre detský zbor, Na zelenej lúke – cyklus detských zborov, Vlast' volá – cyklus detských (ženských) zborov a cappella na verše Vojtecha Mihálika, Dialógy – cykly pre soprán a ženský

⁷ JURÍK, Marián. ZAGAR, Peter. 1998. *100 slovenských skladateľov*. Bratislava, Národné hudobné centrum, 300 s., s. 18, ISBN 80-967799-6-6

zbor, Detvianska veselica – klavírny výtah, Papradňanské piesne pre miešaný zbor, Indonézia – skladba pre miešaný zbor v rodnom jazyku obyvateľov Indonézie (r.1957), Zo slnečnej Grúzie – tri piesne pre sóla, zbor a orchester, Rozlúčka, Svadobný prsteň, Novému občanovi, Domovina moja – pieseň z filmu Prerušená pieseň pre detský zbor a ďalšie. Fotografický materiál, dokumentujúci život a mnohostrannú činnosť, tvorí najrozsiahlejšiu časť fondu Tibora Andrašovana v počte (97 zbierok) a bol nadobúdaný postupne od roku 1977 do roku 2003. Zostávajúcu časť fondu tvoria reálie zastúpené osobnými predmetmi (11 zb. predmetov) ako napr. okuliare s puzdrom, koncertný frak, biela vreckovka, dirigentská taktovka, kožená peňaženka, bavlnená šatka, perá a i. Archíválne, okrem hudobných autografov, predstavuje i korešpondencia, ocenenia a rodinné dokumenty (27 zb. predmetov). Výtvarné diela vo fonde stelesňuje dielo Stanislava Balka na poéziu Laca Novomeského – Nad lampou v zhudobnenom cykle piesní Tibora Andrašovana Motýľ nad lampou (1 zbierkový predmet), drobné tlače (32 zb. predmetov) sú zastúpené pozvánkami na premiéry, plagátmi, bulletinami či propagačnými, príp. biografickými letákmi. Ekranárie v podobe zvukových a audiovizuálnych dokumentov (30 zb. predmetov) predstavujú gramoplatne s tvorbou či nahrávkami skladateľa, magnetofónové záznamy rozhovoru, podujatí, zvučka Univerzity Mateja Bela – Slávnostné fanfáry UMB v Banskej Bystrici, CD nahrávka Tance zo Slovenska, videozáznam podujatia Tibor Andrašovan v dome a ďalšie. Využitie fondu Tibora Andrašovana vo vzťahových súvislostiach, ako aj pri prezentácii, dokladá i archív dokumentácie podujatí ŠVK – LHM, ktorý zahŕňa výstavu Domovina moja zo 6. 5. 1987 (autorský scenár Dr. Marianny Bárdiovej, fotografický materiál, audiozáznam hudobno-slovného pásma, pozvánku, plagát a iné), Hudobné popoludnie so zaslúžilým umelcom Tiborom Andrašovanom k 65. výročiu narodenia zo dňa 8. 5. 1982, zahŕňajúce besedu so skladateľom, kultúrny program, výstavu a koncert z tvorby v priestoroch kultúrneho domu v Slovenskej Ľupči, Umelecké podujatie s Tiborom Andrašovanom pri príležitosti 75. narodenín v Bohéma klube Štátnej opery v Banskej Bystrici dňa 22. 4. 1992, ako aj podujatia k oslave 80. narodenín skladateľa z 11. a 12. 6. 1997 – Prednášku Tonalita slovenskej ľudovej hudby na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, Čajovú párty v Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici, Udelenie titulu Čestný občan mesta Banská Bystrica, odovzdanie čestného titulu Doctor Honoris Causa rektorom UMB v Banskej Bystrici na Právnickej fakulte UMB, ako aj scenáre umeleckých podujatí pri návratoch Tibora Andrašovana do rodného kraja.

Hoci práca s Andrašovanovým fondom v zbierkovom fonde ŠVK – Literárneho a hudobného múzea je vo väčšine prípadov impulz k ďalšiemu systematickému hudobno-historickému bádaniu pre docenenie jeho diela a aktivít, nemožno sa nepozastaviť nad agilitou jeho nezištnej služby slovenskej hudobnej kultúre,

ktorá si vyžadovala veľké množstvo ľudského úsilia, treba aj uznanie, ktorého sa mu dostalo ešte za života v podobe odkazu jeho tvorby aj ďalej uchovávať a prezentovať v širšom spoločenskom kontexte ako hodnotné duchovné dedičstvo slovenskej hudby druhej polovice 20. storočia.

RESUMÉ

Autor spracúva osobnosť Tibora Andrašovana zastúpenú v zbierkovom fonde Štátnej vedeckej knižnice – Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici. Cieľom príspevku je pripomenúť pomocou pozostalosti význam osobnosti Tibora Andrašovana ako hudobného skladateľa, pedagóga, dirigenta a organizátora hudobného života nielen v Banskej Bystrici a v okolí, ale aj význam pri formovaní hudobnej kultúry druhej polovice 20. storočia na Slovensku. Príspevok vychádza z dostupných biografických údajov a informácií, podložených prameňmi deponovanými vo fonde múzea a zároveň odhaľuje jeho obsahovú štruktúru. V obsiahlom príspevku, ktorý prezentuje tvorbu T. Andrašovana, ale aj jeho umeleckú senzibilitu či kontext, v ktorom vzniká, dominuje jeho celoživotná nezištná služba slovenskej hudobnej kultúre, ktorá si vyžadovala veľké množstvo úsilia.

РЕЗИМЕ

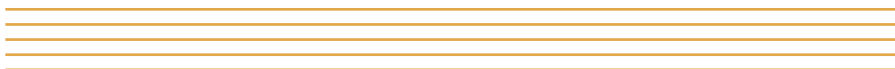
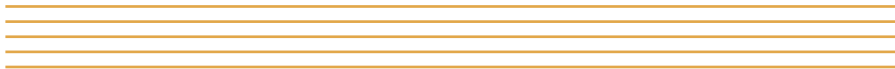
Аутор је обрадио тему везану за живот и дело композитора Тибора Андрашована на основу извора из збирке Државне научне библиотеке – Литерарно-музичког музеја у Банској Бистрици. Циљ текста је да се помоћу доступних извора нагласи значај Тибора Андрашована и његовог музичког стваралаштва, те да се истакне његова педагошка и диригентска делатност, као и његов допринос организовању музичког живота не само у Банској Бистрици и околини, већ и формирању музичке културе у другој половини 20. века у Словачкој. Текст се ослања на доступне библиографске изворе и информације, поткрепљене изворима који су депоновани у фонду музеја и уједно приближава структуру садржаја фонда. У опширном тексту аутор презентује стваралаштво Тибора Андрашована, као и његов уметнички сензибилитет и контекст у којем његова дела настају. Шимиг наглашава ауторов свеобухватни рад у служби словачке музичке културе, која је као таква захтевала неописив труд и целокупно ангажовање.

Pramene:

Zbierkový fond ŠVK – Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici – fond Tibora Andrašovana, Bedřicha Šofra, Archív dokumentácie podujatí Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici, Knižničný fond Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, Súkromný archív Tibora Andrašovana.

Použitá literatúra:

1. BALÁŽ, Ján. 2002. *Banská Bystrica v premenách času*. Banská Bystrica: Baja, 254 s. ISBN 80-968706-6-1.
2. DÁVID, Juraj. DEBNAROVÁ, Elena. DVORANOVÁ, Marta. zost. 2010. *Slovenská Ľupča*. Banská Bystrica: DALI-BB s.r.o., 190 s. ISBN 978-80-89090-73-0.
3. JARINA, Dušan, zost.. 1997. *Keď v srdci hudba znie*. Banská Bystrica: Mestský úrad Banská Bystrica, 13 s.
4. JURÍK, Marián, ZAGAR, Peter. 1998. *100 slovenských skladateľov*. Bratislava: Národné hudobné centrum, 300 s., ISBN 80-967799-6-6.
5. KOL. autorov, 2015. *Pamätihodnosti Mesta Banská Bystrica 2*. Banská Bystrica: Grafické štúdio Inak pre Mesto Banská Bystrica, 87 s. ISBN 978-80-972059-0-4.
6. KOVÁČOVÁ, Marína. Tvorba Tibora Andrašovana v Novosadskom rozhlase. In: *Slovenská hudba vo Vojvodine* [online] 2009. Zborník prác z 5. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov, © 2009 [cit. 2017-06-11]. Dostupné na: http://www.slovackizavod.org.rs/sites/slovackizavod.org.rs/files/documents/pdf/zbornik_0.pdf
7. KŘÍŽEK, Michal. TROLIGOVÁ Zlata. *Bedřich Šofr Matematik a divadelník*. Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica – Literárne a hudobné múzeum, 112 s., ISBN 978-80-89388-39-4.
8. LACIAK, Ondrej. 1961. *Slobodný slovenský vysielateľ Banská Bystrica*. Bratislava: Vydavateľstvo Osveta, 136 s.
9. MUNTÁG, Emanuel. 2001. *Tibor Andrašovan v personálnej typodokumentácii*. Martin: Matica slovenská, 251 s. ISBN 80-7090-617-0.
10. NEHERA, Otakar. LADIŽINSKÝ, Štefan. 1979. *Rosa života – Slovenský ľudový umelecký kolektív*. Bratislava: Tatran, 116 s.
11. VYSKOČIL, Kamil. BARTKO, T., Emil. 1979. *Lúčnica*. Bratislava: Tatran, 103 s.
12. ZAVARSKÝ, Ernest. 2008. *Eugen Suchoň*. Bratislava: Hudobné centrum, 207 s. ISBN 978-80-89427-00-0.

Ľudmila Berediová-Stupavská

TIBOR ANDRAŠOVAN ROZPRÁVA...

(...na návšteve rodiny Berediovej v Novom Sade v máji 1990. Rozprávala sa a na mikrokazetu SONY M-750V minirekordéra nahrala Ľudmila Berediová)

Hovoria, že doba dobu nájde a že všetko má svoj čas...

Hovorím to preto, že vždy, keď som si spomenula na doteraz nikdy nezverejnenú nahrávku urobenú počas návštevy maestra Tibora Andrašovana (3. 4. 1917, Slovenská Ľupča – 14. 6. 2001, Bratislava) u nás v Novom Sade, mala som pocit stiesnenosti a výčitky z nesplneného predsavzatia písať o ňom ešte pred, teraz už zhruba, tridsiatimi rokmi. A tak som si povedala: Teraz, alebo nikdy! A hneď nato som vyhladala niekoľko hodín trvajúcu nahrávku, a podarilo sa mi poradiť si aj s technológiou z minulého storočia, aj výčitky svedomia pre zapotrešenie takého vzácneho materiálu odrazu zmizli a akýmsi zázrakom môj známy, Tibor Andrašovan, je opäť tu, medzi nami...

Fotografia prebraná z internetu

Keď tak rozmýšľam o svojom pôvode, prichádza mi na rozum to, čo mi rozprávali moji rodičia, alebo aj starí rodičia, alebo aj tety a strýkovia moji... Žiaľbohu, z mojich starších, rodičov, súrodencov mojich rodičov a ich starých rodičov už nikto nežije, ale v pamäti nosím to, že môj starý otec prišiel do Banskej Bystrice z obce Ondrášová, ktorá je na severnom Slovensku v Liptove, dodnes ešte existuje, síce splynula už s mestom, s Liptovským Mikulášom, takže už ako samostatná dedina neexistuje, je to súčasť Liptovského Mikuláša. Mikuláš bol veľmi známy kožiarskym priemyslom. Aj môj starý otec sa zaoberal výrobou čižiem a keďže v Radvani pri Banskej Bystrici bývali známe pohronské a horehronské jarmoky, každý rok v septembri to bývalo, na Máriu, 8. septembra, sa Radvanský jarmok začal a trval týždeň. Radvanský jarmok bol známy tým, že ľudia z celého okolia vtedy prišli do Banskej Bystrice na celý týždeň. Nechodili na jeden deň, lebo každý deň sa niečomu inšiemu venovali. Jeden deň sa venovali proste takým domácim potrebám, no už v prvý deň, keď prišli muži na Radvanský jarmok, hlavne mladší, tak prvé, čo si kúpili, boli varešky. Varešky neboli tak ako pre potrebu do kuchyne, ony síce nakoniec prišli do kuchyne, ale boli na to, že chlapci vareškou bili dievčatá, teda po zadnej časti tela. Ale dievča, ktoré nikto neudrel vareškou, to znamená, že nestálo za to, takže dievčatá sa nebránili tomu, aby dostali taký menší úder vareškou, to bolo ako vyznamenanie preň, znamenalo, že sa zapáčilo chlapcom. Takže potom sa aj chválili, ktorá koľko dostala na tom jarmoku.

Neviem, či existuje komplexnejšia nahrávka o živote Tibora Andrašovana, úmyselne som nesiahala po internete, aby ma to neovplyvnilo. Len škoda, že nahrávka nie je celá, neskoršie som tam totiž, vedome, či nevedome, natočila niečo iné. No aj tak sa z toho, čo tu je, veľa o ňom dozvieme, napríklad to, že jeho starý otec pochádzal z osady Ondrašová, bol teda Ondrašovan, a toto meno mu časom tak priľnulo, že jeho pôvodné priezvisko – Jesenský, muselo ustúpiť, ďalej že bol čižmárom, že predával na Radvanskom jarmoku, že sa tam v jednej chvíli zahľadel do istejsi Bystričanky... Andrašovanovo rozprávanie uvádzam doslovne, bez zásahov, hovoril svojím, bystrickým nárečím (l' vyslovoval tvrdo):

No tak, na tieto jarmoky chodil aj môj starý otec s tým, že čižmy, čo vyrobili v tej Ondrášovej, v tej dedinke pri Mikuláši, potom to nosili na takom lojtrovom voze, na lojtráku, a tam boli potom na Radvanskom jarmoku, potom tie čižmy vybalili a ten lojtrový voz ostal ako súčasť na vešanie, lebo na tom boli zavesené tie čižmy na dvoch takých... No a tak potom, keď predali, alebo nepredali čižmy, sa vracali späť do Mikuláša, do Ondrášovej. No ale pri takom jednom jarmoku sa môj (tu by malo byť starý otec – pozn. LBS) otec zakukal do Bystričanky a aj potom sa oženil s ňou a presťahoval sa celkom, aj s celou dielňou do Banskej Bystrice, dielňa bola v Radvani priamo, pravda, ako vtedy on bol majster, takže mal viacej tovarišov, to bola taká menšia výroba čižiem a títo vyrábali.

Inakšie, môj starý otec pochádzal z dvojčiek. Boli dvaja bratia navlas podobní

a na 8. septembra pripadal aj sviatok mojej starej mamy, ktorá sa volala Mária a na jej meniny, jednak že bol začiatok Radvanského jarmoka, a jednak že boli meniny mojej starej mamy, tak sa robievala v tejto domácnosti veľká hostina, na ktorú prichádzalo vela hostí. Snáď aj tridsať. A to bolo tak, že sa hodovalo v dielni starého otca, ktorá bola veľká, tá sa zariadila ako proste jedáleň a tam sa hodovalo. A táto hostina začínala tak, že deň predtým chodievali na polovačku, aby ulovili, vtedy sa mohol strielať diviak a jeleň, takže sa na polovačke ulovilo mäso, z toho mäsa sa tiež robila čiastka tejto hostiny. No, jeden takýto radvanský jarmok bol veľmi osudný, pretože keď išli na polovačku, tak nešťastnou náhodou najlepší kamarát môjho starého otca nešťastnou náhodou, tak, že sa mu puška zachytila o ker, zastrelil môjho starého otca a miesto trofeje doniesli na nosítkach mŕtveho starého otca. Takže jeden takýto Radvanský jarmok bol veľmi smutný.

Medzitým, jeho brat, jeho dvojčička, ktorá bola, on už dávno predtým odišiel do Ameriky, ale keď sa dozvedel, že jeho brata stihol takýto tragický osud, tak sa rozhodol, že do roka a do dňa, že sa vráti späť do Radvane. Aj bolo tak, do roka a do dňa, tak ako stará mama musela držať smútok za starým otcom, on sa vrátil späť do Radvane a čo sa nestalo, že predával čižmy. Teraz Radvaň, ktorá pomerne bola taká dedinka malá pri Banskej Bystrici, celá Radvaň vedela, že môj starý otec zomrel, a teraz odrazu ho videli, že predáva čižmy. Takže Radvaň bola odrazu hore nohami, že starý Andrašovan vstal z mŕtvych. Aj skutočne bol navlas podobný, tak pomáhal starej mame predávať tieto čižmy a aj si zobral starú mamu, takže stará mama sa vydala za dvoch bratov, ktorí boli dvojčičkami. Nevrátil sa už potom do Ameriky, ale zostal a ďalej viedol tú dielňu môjho starého otca. Takže môj otec pochádza z takej rodiny, kde mal vlastne sestry aj od toho otca, aj od toho otca. Môj otec je už od toho druhého otca, ktorý sa vrátil, od toho vlastne strýka z Ameriky, ale aj jeden aj druhý boli...

Nakoľko oni prišli, oni sa volali Jesenskovci, keď prišli, ale nakoľko boli z Ondrášovej, tak v Bystrici ich prijali ako za Bánskobystričanov, ako za Jesenský Ondrašovän, akože pochádza z Ondrášovej, no môjmu otcovi už zmenili meno na Andrašovän, a s dvoma bodkami, a nám deťom, my sme chodili už do novších škôl, tak už nám nepísali to a s dvoma bodkami, ale len Andrašovan. A ja som chodil na praktické gymnázium, kde latina bola od prímly, tak mi napísali: Tiborcus Andrašovan. Takže odvtedy som Andrašovan, ačkoľvek meno starého otca bolo Ondrašovän, ako z Ondrášovej dediny a pôvodné meno bolo Jesenský. Takže na náhrobnom kameni ešte je Jesenský-Ondrašovän.

Otec Tibora Andrašovana bol kováčom, a zaoberal sa aj mäsiarstvom, no najviac preto, aby nemusel ísť na vojnu. Matka bola pôvodom z Anglicka – Kembel, poslovenčené Cambel. Jej rodina mala v Slovenskej Ľupči továreň na výrobu nožov. Poslovenčení Cambelovci sa medziiným neskoršie stali

uvedomelými národnými buditeľmi, tak napríklad strýc Andrašovanovej matky, Samuel Cambel, je známy slovenský jazykovedec, pričínal sa o ustálenie pravopisnej normy spisovnej slovenčiny.

Môj otec už potom bol iného remesla ako starý otec, môj otec bol kováč, no, keď vypukla prvá svetová vojna, tak aby nemusel narukovať, stal sa zásobovačom pre armádu, tak sa preorientoval na mäsiarstvo, lebo dodával armáde mäso. Tak syn nemusel narukovať a on zato, ako taký, chodil vykupovať dobytok po Horehroní a v Slovenskej Lupči, to je druhá dedinka od Banskej Bystrice, na severnom Pohroní, sa zoznámil s mojou mamou, ktorá zase mala taký svoj pôvod z Anglicka, pretože Kembl – Cambelovci prišli, boli pozvaní do Slovenskej Lupče, aby založili tam fabriku na výrobu nožov, ktorá dodnes ešte je teda fabrika, asi štyridsať zamestnaných, je to väčšia dielňa na výrobu nožov, oni založili vlastne na Pohroní nožiarsky priemysel, títo Cambelovci, oni mali troch synov, z ktorých vznikli také tri vetvy Cambelovskej rodiny, ktorá dodnes existuje na Slovensku. Mama je z tej vetvy Cambel, ktorý neskôr napísal Prvú slovenskú mluvnicu, pretože oni potom sa poslovenčili, pochopiteľne, Cambelovci, a stali sa dosť takými národnými buditeľmi, pretože videli, že ako je utláčané Slovensko za rakúsko-uhorskej monarchie, že nemá ani samostatnosť, nemali školy Slováci, a tak ďalej, takže oni ako vzdelaní ľudia objektívne sa dívali na pomery, ktoré boli vo vtedajšom Rakúsko-Uhorsku. Zato aj mojeho starého otcov brat napísal Prvú slovenskú mluvnicu. On vlastne sa dostal ako prekladateľ do bývalého rakúsko-uhorského snemu, kde prekladal zákony, vyhlášky vládne a tým sa on aj venoval viacej lingvistike ako lingvista, celý život potom prežil v Budapešti, kde robil preklady vládnych uznesení, vlastne bol jediným senátorom za celé Slovensko v uhorskom sneme. No, to malo tú výhodu, on nebol ženatý, viedol ako senátor, pochopiteľne mal pomerne dobré finančné možnosti, takže k nemu chodili deti z celej rodiny na výchovu. Takže moja mama pochádzala, boli tri dcéry, tri sestry, takže každá bola jeden, dva, tri roky u toho strýka, lebo vtedy neboli dáke školy pre ženy, to bolo ešte za rakúsko-uhorskej monarchie, tak ony sa učili, chodili tam na terciu, na výchovu, takže strýko mal kuchárku a tak, tak on ich dal v Budapešti na nejaké súkromné školy, napríklad, kde sa učili aj spievať a tak, takže jedna sestra mojej mamy aj skončila operný spev, aj by bola bývala operná speváčka, ale vydala sa za, proste, jedného architekta do Banskej Bystrice a tam nebola opera, nebola možnosť, takže on aj jej potom ani nedovolil, aby robila spevácku kariéru. Moja mama sa tiež učila spievať a rada spievala a snáď aj takto sa stalo, že sa hudba dostala do našej rodiny, že mama mala taký konkrétny vzťah ku spevu – pekne spievala.

Ďalej Andrašovan hovorí o hudobnom vzdelaní svojom a svojich súrodencov, a o tom, ako to ďalej ovplyvnilo jeho život.

Otec, ako proste remeselník a tak ďalej, nemal hudobné vzdelanie, ale mal rád

hudbu a nakoľko otec sa priženil zo Slovenskej Lupče, kde nebola možnosť deti dať vzdelávať hudobne, lebo to bola dedina, tak mojich bratov začal učiť na husle tamojší cigánsky primáš, takže oni sa naučili hrať tak, ako hrávajú cigáni. Už moje sestry, nakoľko husle potrebovali aj nejaký sprievod, tak sestry už dali študovať klavír do Banskej Bystrice, kde bola teta Darinka, jedna Viedenchanka vydatá za dôstojníka rakúsko-uhorskej monarchie, ktorý padol za prvej svetovej vojny a ona ostala tam, nakoľko vedela klavír hrať, tak sa živila tým, že učila klavír. U nej som študoval ako dečko aj ja klavír, Darinka Beniačová sa volala, a ja som iba to nemal rád, že ma veľmi bozkávala. Mala ma rada veľmi tá Darinka, tak vždy, keď som dobre zahral ma vybozkávala a mne ako malému chlapcovi to bolo nepríjemne a ona ma strašne mala rada, stískala ma, no ale to nevadí. Takže k nej som chodil na klavír. Takže som ako dečko sa začal u nej učiť klavír.

A neskôr, keď som mal desať rokov, som sa začal učiť aj husle u vojenského hudobníka. V Bystrici bola veľká vojenská hudba, ktorá nemala len dychové obsadenie, ale mala aj normálne obsadenie pre symfonický orchester. Takže tam boli hráči, vojenský hráči museli ovládať aj dychové, aj sláčikové nástroje, takže robili do roka štyri symfonické koncerty a dychové koncerty každú nedelu. Takže Bystrica po tejto stránke bola dosť, po hudobnej stránke, nielen, myslím, pod vplyvom tejto vojenskej hudby ale tam, povedzme, žil Levoslav Bella, ktorý napísal prvú slovenskú operu, Viliam Figuš Bystrý bol profesorom na preparandii, na učiteľskej akadémii, napísal vlastnú prvú slovenskú operu, kým Bella napísal operu na nemecký text Šremra, Viliam Figuš Bystrý napísal text, libreto podľa Sládkovičovej básne Detvan. Takže boli to vlastne prví tvorcovia prvých slovenských oper, Figuš Bystrý a Levoslav Bella. No a neskôr, ďalších slovenských oper, Ján Cikker a Tibor Andrašovan. Päť oper som napísal. Prvá opera moja bola Figliar Gelo (Geľo – pozn. ĽBS), podľa drámy Hollého, druhá opera bola podľa Čapkovej hry Biela nemoc, tretia opera bola Hájnikova žena, podľa Hviezdoslavovej básne Hájnikova žena, štvrtá opera bola Návrat, ktorý je vlastne môj zážitok zo Slovenského národného povstania, nakoľko som sa aktívne zúčastnil Slovenského národného povstania, pracoval som v Slobodnom slovenskom vysielacom, to bolo za vojny, a keď bolo čiastočne potlačené povstanie, odišli sme všetci pracovníci do hôr, smerom na Staré Hory a Donovaly, v horách bola partizánska bunka majora Morozova, a k nim patril aj náš rozhlasový štáb, ktorý tvorilo dvadsaťdeväť akosi chlapcov, tí, ktorí sme v prvých dňoch povstania obsadili rozhlas a začali vysielat.

Takže Banská Bystrica je také mesto, ktoré mimo toho, že tam bola vyhlásená znovu československá republika, aj slovenská, my sme predtým predpokladali od začiatku, že to bude federatívne usporiadanie štátu, ináč by sme ani do povstania neboli išli. To bola podmienka, že bude federatívna republika. Takže Banská Bystrica ako také mesto sa môže pochváliť mnohými historickými faktami, ktoré

tvoria dejiny akosi slovenského národa. Jednak tam boli aj biskupi Andrej Kmeť a Moyzes, ktorí spolu skomponovali pieseň Kto za pravdu horí (tuto Andrašovan niečo chybil, lebo báseň Kto za pravdu horí zhudobnil Štefan Fajnor; Moyzes bol prvým predsedom Matice slovenskej a Kuzmány jej podpredsedom – pozn. ĽBS) a Kmeť bol jeden zo spoluzakladateľov Matice slovenskej. Takže národní buditeľia pochádzali jednak z Liptova a jednak z tohoto horehronského kraja, by som vedel vám viacej, mimo Sládkoviča, Fekete, Laskomerský a iní, Ľudo Ondrejov a tak ďalej, viacej spisovateľov by som vám vedel povedať, ktorí pochádzali z tohto kraja, a vlastne toto je taký najtypickejší slovenský kraj, ktorý vlastne dal aj základ spisovnej slovenčiny – Liptov a Horehronie. Je to síce modernejšia slovenčina voči ostatným krajom Slovenska, ktoré si zachovali svoj archaický pôvod dlhšie, ale táto slovenčina akosi bola najpriateľnejšia pre štúrovskú generáciu a pozdejšie k tomu, aby sa mohla stať základom spisovnej slovenčiny takej, ako máme dnes.

Andrašovan ďalej hovorí o úspešnom podnikaní svojho otca, ktorý si založil aj pálenicu a veľkovýrobu pražskej šunky, žiaľ, otec podľahne kartárstvu širších rozmerov, stráca všetko a nakoniec sa zastrelí. Matka s piatimi deťmi je na ulici...

Od toho roku sme sa vrátili späť, moji rodičia zo Slovenskej Lupče do Banskej Bystrice, pretože otec jednak zdedil po svojom otcovi rodinný domček, otec môj nepokračoval v remesle môjho starého otca, to sa potom likvidovalo, čižmárstvo sa likvidovalo, stará mamka dožila svoj život v Banskej Bystrici, no a otec potom sa stal viac-menej takým podnikateľom, po skúsenostiach, ktoré mal z vojny a proste s proviantným povoláním mal väčší rozhľad a stal sa z neho podnikateľ, založil pálenicu a veľkovýrobu pre pražské šunky. Takže denne k nám donášali proste z Maďarska bagúňov, to boli tie prasce, ktoré boli chudé, v Bakonských lesoch čo sa pestujú, tie sa zabíjali, dva vagóny denne a proste posielali sa šunky do Prahy, dali sa šunky do pacu, kde v Prahe sa z toho vyrábali nielen od nás, ale jedna čiastka pražských šuniek bola aj z toho materiálu, ktorý dodávala Banská Bystrica do Prahy a mala svoje pojitko aj do Bakonského lesu, do Maďarska. Takže otec sa stal podnikateľom, pomerne sme sa dobre po tej proste hmotnej stránke sme sa mali dobre, otec mal tú pálenicu, mal aj predajňu vo veľkom, takže zásoboval krčmy od Banskej Bystrice až po Horehronie, až po Brezno, až po Bacúch, a (nezrozumiteľné, pozn. ĽBS) za tým účelom, vtedy ešte neboli autá a tak ďalej, sme mali aj menší veľkostatok, kde sa choval dobytok, ale hlavne veľkostatok bol za to, že sme potrebovali konské potahy, kde sme mali viacej párov koňov, ktoré robili furmánku a prevážali to, čo sa vyrábalo u nás, aj tie šunky, aj to všetko, to všetko sa robilo konskými povozmi, takže sme mali dosť pomerne veľkú by som povedal nie domácnosť, lebo vtedy všetci zamestnanci vlastne sa stravovali u nás, takže mama viedla také hospodárstvo a otec robil šéfa, ďalej viedol toto, takže to bolo asi také

to druhé obdobie... No potom prišla kríza v dvadsiatom deviatom roku, veľká kríza, hospodárska kríza, a ešte jedno bolo, že otec, keď potom tak zbohatol, keď môžem hovoriť, začal veľmi holdovať kartárstvu. On nepil alkohol, ale kartárstvo a dosť... by som povedal až v takom, až medzinárodnom merítku. Chodil aj do zahraničia a tak ďalej a stalo sa, že otec v kartách prehral všetok náš majetok čo sme mali, tak predali nám všetko a my sme, nás vystaňovali, s piatimi deťmi mamu na ulicu. Lebo aj dom... A otec sa zastrelil. Otec to neprežil, keď toto zažil, lebo vtedy banka prišla na bubon a tak sme ostali sami.

– A vy ste sa kedy narodili?

– Ja v sedemnástom, za prvej svetovej vojny, som mal asi 12 rokov, keď otec zomrel, no, šťastie bolo to, že všetci sme vedeli hrať nejaký hudobný nástroj, takže prvé kapely v Banskej Bystrici boli pôvodu andrašovanovského. Môj brat založil orchester, ktorý jednak hrával, vtedy ešte bolo nemé kino, v kine, jednak pri všelijakých plesoch a podobne. Moja sestra bola dobrou klaviristkou, ju angažovali celkom v nemom filme, kde som aj ja s ňou chodil, pretože nemý film bol doprevádzaný klavírom a ona videla každý film teda najmenej pár týždňov, aj dva týždne dopredu, takže si robila scenár vlastne na filmovú hudbu, lebo sprevádzala celý film. Tam, kde bolo treba, tam hrala klavír, kde nebolo treba, sa nehralo, ale film bol doprevádzaný – sprevádzaný klavírom. A ja ako decko som jej chodil obracať noty a vlastne tým som aj ja prišiel akosi k základom scenára pre filmovú hudbu. Tým, že som s mojou sestrou chodil. No neskôr, pochopiteľne, zas prišiel zvukový film, tým pádom moja sestra vypadla z filmu a išla študovať na konzervatórium, vyštudovala na koncertnú klaviristku, mala koncerty už nielen u nás, aj v zahraničí, no potom sa vydala za sudcu do Banskej Bystrice a koncerty ostali bokom, stala sa normálnou bystrickou občiankou a ja som od štrnásteho roku, od pätnásteho roku som sa živil sám, lebo mama nemala penziu po tomto, a ja som od pätnásteho roku sa živil tiež ako hudobník, že som, vtedy sa hralo jak teraz vaši muzikanti v kaviarňach, tak aj ja som hral v kaviarňach, akých, to vám ani nejdem hovoriť, no slovom tolko, že som si zarobil na svoje štúdiá. Inakšie, všetkých päť detí sme skončili vysoké školy, nielen maturitu, pri tej všetkej biede, čo sme mali a pri tom všetkom zamestnaní hudobnom a pri tom všetkom nápore sme, môj najstarší brat skončil medicínu v Prahe, druhý brat skončil na tie časy hoch shule – vysokú školu Hoch geshecht schule v Brne, jedna sestra skončila práva, druhá sestra potom skončila konzervatórium, tá, čo hrala v kine, a ja som maturoval v Banskej Bystrici na Učiteľskom ústave a po matúre som išiel študovať na filozofickú fakultu preto, že som chcel získať diplom profesora pre učiteľské akadémie, to bolo kombinované štúdium filozofickej fakulty a konzervatória, pretože profesori pre učiteľské akadémie museli robiť štyri štátne skúšky, to zmanená klavír, spev, organ a husle. Ináčeť to bolo veľmi náročné štúdium, a keď sa chcem chváliť, tak myslím len traja sme skončili toto štúdium v celej českoslov..., aj slovenskej republike. To, druhí

čo učili, tak ako vy hovoríte, že učili bez diplomu. Povedzme mal jednu štátnu skúšku z klavíru a učil. Ale kompletne, ako kompletný diplom, to, čo bolo predpísané pre profesorov, pre učiteľské akadémie, málokto skončil, pretože boli tu veľmi náročné požiadavky v hre na klavír, v hre na husle, hre na organ a ešte potom teoretické predmety neboli také, tie by sa boli dali zvládnuť, dejiny hudby atď., aj proste aj kompozícia a tak ďalej, pretože učiteľské akadémie vychovávali vtedy kantorov učiteľov, čiže profesor, ktorý učil na učiteľskej akadémii, musel asi toľko vedieť, ako teraz profesor na konzervatóriu, alebo na vysokej škole, pretože vychovával už odborníkov, ktorí mohli slúžiť ako učiteľ – kantor, proste, že bol regenschori. Tak ja som toto skončil v Bratislave v štyridsiatom prvom roku, ale už od štyridsiateho roku som bol takzvaný supľujúci profesor, pretože v Modre na učiteľskej akadémii nemali profesora, a ja, keď som posledný rok ešte študoval, nakoľko nebol profesor tam, tak mi povolila vysoká škola, aby som už učil. Takže od štyridsiateho roku som učil na učiteľskej akadémii v Modre. Medzitým potom, keď som skončil toto štúdium v štyridsiatom prvom roku po absolvovaní štvrtej štátnej skúšky, tá bola z husiel, lebo husle mi bolo najťažšie zvládnuť z týchto predmetov, organ a klavír nebol pre mňa problém, husle boli dosť problematické, lebo husle predsa len, to je ako látka štvrtého ročníka konzervatória, povedzme, Mendelsohnov e-mol koncert zahrať na husliach není taká maličkosť. Tak to som štvrtú štátnicu skončil v štyridsiatom prvom roku, potom som začal študovať, chcel som sa viac venovať hudbe, kompozícii a dirigovaniu na konzervatóriu, ktoré som skončil v štyridsiatommm... ja som ešte zároveň s týmto štúdiom kooperoval kompozíciu a dirigovanie. Mimo tohto štúdia som robil, čo som skončil po skončení vojny hneď, a potom som ešte išiel do Prahy na majstrovskú školu, na dirigovanie, ktorú som skončil v Prahe. Potom, keď som sa z Prahy vrátil, som robil konkurz do Národného divadla za dirigenta opery, aj som konkurz urobil, tak som zanechal pedagogickú svoju činnosť, ktorú som robil na Učiteľskom ústave, ačkoľvek ma menovali vtedy riaditeľom, lebo som bol v povstaní a tak ďalej, mohol som byť rektor, aj neviem čo, ale som pedagogickú prácu nechal, pretože viacero možností som videl ako dirigent opery v bratislavskom divadle.

Ako dirigent opery som potom v bratislavskom divadle zotrval dosť dlho, takže v roku štyridsaťdeväť som bol menovaný aj dramaturgom, dirigent, aj dramaturgom divadla. Dramaturg u nás vyberá repertoár, stará sa o preklady, operné, a obstaráva aj tlač divadelnú, čo mi bolo trochu príťažou, pretože ja som sa chcel venovať radšej len tej praktickej umeleckej stránke. Lenže vtedy predomňou tam bol profesor Cikker a ten odišiel a tiež divadlo nemalo iné, z mojich kolegov dirigentov snáď ani nechcem, nemôžem tak povedať – nemali to literárne vzdelanie, ako ja som mal predtým – univerzitné. Oni boli len proste prakticky vzdelaní dirigenti alebo korepetítori a tak ďalej, kým ja som mohol aj proste tú stránku literárnu, povedzme tlač, tie biltény, čo vydáva divadlo, a tak ďalej. Mohol

som povedzme aj korektúru robiť a tak ďalej. Že som tieto veci ovládal, to bolo vlastne pre mňa aj tak nie že nešťastie, no ale záťažou, lebo nie je dobre všetko ani vedieť, lebo ja som sa chcel venovať len kompozícii a dirigovaniu. A týmto trošičku ten kompozičný, alebo dakedy aj dirigentský proste smer, nemohol som ten čas si tak rozdeliť, žeby som bol všetky tieto tri disciplíny stopercentne mohol, tak ako som si ja to predstavoval, zvládnuť.

Za Stalinovho režimu Andrašovana vyhlásili za buržoázneho nacionalistu a mal byť zatknutý. Namiesto toho ho však posielajú do Mongolska, kde sa stáva spoluzakladateľom tamojšej opery, baletu a filharmónie a diriguje prvé operné predstavenie v Mongolsku vôbec...

Fotografia prebraná z internetu

Neskôr potom, neviem, či to vám mám rozprávať, keď prišiel už tento stalinský režim, tak som mal vela rečí, tak ma chceli zavreť a vyhlásili ma za buržoázneho nacionalistu, tak ako Husáka, Novomeského a tak ďalej. No zachránil ma od turmy, tak sa povie, u vás basa, zátvoru, ma zachránil Daubner, to bol predseda odborov ROH a ma zachránil tak, že povedal, že vtedy žiadali Mongoli, že chceli, aby niekto im založil operu a filharmóniu, no nikto tam nechcel ísť, tak povedali, že miesto toho, aby ma zavreli, aby ma poslali do toho Mongolska. Tak som išiel do

Mongolska, kde som bol jeden zo spoluzakladateľov opery, baletu aj filharmónie, lebo im sa vrátilo vtedy zo štúdia, to bolo v roku päťdesiatšesť veta žiakov, aj predtým, a tí tam proste neorganizovane akosi existovali a ten počet bol dosť aj na operu, aj na filharmóniu. Tak som potom pobudol v Mongolsku jednu sezónu. Založil som operu, prvé operné predstavenie v Mongolsku vôbec som ja dirigoval, aj prvé symfonické koncerty a tam som dostal aj štátnu cenu, štátne vyznamenanie od Cedembala a keď som sa vrátil domov, tak mi odpustili ten trest, na ktorý som bol odsúdený, no nikde ma nezamestnali u nás...

Po návrate do Československa T. Andrašovan nemá zamestnanie a odchádza do sveta. Najprv do Číny, potom do Japonska, potom anglickou loďou Oronsay okolo sveta. Pútavo rozpráva, čo všetko zažil, s kým sa zoznámil, čo musel robiť... Ako dirigent pôsobil určitý čas aj v Egypte, Kambodži, Mníchove...

Nebolo pre mňa miesto v Československu. Tak som potom sa rozhodol, že idem svetom. Tak som išiel do Číny, z Číny som potom išiel do Japonska, kde som v Tokyo symfony orchester dirigoval a pracoval som v rozhlase Rádio Yokohama. Po skončení môjho angažmánu ročného som potom išiel loďou okolo sveta ako klavirista som si vydobyl – získal som angažmán. Tá loď začala v Tokiu, pokračovala v Hong Kongu, išla na Filipíny, Mankind, potom išla do Bombaya, Aden, Fort site, potom Malta, Barcelona, Gibraltár, Londýn, znovu do Kanady, dole na juh a cez Panamu, a západným pobrežím späť do Japonska. To trvalo tri mesiace. Bola to veľmi pekná cesta, loď sa volala Oronsay. To bola anglická loď, veľká loď, kde spolu s posádkou bolo asi 3200 ľudí, to bolo také plávajúce mesto fakticky a už, povedzme, za takých tri týždne, už sa dosť ľudia poznali, ja som mal úkol každý deň od piatej do pol siedmej v zvláštnej miestnosti pre extra class, lebo tam boli štyri classy, extra class a ešte štyri triedy, ináčej z vyššej triedy do nižšej triedy je prístup a z nižšej do vyššej nie je prístup. No a nakoľko ja som účinkoval v tej najvyššej triede, kde som denne hral na klavíri sólo, také polokoncerty to boli, nie vyslovene koncerty, ale program som musel napísať, čo hrám, aj bol denne, tam bola tlač, bolo vytlačené, či hrám Chopina alebo Beethovena, alebo čo ja viem, všetko, čo v programe bolo, takže som dopoludnia, tam nikto nebol, tak som si vždy, denne som cvičil klavír, aby som zvládol ten program, ktorý tam bol potrebný, no a potom už som mal aj takých obligátnych návštevníkov. Pamätám si na jedného grófa z Anglicka, ktorý mal päť detí, vždy sa vyobliekali na ten koncert, a on mi vždy po koncerte zaplatil nejakú tú whisky a vždy mi vykladal, že je „member of the nice golf club in London“. A mi vykladal, aký je ten golf club, a on aj nosil takú uniformu toho golfového klubu a deti nosili, také dievčatá, veľké mašle a sedeli vždy v prvom rade a počúvali a tleskali mi na ten koncert.

Tak ale o tej ceste by som vedel rozprávať celý román, to všetko, čo som tam

zažil, aj veľké búrky, keď proste také aj staršie ženy nedobehli na WC. My sme mali inácej službu, tam boli dva orchestre menšie a mimo toho ja som bol sólista, takže aj my muzikanti sme mali službu v prípade búrok, a tak ďalej, pomáhať ľuďom sme museli a jednak mimo toho ešte sme mali povinnosť zatvoriť v určitých priestoroch hermeticky železné dvere, ak by sa stalo, že by volakde začala voda prenikať, aby neprenikla z jedného priestoru do druhého. Ač tie poplachy boli každý deň a v inú hodinu. Takže keď som bol trebárs na zábave alebo kávu konzumoval, tak keď začal ten poplašný zvon na lodi zvoniť, musel som utekať dole zavreť tie dvere a prísť hore a hlásiť u nášho veliteľa, ktorý bol veliteľ našich hudieb, sme sa museli postaviť do radu, mali sme takú námornícku čiapku, dali sme si čiapku a hlásiť: „The door is closed!“ – Dvere sú zatvorené. A potom znovu po poplachu ešte raz: „The door is open!“ Tak to boli také naše hlášky, čo sme mali.

Inácej, boli tam aj tenisové kurty na lodi, dva bazény a každý deň bol voláky spoločenský program. Večer boli aj tri plesy za týždeň a ten každý ples mal iný názov, napríklad: ples, keď sme prešli rovník – to bol proste rovníkový ples, alebo keď sme prešli voláku úžinu, povedzme Gibraltár, tak bol ples po Gibraltáre, alebo ples na Annu, alebo ples, ktorý dával kapitán lode a tak ďalej. Vždy bolo volačo takého a vždy proste pri tomto plese som často spoluúčinkoval tým, že som doprevádzal spevákov, ale to boli obyčajne len hostia tej lode, neboli profesionáli, ale stalo sa, že bola aj jedna profesionálna speváčka, ktorá bola na lodi, takže som pri tých plesoch mal tiež svoju funkciu. Raz som dokonca aj tancoval na takom plese, lebo bola jedna tanečnica z takého ostrova, počkajte, francúzska kolónia... čo ja viem, kde ona vedela indonézsky tanec zatancovať, a nemala partnera proste na to, tak hovorila, že zatancujem, ale musíte mi dať partnera, ona mala aj kroj pre partnera, takže som s ňou týždeň trénoval, a potom, nikto ma tam nepoznal, tak čo, tak som si dovolil. Mysleli všetci, že som niekde z indonézskeho ostrova. Takže som s ňou aj nejaký ten javánsky tanec zatancoval, kde muž nemal takú veľkú úlohu ako práve tanečnica, takže som to zvládol.

Takže to boli také veci, hovorím o tom zájazde celkove, lebo loď v každom prístave stála niekoľko dní. To bola turistická loď, napríklad v Hong Kongu sedem dní, vo Filipínach, Manile 4 dni, takže väčšinou tam turisti vystúpili z lode a išli pozrieť mesto, povedzme Fort site, Egypt išli pozrieť a tak ďalej. Ale ja som povedzme v Hong Kongu, tam som ostal na lodi, aj väčšinou som zostal na lodi, lebo som bol jednak personál, a jednak som tie veci videl. Ja som už predtým v Hong Kongu bol, keď som šiel do Číny... Tak samozrejme, mestá som si všadial pozrieť mohol, vo Filipínach, tam, kde som nebol, som išiel z lode von a popozerať.

Ako sme v Egypte, tam som svojho času pôsobil ako dirigent, tam som pôsobil za čias Násira, keď bola vojna vo Fort site, väčšinou tú vojnu vyhrali československí letci (to nemusíte napísať). No, takže tam som nevystúpil, ani som nešiel, oni išli do

Memfisu, Káhiry, v Káhire som bol veľa ráz. Aj dosiaľ mám tam dobré konekcie, tam je orchester v Káhire, dalo by sa tam účinkovať...

Jeden z členov československej delegácie „slovenský Paganini“ Rinaldo Oláh spomína, že chodili na výlety k pyramídam a keď sa na jednu vyšplhali až hore, spievali detvianske piesne.

„No a, a tak čo o tej ceste, tak, bola to taká škola života, že človek videl celý svet fakticky a zažil aj konkrétne ľudí, lebo z celého sveta boli tam pasažéri, ktorí cestovali. Ja som sa skamarátil tam s tromi Kanadčanmi inžiniermi, ktorých som potom aj pozval, lebo oni ešte vtedy, proti socializmu mali také iné názory, trochu skreslené, nevedeli, že ako to môže vyzeráť, tak som ich pozval, nech sa idú pozrieť k nám. Ináčej, mali asi také názory, ako má Gorbačov teraz na socializmus, takže to bolo, ale my sme necítili tak tú ťarchu ešte v tých rokoch, ako že to má také dôsledky pre budúcnosť, ako to má, to sme nevedeli, to vy ešte nemôžete tu napísať, u vás nie... My sme nevedeli, aké dôsledky a, takže, ja som o tých mojich ťažkostiach a o tom, čo ma chceli zavrieť a tak ďalej ani nepísal, ja som odvtedy ostal slobodný umelec, aj proste som sa živil, keďže som dirigoval ako hosť, a že som písal hudbu ako hosť. Takže to bolo po tom mojom účinkovaní v Mongolsku a vo svete.

Keď som sa v šesťdesiatom osmom z takých potuliek svetom vrátil, vtedy bolo obdobie dubčekovské, tak ma menovali riaditeľom SLUK-u – Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, umeleckým riaditeľom, takže to, znovu som prišiel do nejakého takého zamestnania, ktoré som robil asi šesť rokov, ale potom sám som videl, že pre mňa to už nemá – pre mňa má väčší význam, radšej komponovať hudbu, ako povedzme nejakými organizačnými riaditeľskými funkciami sa zamestnávať, tak som zanechal aj toto miesto a znovu som ostal na slobodnej nohe, ktorú prerušila iba tá okolnosť, keď v opere zomrel môj kolega Tibor Frešo, tak sa tam uvoľnilo miesto, tak som ešte išiel do opery účinkovať ako dirigent s tým, že som zaučil mladých adeptov, ktorí prevzali po nás potom taktovku – dirigentskú paličku. Dokonca na scéne som odovzdal jednému mladému chlapcovi, ktorý teraz pokračuje proste dirigovanie...

Tibor Andrašovan bol tvorivo aktívny aj pri zakladaní SLUK-u, ktoré sa začalo už v roku 1948, keď prof. Pavol Tonkovič a Emil Rusko hľadali muzikantov, tanečníkov a spevákov po celom Slovensku a tak už v roku 1949 bol súbor pokope. Všetci poprední skladatelia komponovali pre tento novozaložený súbor, vrátane Tibora Andrašovana, ktorý pre SLUK komponoval monumentálne scénické obrazy s dramatickým akcentom, pričom využíval ľudové zvykoslovie, tiež námety z revolučnej tradície... *Ľudová tvorba je pre mňa základom. Z nej som vždy vychádzal, k nej sa vždy rád vraciam. Veľa ráz som sa presvedčil, že kto*

sa raz napije z toho nevysychajúceho žriedla, ten bude mať dostatok a hojnosť tvorivých síl – hovoril Andrašovan.

Fotografia prebraná z internetu

– Spomínali ste, že ste napísali aj nejakú hymnu...

– *Tak, v tom období som jednak bol v mnohých zemiach, ale takých, že najpozoruhodnejšie hádam zemi boli tá Kambodža, kde som bol ešte u otca terajšieho kambodžského princa Sihanuka, predsedu vlády, kde som dirigoval kráľovskú kapelu a pri jednom takom koncerte, na ktorom odzneli najobľúbenejšie skladby kambodžského cisára, tak vtedy ma vyznamenal tým, že som dostal Rad Mony Sarafon, to znamená, že mi patrili také pocty, ako keby som bol od kráľovského brata syn.*

Vo svojich spomienkach na toto vystúpenie Rinaldo Oláh sa zmieňuje o nadmernom kráľovskom prepychu a rozprávkovom pohostení, ktoré im pripravili v šatniach. Pri vstupe kráľa na program, všetci sa vraj hodili na zem a on šliapal po rukách a chrbtoch svojich poddaných...

Pokračovanie Andrašovanovho rozprávania:

To bolo jedno, no a potom ešte jedno moje účinkovanie v Indonézii, za čias prezidenta Sukarna, kde som vlastne inštrumentoval a upravil indonézska hymnu, nie celkom napísal, ona, melódia, existovala, ale proste nahraná na platni, lebo to bolo v začiatkoch Sukarnovej vlády, takže ja som ju potom inštrumentoval pre veľký zbor a nahrala sa na gramofónové platne. Vtedy bola veľká oslava v prezidentskom paláci z príležitosti prvého takéhoto uvedenia proste indonézskej

hymny „Belam bailai ma Indonézia“ – to asi tak, že: čo je mne moja najdrahšia Indonézia, alebo tak. Inakšie, indonézská reč je vymyslená, lebo tam je asi 3000, najmenej 3000 ostrovov a na každom ostrove sa hovorí inakšou rečou, takže v Indonézii je z týchto všetkých ostrovov... Sukarno dal lingvistom vytvoriť novú takú indonézsku reč, hlavne také esperanto indonézske a na túto esperantskú reč bola vytvorená aj tá hymna.

V Mníchove som dirigoval v divadle Goethe platz... Tam som bol angažovaný ako dirigent pre zájazdy toho divadla, viete, a som bol... prvú premiéru, ktorú som tam dirigoval, to bol Fledermaus, u vás sa povie ako myš, či ako vy to poviete... slepá myš, netopier. To bolo pri príležitosti stého výročia prvého uvedenia tejto klasickej operety, takže Mníchov a okolie, aj Nemecko pomerne dobre poznám, lebo som ho vtedy aj prostredníctvom zájazdov dosť dobre spoznal. Inak, celkove berúc práca bola veľmi náročná. Tak, ako sú Nemci dôslední vo svojej práci, takí dôslední sú aj v dodržiavaní pracovného času a dôslední aj v samotnom výkone, scénického... proste, riaditeľ toho divadla sedí na každom predstavení a nakoľko je to bývalý divadelník, tak vie aj posúdiť, vidieť, kde je chyba: či boli svetlá zlé, či spevák nenastúpil zavčas na scénu, či orchester dobre hral, či dirigent správne tempá volil, či dal, proste, správny nástup zboru, a či tanečníci robili for jete alebo grand jete alebo piruetu, a či ju urobili dobre. Takže bol odborník, naslovovzatý. On sám ešte aj v tej inscenácii hral, ale hral maličkú rolu, takže celý čas sedel v lóži, kde ho ľudia nevideli, lebo herec, ktorý účinkuje v divadle v Nemecku, nesmie prísť medzi obecenstvo. To je princíp. Ani dirigent. Ani cez pauzu. Po predstavení, áno. Takže toto je taký, nemecký... a oni sú v tom dôslední, takže aj tento riaditeľ bol veľmi prísny na všetkých členov, ale zato bola aj disciplína...

*Andrašovanove styky s Juhosláviou boli veľmi čulé. Robil úpravy piesní, nacvičoval orchester novosadskeho rozhlasu a v mnohom obohatil slovenskú hudobnú produkciu. Aj ja som sa s ním spoznala prostredníctvom novosadskeho rozhlasu, keď mi ako rozhlasovej speváčke upravil niekoľko piesní, ktoré som potom pod jeho taktovkou aj nahrala: *V našom dvore dve ružičky prekvitali, Beda tomu kameňu, U richtárov sedia, Aká je to potajomná láska a Preletel sokolík.* Poslednú z piesní som objavila na starej fotografii, na ktorej je spoločnosť z Petrovca, tretí sprava sedí Ján Čajak.*

Spomínam si, ako obdivoval mojej mamin hlas, bola veľmi spevumilovná a kým chystala obed, stačila aj nám zaspievať starodávne pesničky. Vraj je jedna z mála, ktoré pozná, že majú pôvabný a prirodzene správne nasadený hlas (vrcholcami prstov sa dotkol miesta, kde sa koreň nosa spája s čelom)...

Na obdobie pobytu v Juhoslávii si spomína takto:

Tak Jugoslávia bola prvou krajinou, do ktorej som sa dostal ako do cudziny. Bola mimo Československa, pochopitelne, Maďarsko som musel precestovať, aj som bol predtým, ale prvou krajinou, a to bolo v roku tridsaťsedem, keď som tu bol na zájazde s jedným huslistom a s jednou speváčkou kvôli petrovským oslavám., tak tam som prvýkrát účinkoval pre jugoslovanské slovenské publikum, a z Petrovca, kde som mal nesmierne krásne zážitky, jednak so stretnutím s vašou slovenskou vetvou, ktorá žije v zahraničí, a boli veľmi milí Petrovčania, pohostinní, a pravda, vtedy bolo v Petrovci všetkého toľko, že boli radi, že im niekto pomôže pojesť tie klobásy petrovské, ktoré mali až naviac, a vtedy tam bol i pán biskup Štarke, v tom čase, ktorý mal dve dcéry, a ja som vtedy tiež hral na klavíri, a keď sme išli do Kysáča alebo do Kulpínu, lebo sme tieto dediny obišli, tam kde nebol klavír, tak som musel tento koncert doprevádzať na harmonike, pochopitelne tam sme volili aj iný repertoár, povedzme husle a harmoniku. My sme mali skladby Griega, Chopina a tak ďalej, takže sme museli prispôbiť proste tým možnostiam, ktoré boli v týchto dedinkách. Ale v Petrovci vtedy ešte harmonika nebola tak známa, tak keď som bol

aj pozvaný k pánu biskupovi Štarkemu do domu, on veľmi chcel, aby som im zahral doma na harmonike. A ja som hovoril, že je ďaleko, že je tam, kde som býval – a býval som u Labáthov, v takom dome na rohu, oni myslím tam mali aj krčmičku, Labátovci, hovorím, ale ja mám tam, a to je ďaleko. Pán biskup išiel a doniesol tú harmoniku, ale ja som o tom nevedel, nebol by som mu to dovolil, ale on doniesol a hovorí, teraz nám musíš zahrať na tom. Takže potom sme spolu strávili taký pekný deň u nich, aj tie ich dcéry spievali obidve, no aj pán biskup, a tak bola tam väčšia spoločnosť, takže to je len jedna z takých maličkých perličiek. Ináčej, Petrovec vtedy, pri týchto slávnostiach naozaj bol hore nohami. Jednak samotnými Petrovčanmi a jednak bol plný, proste sokoli a ľudia, čo tam prišli. Lebo bolo aj divadelné predstavenie od nás, zo Slovenska, kde sme my traja robili aj scénickú hudbu, hrali Ženský zákon od Gregora Tajovského (podľa zdrojov Literárneho a hudobného múzea z Banskej Bystrice šlo o hru Matka J. G. Tajovského – poznámka ĽBS), no a proste potom tie koncerty a potom tie zábavy petrovské čo boli, a krásne počasie, teplo bolo, víno, spev a dobré petrovské klobásy a milí ľudia, takže to zanechalo vo mne taký hlboký dojem, na ktorý nemôžem zabudnúť preto, že to bola jednak moja prvá zahraničná cesta, a jednak prvé stretnutie so Slovákami, ktorí žijú mimo našej vlasti. Potom koncertné turné nás trochu pokračovalo po prímorí, išli sme po tých kúpeľných mestách a skončili sme niekde, neviem, kdesi hore v Porečí alebo tak. A stadiaľ sme išli späť, domov, do vlasti. Ináč, zarobili sme si pár korún, a mali sme sa dobre, boli sme pekne ubytovaní a všade sme sa stretli s pochopením, porozumením, a aj s pomerne veľmi pekným úspechom u obecnstva.

– A ako prišlo k tej spolupráci s naším rozhlasom? Napísali ste veľa aranžmánov a chodili ste nahrávať...

Tak ako som hovoril, keď som prvýkrát býval v Petrovci, tak som býval u Labáthov. A Labáthovci mali dve pekné dievčatá: Aničku a ešte jej sestra... dodnes žije, Anička zomrela asi pred rokom, tá Labáthova, bola v rozhlase redaktorkou. Bola. Jej sestra bola, ešte dodnes žije v Petrovci a volá sa Boba Labáthová, u nich som býval. A Anička, tá staršia, sa stala potom redaktorkou v rozhlase tu. No a Anna Labáthová ma pozvala, aby som prišiel niečo nahrávať s ich orchestrom. Znamená, asi pred tridsiatimi rokmi. Takže, napred som cez Annu Labáthovú, potom po Anne Labáthovej ešte bola niektorá iná Slovenka redaktorka, ktorá ma pozývala, aby som upravil a nahral piesne s ich orchestrom, ale potom bola Jarmila Cinkotská, potom Jarmila ma pozývala, po Jarmile Cinkotskej potom Kvetka študovala v tej Bratislave a keď sa Kvetka vrátila, tak cez Kvetku, takže tá kontinuita je od predvojnového obdobia, kedy som u Labáthovcov býval v tom Petrovci a kedy som vlastne robil také prvé koncertné zahraničné turné ako klavirista. Od tých čias sú tie kontakty s Jugosláviou a hlavne s Petrovcom, lebo

tam boli tie slávnosti, tak tam som poznal veľmi vela ľudí, aj vašich spisovateľov, asi Černý, Čierny, nie... alebo, neviem si to teraz spomenúť... Čietek, Ján Čietek, no, takže bol som v takom kontakte vždy s Petrovčanmi, ale aj tu s Novosadčanmi. S tými redaktormi, ktorí pracovali v rozhlase. Nespomeniem si teraz na mená...

(koniec strany A mikrokazety)

Hoci muzikantský život Tibora Andrašovana bol veľmi bohatý a pestrý, rodinný život nemal tie atribúty. Jeho milovaná prvá manželka Váňa Dimitrovová-Stoičková predčasne umiera... Potom sa láskyplne a pútavo rozrospával o svojej manželke, s ktorou sa spoznal v Bulharsku vo Varne a zobrali sa, keď ona mala 19 a on 31. Obaja boli už siroty. Vraj bola vynikajúcou tanečnicou a speváčkou.

(začiatok B strany mikrokazety)

– Ako, kde a kedy ste sa stretli so svojou manželkou?

– *Ona bola, jej otec bol Makedónčan, z Makedónie, zo Solúnu. Ja som mal tridsaťjeden a ona mala devätnásť...*

My sme s celým divadlom boli na zázjazde vo Varne, tam sme mali predstavenia a po predstavení bol taký príjem, recepcia, kde som sa spoznal s mojou ženou, ona bola ako poslucháčka vysokej školy tiež tam pozvaná, no a tancoval som s ňou, ale tancovala jak pierko. Pierko nestačí, jak ona bola. Nemusel som ju do ničoho tlačiť, či valčík, či čo, tak ľahko, hovorím, Ježiš, toto dievča má muzikálny lad, hovorím rytmus, a skutočný rytmus, absolútny. Ona bola speváčka, ja som sa nemohol tam omeškať, ani o štyrinku, lebo bola hneď zbadala, mala absolútny rytmus, a nielen ja, ale to všetci tí tancmajstri, čo s ňou tancovali, hovorili, že v živote nestretli takú partnerku tanečnú, ktorá tak ľahko tancovala ako ona. Proste som necítil, že volakoho vediem v rukách. No, takže som s ňou tak tancoval, no potom som si dal na druhý deň s ňou schôdzku, mali sme ísť na Balčik, výlet loďou, aj po tretej sme sa z tej recepcie rozišli a loď išla o šiestej, tak som rozmýšľal, či mám vstať, či nie, ale reku, keď som dal dievčaťu slub, že prídem do toho prístavu, kde ide tá loď na Balčik, tak reku či spím, či nespím, musím. A skutočne, aj ma čakala, takže sme išli spolu na Balčik a vtedy v Bulharsku, to bolo roku 49, ešte bol lístkový systém na stravu, nemala ani ona lístok, ani ja, takže celý deň sme nejedli. Od rána do večera sme boli bez jedla. Večer sme sa vrátili, večer sa dali kúpiť iba papriky a čusky, teda papriky a paradajky. To sme si kúpili na trhu a to sme jedli – papriky a paradajky. Ale keď sme sa vrátili, tak bol pri Varne, tak sa volá jedna dedinka, kde sú rybári, a kde bolo bez lístkov možné jesť ryby. Tak som, ešte vtedy autá neboli, tak som zobral hintov, koč, tak večer, keď sme sa vrátili, reku ideme sa volakde najesť? Tak sme sa vrátili, peniaze som mal, tak na hintov, išli sme do tej dedinky, tá sa volá

Karantina, tá dedina pri Varne, tak sme išli do Karantiny, tam sme sa dobre najedli, aj víno, všetko sme mali, dobrú náladu, koč nás čakal, samozrejme, tak sme na koči pekne išli nazad, ale keď sme išli nazad, tak železničné závory boli zatiahnuté asi hodinu. No tak, čo som mal na tom koči robiť? Tak som jej povedal, že budeme spolu chodiť, a že si ju vezmem za rok, či si ju vezmem za deň, som jej povedal, lebo ona mi povedala, že je sirota, že nemá nikoho, bola u nejakej tete tam, vo Varne, bola na dovolenke, a študuje vysokú školu spevu v Sofii. A ja hovorím, aj ja som sirota, ani ja som nemal rodičov, tak hovorím, ja teba berem do Českoslovakie.

Medzijazykové homonymá sú nielen úskaliami v práci prekladateľov, ale zohrali aj osudovú úlohu v živote dvoch mladých ľudí, ktorí si prišli objednať sobáš za godinu, keď sa Tibor po ňu vráti, ale stalo sa, a nechcel vypadnúť „chrapúň“, a povedať nie, pretože matrikár pochopil, že to má byť o hodinu. Ale vraj ak, tak o štvrtej poobede sa môžu vziať...

Takže som jej povedal, že za rok, že budeme si písať a tak. Na druhý deň sme išli na radnicu sa informovať, či za jedna godina sa môžeme ženiť a on, študoval v Prahe, on myslí, že ja myslím, že za jednu hodinu. Ja po česky. V bulharčine jedna godina je rok. A on myslel, že jedna godina je jedna hodina. A tak mi hovorí, no za jednu hodinu, tak rýchle to nejde, povedal to po česky, ten predseda národného výboru varnanského, on študoval v Prahe, ale jíž chcete, tak poobede, tak keď budú štyri hodiny, môžete mať svadbu. Ježišmária, ja som zbledol, no ale reku, keď som gavalier, a povedal som dievčaťu, ži si ju zoberiem, nemôžem byť teraz chrapúň a povedať, že nie, alebo ujsť od toho. Hovorím, dobre, tak predali sme divadelnú basu za 50.000 bulharských levov, aby sa pripravila svadobná hostina. Ešte bežári muzikanti naši z orchestra zobrali si na portírni kľúč od mojej izby, kde som mal pijatiku nachystanú, a kým sme my boli so ženinými, tak polovicu vypili muzikanti. Vrátili sme sa a ten hoteliér, bývali sme v hoteli, sa dozvedel, že teda je svadba, vtedy to bolo dosť senzácia, tak povedal, že večeru dáva hotel nám, ten hotel, čo sme bývali v ňom, aj ešte naši boli tam z Československa, baníci z Ostravy, my sme robili koncerty, jednak divadelné predstavenia v divadle a jednak koncerty pre všetkých rekreatov, oni tiež chodili na tie koncerty, tak povedali, že sa zriekajú jedného výletu, kde bolo asi 126.000 tých bulharských levov, asi raz toľko, ako som dostal za tú basu, a dali mi celú sumu ako svadobný dar. No tak potom svadba bola, a na druhý deň, keďže som mal peniaze, sme prišli do Sofie sa predstaviť starej babke, ju totiž vychovala stará mama, stara majka, mamina mama, v Sofii, tak sme prišli do Sofie sa predstaviť starej babke, ale babka povedala: – Stoj! Nech si ide na hotel, a ty budeš tu doma. Takže ja som býval v hoteli, ona bola doma. – A keď sa vráti on, potom pôjdeš s ním, keď sa vráti od Českoslovakie. Tak aj bolo, o mesiac, ona sama bola tam, ja som odišiel späť do Varny, odišiel som s našimi

do Československa a o mesiac som sa vrátil pre moju ženu a doniesol som ju do Bratislavy. Ale mne ani brat ani sestra nechceli veriť, že som sa oženil, jaj, že to si už vela razy povedal (bol som dosť starý teda), že sa oženiš, že neveríme ti. Až keď som doniesol moju ženu, hovorím: – Toto je moja žena!... Dali jej ruku, prijali ju pekne, pochopiteľne, ja som už vtedy bol dirigent, teda v opere, a mimo toho som mal ešte aj obchod s klavírmi, aj výrobu klavírov, to som bol, na 50 percent som bol spoločník s jednou firmou, ktorá vyrábala klavíry. Takže som mal tam aj byt, ktorý vlastne bol prerobený z takého ateliéru veľkého, kde bolo skladisko klavírov, takže bolo to len tak predelené, no ale na tie časy to bola veľká vec, lebo bytová kríza bola nesmierna. A to bola veľká hala, taká ako povedzme šesť týchto okien a záves a sklo, tu sme mali tak rozdelené všetko, kúpeľňa...

Tu Tibor Andrašovan začína komponovať svoju verbálnu hudbu o svojej láske, zahľadený niekam do svetla cez priesvitné zelené záclony našej obývačky...

Boja dobrá tanečnica, pekne vyzerala, krásavica bola. Mala veľké zelené oči, blond vlasy od prírody, také ako konope, také blond a husté také, že jej museli prestrihať, aby ju vôbec mohli učesať... vlasy, také husté, pekné. A potom solidne spievala, výšky neboli pre ňu problém, ani rytmus, aj tancovala dobre v tej révíi. No tak, tak sa začal náš život, ja som aj ďalej bol v tom divadle. Pochopiteľne, že boli aj voláke zahraničné zájazdy a všeličo, a tak ďalej...

Neskôr sa nám narodil tiež syn. Keď mal tri roky, prišla tá tragédia, žena ochorela, mala rakovinu mozgu, tak som ostal s dvoma deťmi. Zo začiatku som bol celkom sám, tak sa nado mnou zmilovala školníčka z konzervatória, ktorá mala tri dievčatá, ale 12-, 14- a 16- ročné, ktoré vchovali môjho malého Andreja, ktorý mal tri roky. A tie boli doňho zamilované. Tak bol u nich – Andrej. A tá stredná, tá ho tak mala rada, že sa ani nevydala, tá štrnásťročná. Dodnes je slobodná. Andrej je jej syn. Andrej je jej syn! Tá... Andrej bol pre ňu všetko. Tá najstaršia sa vydala, aj najmladšia, ale Milka, tá prostredná, ktorá Andreja vychovávala, fakticky u tej školníčky, nosila ho aj do škôlky, aj všetko... Potom prišla moja sestra, ktorá nemala deti, tak potom sa už sestra starala o tie deti, ale Milka ostala stále u nás...

(Cez rozhovor v pokračovaní, keď rozprával medziiným aj o svojom vzťahu s istou Japonkou, je nahrané niečo iné. Škoda.)

Kým Andrašovan trávil čas u nás, prezradil o sebe aj to, čo vraj málokto o ňom vie – že vlastní bioenergiu. Vyšlo to najavo, keď môj otec, vtedy už biskup Andrej Beredi, s hlavybôľom vyšiel zo svojej kancelárie a prišiel do bytu. Nestačil ani protirečiť Tiborovi, ktorý ho posadil na stoličku, zastal si zaň a začal mu nad hlavou „dirigovať“ – robiť rôzne posunky, občas akoby od niečoho otriasal ruky.

Zo zvedavosti som spoza dverí nakúkala, čo sa tam robí a všimla som si veľké kropaje potu, ktoré sa kotúlali po otcovej tvári. Keď sa seansa skončila, bol úplne mokrý, ale hlava ho už nebolela.

Poslednýkrát som sa, tuším, s Andrašovanom stretla na Detve, na folklórnych slávnostiach v roku 1993. Zvyknem hovoriť, že väčšina významných udalostí v dejinách Slovákov sa končí trojkou. Aj toto stretnutie s Andrašovanom bolo pre mňa jednou z nich.

Teraz už, keď iba spomienky zotrávajú, chcem veriť, že prastaré motto z klenotnice súslaví a porekadiel národa slovenského platí aj pre maestra Tibora Andrašovana: *Za živa v Bystrici, po smrti v nebi.*

Tibor Andrašovan a autorka príspevku
pri stretnutí na Detve 1993)

RESUMÉ

Životná a hudobná cesta skladateľa Tibora Andrašovana je mimoriadne zaujímavá. Pôsobil v mnohých krajinách sveta, kde neraz pomáhal pri zakladaní profesionálnych telies ako sú opery, balety, filharmónie. Cesta ho niekoľkokrát zaviedla aj k vojvodinským Slovákom. Počas jeho návštevy rodiny Berediovej v Novom Sade, v máji 1990, ho svojším spôsobom „vyspovedala“ Ľudmila Berediová, ktorá sa rozhodla celý záznam zverejniť po prvýkrát v našom zborníku. Z príspevku sa dozvedáme o mnohých aspektoch skladateľovho súkromného a profesionálneho života. T. Andrašovan pre Novosadský rozhlas urobil úpravy ľudových piesní, nacvičoval orchester novosadskeho

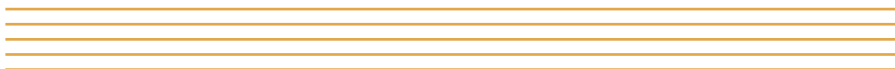
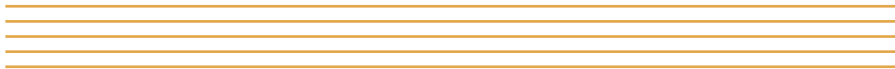
rozhlasu a v mnohom obohatil slovenskú vojvodinskú hudobnú produkciu. Ako hovorí, silný dojem zanechala na neho jeho prvá zahraničná cesta, ktorá smerovala práve k Slovákom do Juhoslávie, keď spolu so súborom účinkoval na Slovenských národných slávnostiach v roku 1938. Jeho rozprávanie je úprimné, pútavé, a ponúka celistvý obraz o tvorbe, ktorá neraz vznikala v turbulentných okolnostiach.

РЕЗИМЕ

Животни и музички пут композитора Тибора Андрашована је изузетно занимљив. Аутор је стварао у многим државама, неретко се налазећи међу оснивачима професионалних ансамбала, опера, балета или филхармонија. Неколико пута је посетио и војвођанске Словаке. Током његове посете породици Беређи у Новом Саду 1990. године, интервјуисала га је Људмила Беређи, која је одлучила да цео снимљени разговор са композитором објави управо у овом зборнику. Захваљујући овој ексклузивности сазнајемо многе детаље из професионалног и приватног живота поменутог композитора. Т. Андрашован је за Новосадски радио аранжирао словачке народне песме, радио је са Оркестром Новосадског радија и умногоме обогатио словачку војвођанску музичку продукцију. Као што је и сам говорио, изразито јак утисак на њега оставило је његово прво путовање у иностранство које је било везано управо за посету тадашњих југословенских Словака. У то време је млади композитор заједно са ансамблом учествовао у програму Словачких народних свечаности 1938. године. Његово приповедање је искрено и веома интересантно, те нуди ширу слику о стваралаштву које је много пута настајало у турбулентним условима.

Použitá literatúra:

1. Rinaldo Oláh, Ján Kulich, Igor Danihel: RINALDO (Knihа spomienok a korešpondencie „slovenského Paganiniho“ Rinalda Oláha zo Zvolenskej Slatiny)
2. Katalóg k výstave pri príležitosti 100. výročia narodenia hudobného skladateľa – Tibor Andrašovan, Dialógy

Mariena Stankovičová-Kriváková

JÁN PODHRADSKÝ, ŽIVOT A DIELO

Ján Podhradský sa do dejín slovenskej dolnozemskej hudobnej kultúry prvej polovice 20. storočia zapisuje svojou vokálnou a vokálno-inštrumentálnou tvorbou a prácou dirigenta v speváckych telesách. Známy je svojou operetou ***Pekná, nová maľovaná kolíska***, ktorá patrí medzi prvé skladby tohto žánru v slovenskej hudobnej literatúre. Vo veľkej miere vplýval na rozprúdenie hudobného života Slovákov na týchto priestoroch medzi dvoma svetovými vojnami. Ako zakladateľ viacerých zborov a skladateľ scénickej hudby naplno koordinoval s dobou a dotváral obraz kultúrnych diania v našom slovenskom prostredí.

Divadlo, v ktorom sa využívali všetky zložky ochotníckeho prejavu, ako je okrem iného zborový spev, sólistické vokálne body, tance a inštrumentálne úryvky, bolo ústrednou umeleckou formou, ktorá spĺňala svoje poslanie národného a kultúrneho buditeľa. Vo väčšine našich osád sa hrávali divadlá, v ktorých nevystali hudobné čísla. (Koordinuje to i s tradíciou srbskej spevohry – *komad sa pevanjem* – 19. storočia, ktorá okrem divadelnej zložky obsahovala hudobné body). V kolíske divadla sa zrodil i *Petrovský spevokol* (1890), ktorý bol potom vyše 50 rokov významným nositeľom kultúrnych diania v Petrovci a príkladom ostatným slovenským komunitám na Dolnej zemi.

Ján Podhradský sa narodil 29. júla 1891 v Hložanoch. Predkovia rodiny Podhradských pochádzajú zo starej slovenskej šľachtickej rodiny z Trenčianskej župy, ktorá meno dostala podľa usadlosti Zemianske Podhradie, obec Bošáca¹. Otec, Vladimír Samuel Podhradský, sa narodil v roku 1867 v dnešnom Maďarsku, v meste Dunaegyháze; bol učiteľom v Hajdušici a potom (od roku 1887) v Hložanoch, kde pracoval ako učiteľ a kantor nepretržitých 38 rokov. Matka Božena Lehotská, narodená v roku 1871 v Petrovci, bola sestra akademického maliara Karola Miloslava Lehotského. Mali dve deti, Jána a Elenu. Základnú – ľudovú školu Ján Podhradský zakončil v Hložanoch, v školení pokračoval na gymnáziu v Banskej Bystrici a učiteľskú školu ukončil v roku 1910 v Baji. Jeho

¹ J. Podhradský ml., Vladimír Samuel Podhradský, Hložany 2. Kultúra Petrovec 1998, s. 378

hudobný talent sa prejavil už v detstve. Prvé hudobné vzdelanie dostal od svojho otca, kultúrneho dejateľa a kantora. Neskôršie sa (v roku 1929) dostal na kratšie školenie do Bratislavy, keď na Hudobnej a dramatickej akadémii absolvoval základy hry na organe, základy náuky o harmónii a metodiku zborového spevu. Hudba sa dostala do stredobodu jeho záujmov a venoval sa jej celý život naplno ako zbormajster, upravovateľ piesní, skladateľ a pedagóg. Ako učiteľ a zbormajster pracoval v niekoľkých slovenských prostrediach: v Kysáči, Laliti, Kovačici a v Hložanoch.

Už v prvých rokoch služby v Kysáči, kde pôsobil v období 1911 až 1922, začal upravovať ľudové piesne pre spev a orchester. V Kysáči sa oženil s Annou Párnickou, ako herečka účinkovala v mnohých divadelných predstaveniach, ktoré režíroval.

V roku 1922 bol Podhradský preložený za učiteľa do Lalite. Tu založil **Mužský roľnícky spevokol**, s ktorým už o rok vystúpil v Novom Sade na oslave 100. výročia narodenia národovca a spisovateľa Jozefa Podhradského, príbuzného rodiny Jána Podhradského. Pri tej príležitosti spevokol zaspieval úpravy slovenských ľudových piesní, ale i jednu skladbu Podhradského **Ó, náš ty Bože**². Z tohto obdobia datujú aj iné piesne Podhradského, ktoré napísal na texty svojho otca, autora početných národných a nábožných básní, ako aj literatúry pre deti. Jednou z nich je aj báseň **Kríž**, ktorú v roku 1920 zaspievala v novosadskom Národnom divadle Viera Bodická³.

Veľký úspech zožala hymna juhoslovanských Slovákov **Ó, Bože národov, stvoriteľu náš**. Vznikla na text Vladimíra Podhradského (otca J. Podhradského) a zhudobnená bola v rokoch 1928/29. Hymna sa často spievala na slávnostných programoch spevokolov v úvodnej časti po štátnej hymne. Uvádzame niekoľko veršov tejto piesne:

Ó, Bože národov (úryvok)

Ó, Bože národov, stvoriteľu náš,
Ty blaho národov, čo v srdci máš,
Silný a krásny je duch Tvojho jas,
Čuj južnej slávie modlitby hlas.
Predobry náš pane, slovenskej rodine
Daj svornosť, jednotu, Hospodine
I Juhoslávie...

² Slovenské pohľady 1923,č 6-7

³ Almanach Čsl. zväzu,1925,2.68

Ó, Bože národov

- hymna juhoslávanských Slovákov

Text: Vladimír Podhradský

Hudba: Ján Podhradský

Ó, Bo-že ná - ro-dov, Stvo-ri-te-lu náš, Ty, bla-ho ná - ro-dov čo v srd-ci máš.
 Sil-ný a krás - ný je du-cha Tvoj-ho jas, čuj juž - nej Slá - ví-e mod - lit - by hlas!
 Pre - dob - rý náš Pa - ne, slo - van - skej ro - di - ne
 Daj mi - losť a po - koj, od - vráť mor, hlad a boj,
 daj svor - nosť, jed - no - tu, Hos - po - di - ne.
 Ó, Bo - že, Ó, Pa - ne, Ó, Krá - ľu náš!

V roku 1923 Podhradský odstúpil z miesta učiteľa v Laliti. Zamestnal sa v Kovačici (1924), kde pobudol tiež iba jeden rok a potom sa natrvalo nastahoval v Hložanoch (od roku 1925), kde nastúpil na post učiteľa a neskoršie, od roku 1930, aj kantora. Miesto bolo uvoľnené odchodom otca Vladimíra Podhradského do dôchodku. V Hložanoch už v roku 1924 založil mužský 50-členný spevokol, ktorý úspešne pracoval a vystupoval v mnohých slovenských prostrediach, viackrát i v Novom Sade pri rôznych príležitostiach.

Význam Podhradského, keď ide o zborovú a dirigentskú činnosť, je aj v jeho snahe založiť veľký **Spevokol slovenských učiteľov v Juhoslávii** podľa vzoru **Speváckeho zboru slovenských učiteľov** na Slovensku. Pokúsil sa o to v roku 1928. Podarilo sa mu, avšak spevokol pôsobil iba rok. Vystúpil dvakrát – v Petrovci na Slovenských národných slávnostiach a v Starej Pazove pri uvádzaní do úradu prvého slovenského evanjelického biskupa Adama Vereša. Ďalší pokus o vytvorenie veľkého speváckeho telesa bol pri spoločnom vystúpení *roľníckych spevokolov* (1928). Najprv v Hložanoch vystúpili spolu hložiansky a kulpínsky roľnícky spevokol **Zvon** (dirigent Ján Párnicky) a potom tie isté zbory spievali spolu aj v Kulpíne v roku 1931. V Národnej jednote sa píše: „Keď ku kulpínskemu Zvonu pripojíme hložiansky spevokol, dostaneme milú harmóniu, ktorej zvuky sa budú rozliehať po viacerých slovenských osadách, priväbiac aj ostatné slovenské pevecké družstvá k zjednoteniu.“⁴ Toho istého roku Podhradský usporiadal v Kysáci spoločné vystúpenie troch

⁴ Národná jednota, 1931, r. XII, č. 13, s. 3

zborov, z Hložian, Kulpína a Kysáča. Mal to byť základ pre **Slovenský roľnícky spevokol v Južoslávii**. Koncert bol úspešný, ale pokus o utvorenie veľkého spevokolu zasa zlyhal. Konečne sa spolu s učiteľom hudby v Novom Sade Svetolikom Paščanom pokúsil vytvoriť učiteľský spevokol Vojvodiny. Idea sa zrodila počas dirigentského kurzu pre učiteľov Dunajskej bánoviny. Kurzu sa okrem Jána Podhradského zúčastnili ešte traja Slováci: Pavel Kováč, správca školy v Pivnici, Juraj Ferík, učiteľ na gymnáziu v Petrovci a Juraj Struhárik, učiteľ v Hložanoch. Kurzisti súhlasili s návrhom vytvoriť **Mužský spevokol učiteľov Dunajskej bánoviny** so sídlom v Novom Sade a ešte počas trvania kurzu 16. augusta 1931 usporiadali koncert v pravoslávnom kostole. Spevokol však nezažil, najpravdepodobnejšie z finančných dôvodov. Po týchto neúspešných pokusoch sa Podhradský venoval len domácejmu hložianskemu spevokolu, s ktorým úspešne vystupoval. Dobová tlač zaznamenala dve veľmi úspešné vystúpenia zboru: v Pivnici v roku 1931⁵ a v Petrovci v roku 1932, keď bola počas Slovenských národných slávností založená Matica slovenská v Južoslávii. Zbor sprevádzala vojenská hudba z Nového Sadu a dirigoval J. Podhradský.

Bohatá divadelná a hudobná činnosť v tomto období vyústila snahou vytvoriť niečo nové. Idea sa zrodila v Slovenskej pospolitej čitárni v Starej Pazove, kde pôsobil popredný slovenský spisovateľ, dramaturg Vladimír Hurban Vladimírov. Keďže Slováci v tom čase ešte nemali svoju operetu, rozhodol sa napísať libreto pre túto hudobno-scénickú formu. V roku 1923 bolo v Starej Pazove knižne vydané libreto operety **Pekná, nová maľovaná kolíska**. Vydavateľom bola Slovenská pospolitá čitáreň v Starej Pazove a vytlačila ju Kníhtlačiareň v Petrovci. Úmyslom vydavateľa bolo vyzvať skladateľov, aby sa podujali napísať prvú slovenskú operetu, ako to v úvode libreta napísal aj sám autor VHV: „Vydávame tento pokus slovenskej ľudovej operety tým cieľom, aby sme u našich skladateľov vzbudili záujem o slovenskú ľudovú pieseň, ktorá by sa mala upotrebiť v tejto operete.“⁶ Na text libreta reagoval spisovateľ Ján Čajak ml., ktorý bol šéfredaktorom novozaloženého časopisu *Svit*. V 2. čísle *Svitu* z roku 1924 píše: „Opereta od VHV je slovenská a ľudová. ...Vrelo odporúčame do pozornosti našich skladateľov s tou poznámkou, že tu je prvá príležitosť, aby dokázali, nakoľko sú krásne naše spevy a nakoľko môž z nich čerpať pre umelú hudbu.“⁷ Aj širšia kultúrna verejnosť prijala toto dielo s nadšením. Že išlo o kvalitnú predlohu, svedčí veľký záujem skladateľov o libreto. Okrem Jána Podhradského libreto zhudobnili slovenskí skladatelia Anton Cíger a Imrich Janoška.

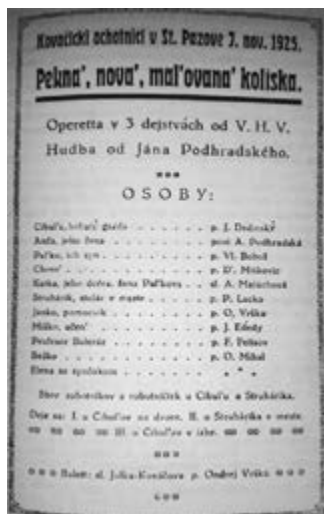
⁵ NJ, 1931, č 98

⁶ Michal Babiak: *Pekná, nová maľovaná kolíska v slovenskej literatúre, hudbe a kultúre*, Zborník Spolku vojvodinských slovakistov, 8 - 9, 1986 - 1987, s 78 - 102

⁷ J. Čajak ml. *Pekná, nová maľovaná kolíska Svit*, 1, 1924, č 2, s 70-71

PREDVEDENIA OPERETY PEKNÁ, NOVÁ MAĽOVANÁ KOLÍSKA

Najprv začal Podhradský svoju novú operetu nacvičovať v Hložanoch s hložianskymi ochotníkmi. Prvé predvedenie *prvého dejstva* bolo v auguste v roku 1925 v rámci programu, ktorý usporiadal hložiansky Čítací spolok. Podhradský program režíroval a spevákov sprevádzal na harmóniu. Podobné predvedenie bolo v tom istom mesiaci v Kysáči.

Premiéra *celej* operety **Pekná, nová maľovaná kolíska** bola 31. októbra v roku 1925 v Kovačici. Na predstavení sa zúčastnili aj speváci a tanečníci z Hložian a Kysáča, keďže v Kovačici nebolo nadostač hercov. Tento divadelný súbor vystupoval ešte niekoľkokrát v rovnakej zostave. Reprízy boli toho istého roku v Padine a v Starej Pazove a na začiatku roka 1926 v Hložanoch a Kulpíne. Všetky tieto predvedenia operety boli sprevádzané na harmóniu.

Prvýkrát boli úryvky operety sprevádzané vojenským orchestrom pod vedením Jána Podhradského na *Srbskej národnej zábave* v Novom Sade 12. februára 1927. Hložianski ochotníci Paulína Feriková a Juraj Ferík spievali vtedy pred 3000 divákmi dueto *Katka, či pamätáš sa*, kým ďalšie dve piesne zaspievalo dueto Anna Podhradská a Ján Dedinský.⁸ V tom istom roku bola na SNS v Petrovci, za sprievodu vojenskej hudby, predvedená uvertúra, prvé dejstvo a dueto *Katka, či pamätáš sa*. Všade, kde bola hraná, táto opereta zožala veľký úspech.

Posledné predvedenie operety bolo v auguste 1948 v Petrovci počas Slovenských národných slávností. Réžiu mal na starosti profesor Michal Filip a predvedenie sprevádzal orchester III. Juhoslovanskej armády⁹, ktorým dirigoval Jaroslav Vojtechovský. V predstavení účinkoval aj **Petrovský spevokol**, ktorý viedol Juraj Ferík¹⁰. Predstavenie malo veľký úspech, no kritika politického sekretára Tibora Königa zverejnená v Hlase ľudu č. 63 (1948) nebola priaznivá. „Opereta *Pekná, nová maľovaná kolíska* sa svojím obsahom stavia proti všeobecnému úsiliu u nás, prehliť divadelné umenie a odraziť život v plnej problematike. Svojou povrchnosťou, vulgárnosťou, nevyliešovaním

⁸ Hložany II, Zborník prác, Kultúra B. Petrovec 1998, s. 367

⁹ Hlas ľudu, 1948, č.62, s. 1

¹⁰ Michal Babiak: *Pekná, nová maľovaná kolíska* v slovenskej literatúre, hudbe a kultúre, Zborník Spolku vojvodinských slovakistov, 8-9, 1986-1987, s. 78-102

žiadnych problémov... napája človeka bolestnou romantikou, ktorá je cudzia človeku socializmu“.¹¹ Pozitívne sa zmienil o kvalite predvedenia a výkone celého divadelného súboru a o práci režiséra. Dobová kritika nezmenšuje význam tohto diela, ktoré v našej celkovej divadelnej a hudobnej histórii zaberá vrcholné miesto a skladateľa zaraďuje medzi našich najvýznamnejších slovenských dolnozemskej skladateľov. V knihe Terézie Ursínyovej *Cesty operety* (1982) sa uvádza, že to bola prvá opereta juhoslovanských Slovákov, ale aj prvé dielo tohto žánru v celkovej slovenskej hudobnej literatúre.

Hudobný opus Jána Podhradského obsahuje: dve operety – **Pekná, nová maľovaná kolíska** (1925) a **Nápitok lásky** (1930) (libreto pre *Nápitok lásky* napísal tiež VHV), revue (hudobný celok pozostávajúci zo spevov a tancov) pod názvom **Ujarmené a oslobodené Slovensko** (1929), **Živý obraz oslobodenia Čechov a Slovákov** (1929), scénickú hudbu k hre Ferka Urbánka **Pravda víťazí** (1939), umelé piesne, z ktorých najznámejšia je hymna juhoslovanských Slovákov **Ó, Bože národov, stvoritelu náš** a úpravy slovenských ľudových piesní pre zbor. Väčšina diel sa však nezachovala. To, čo zostalo, bolo uschované u syna Jána Podhradského ml. v Bratislave.

Posledné roky života Ján Podhradský strávil v Hložanoch. Po ťažkej chorobe zomrel dňa 20. augusta 1955 v nemocnici v Novom Sade.

Dielo Jána Podhradského má veľký význam pre svoju komplexnosť a šírku pôsobenia. Rozprúdil hudobnú a divadelnú činnosť, organizoval programy, režíroval a nacvičoval divadlá, napísal prvú operetu juhoslovanských Slovákov, spracoval ľudové piesne, nacvičoval zbory. Jeho pamiatka nás vyzýva vyhľadať a usporiadať diela tohto velikána našej histórie.

Herci a speváci operety *Pekná nová maľovaná kolíska* po premiére v Kovačici 13. 10. 1925

¹¹ Konig T., *Dve podoby Peknej, novej maľovanej kolísky*, Hlas ľudu, 1948, č 63, s. 3

Účastníci operety *Nápitok lásky*

Text prečítaný na 13. konferencii muzikológov a hudobných odborníkov v Novom Sade 25. novembra 2017.

RESUMÉ

Autorka popisuje život a dielo Jána Podhradského, slovenského vojvodinského hudobného skladateľa a dejateľa, ktorý sa narodil v Hložanoch. Verejnosti je známy najmä autorskou hudbou pre operetu *Pekná nová maľovaná kolíska*, ktorú napísal na text Vladimíra Hurbana Vladimírova. Na text svojho otca Vladimíra Podhradského skomponoval aj hymnu juhoslovanských Slovákov pod názvom *Ó, Bože národov, stvoriteľu náš*. Autorka popisuje jeho pôsobenie, ktoré je späté s hudobnou výukou, prácou organistu a zbormajstra, zakladateľa zborov a vedenia Slovenského čítacieho krúžku. K početným piesňam, ktoré autorsky podpisuje, patrí aj hudobná úprava divadelnej hry *Zem autora Vladimíra Hurbana Vladimírovoho*, ktorá sa dostala aj na scénu Slovenského národného divadla v Bratislave (1938).

РЕЗИМЕ

У свом тексту ауторка представља живот и дело Јана Подхрадског, словачког војвођанског композитора и прегаоца, који је рођен у Гложану. Јавност Ј. Подхрадског познаје као аутора музике за оперету „Лепа нова украшена колевка“ (*Pekná nová maľovaná kolíska*) на либрето Владимира Хурбана Владимірова. Према тексту свога оца Владимира Подхрадског компоновао је химну југословенских Словака под називом „О Боже

народа“ (Ó Vože národov). Ауторка описује његово деловање везано за педагошки рад, дириговање и свирање на оргуљама, оснивање хорава, као и за рад Словачког читалачког друштва које је основао. Уз бројне песме које је написао позната је и његова музика за позоришну представу „Земља“ (Zem) аутора Владимира Хурбана Владимирова, која је доспела на сцену Словачког народног позоришта у Братислави 1938. године.

Použitá literatúra:

1. **125 rokov ochotníckeho divadla Slovákov v Juhoslávii**, Spolok vojvodinských slovakistov, Nový Sad 1995
2. **Michal Babiak: Pekná, nová maľovaná kolíska v slovenskej literatúre, hudbe a kultúre**, Zborník Spolku vojvodinských slovakistov, 8 – 9, 1986 – 1987, s. 78 – 102
3. **Hložany 2**. Zborník prác, Kultúra Báčsky Petrovec, 1998
4. **Slovenská hudba vo Vojvodine 2011**, Zborník prác 7. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov, Nový Sad, 12. 11. 2011

PhDr. Marianna Bárdiová, PhD.

VILIAM FIGUŠ – BYSTRÝ
(1875 – 1937)

V. F. Bystrý

28. 2. 1875 – narodil sa v Banskej Bystrici
1885 – 1889 – gymnázium v Banskej Bystrici
1889 – 1893 – učiteľská preparandia (uč. ústav)
v Banskej Štiavnici
1893 – do novembra – Piliš, ev. učiteľ
1893 – 1895 – Ostrá Lúka, ev. učiteľ a organista
1895 – 1903 – Zvolenská Slatina, ev. učiteľ
a organista
1903 – 1906 – Padina (Lajossfálva), ev. učiteľ
a organista,
1907 – 1937 – Banská Bystrica, ev. učiteľ, organista,
dirigent
11. 5. 1937 – zomrel v Banskej Bystrici

Banská Bystrica

Františka, rod. Heinleinová a Samuel Figsch
rodičia Viliama Figsuša – Bystrého

Figsšov rodný dom – Dolná ul. č. 6 (druhý zdola), Banská Bystrica

Pamätná tabuľa na rodnom dome Viliama Figuša – Bystrého, ktorú v roku jeho storočnice (1975) zhotovil ak. sochár Mikuláš Palko na návrh Literárneho a hudobného múzea v B. Bystrici. Odhalená bola 11. mája v roku 1990

Viliam Figuš ako vojak – prvý vpravo dolu s puškou

Piesne zozbierané v Zvolenskej (Veľkej) Slatine vyšli tlačou v Prahe v roku 1906, v čase, keď Fíguš pôsobil v Padine

Od roku 1907 pôsobil Fíguš v rodnom meste. S rodinou býval na Fortničke, vpravo bývala spisovateľka Terézia Vansová

Pamätná tabuľa na rodinnom dome na Fortničke

Aktivity V. Figuša boli na všetkých pôsobiskách pestré: bol učiteľom, komponoval, často a rád sa stretával s hudobníkmi, usporadúval domáce muzicírovanie, zbieral a upravoval ľudové piesne, organizoval hudobný život, zakladal spevokoly a dirigoval, účinkoval ako klavirista a organista, prednášal o hudbe, cestoval a venoval sa turistike.

Vo všetkých aktivitách pokračoval Figuš aj po návrate do Banskej Bystrice v roku 1907: učil v ev. ľudovej škole, bol ev. kantorom, obnovil činnosť Evanjelického spevokolu, komponoval a upravoval preň zbory, bol jeho dirigentom, bol učiteľom v Hudobnej škole vo Zvolene a v Štátnom učiteľskom ústave v Banskej Bystrici, hru na klavíri učil aj súkromne, koncertoval ako klavirista, organizoval koncertný a hudobný život Banskej Bystrice, aktívne účinkoval na kultúrnych podujatiach Evanjelického spolku, ale spolupracoval aj s Katolíckym kruhom, Živenou a ďalšími spolkami. Aktívne sa zapájal do slovenského národného života aj ako člen Matice slovenskej.

Banská Bystrica v roku 1910

Pre komorné združenie a ev. spevokolu upravoval diela európskych skladateľov

28. 12. 1913 na slávnostnom koncerte k 40. výročiu spevokolu Tatran v Lip-tovskom sv. Mikuláši odznela kantáta Slovenská pieseň, op. 36 na báseň P. O. Hviezdoslava venovanú tomuto výročiu. Na partitúre sa autor hudby z obáv pred prípadným neúspechom podpísal ako Ján Bystrý. Kantáta mala veľký úspech. Od tohto času si sám Viliam Figuš (Figusch, Figuss) pripisoval za priezvisko aj prímenie Bystrý.

Slovenská pieseň

Viliam Figuš – Bystrý (sedí prvý sprava) ako člen profesorského zboru Učit. ústavu v Banskej Bystrici, kde učil hudbu a spev v r. 1922 až 1927

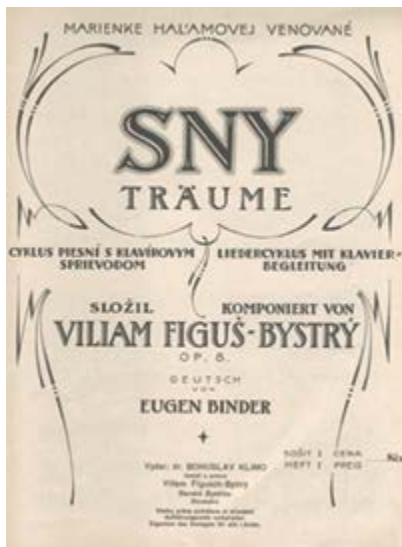
Banská Bystrica v rokoch 1933 – 1935

Noty s venovaním priateľovi, skladateľovi a tatranskému hoteliérovi Jánovi Mórymu, rodákovi z Banskej Bystrice

Veľa skladieb venoval Ev. spevokolu.
Tou našou dolinkou, op. 52 pre mužs. zbor

Z diela V. F. Bystrého

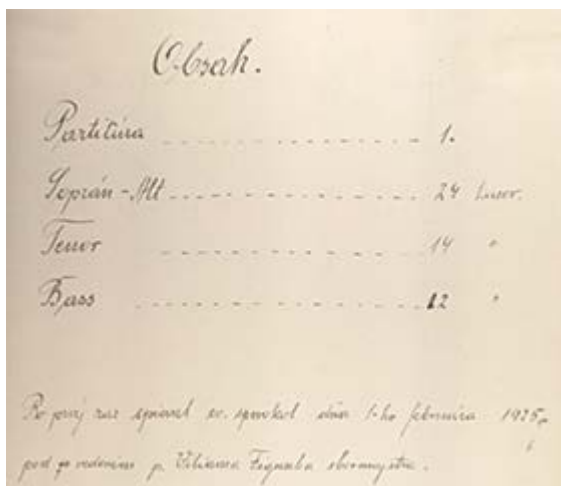
Z diela V. F. Bystrého

Spevokol Smetana v Banskej Bystrici (1924 – 1938) účinkoval najprv ako mužský zbor, od roku 1928 ako miešaný zbor.
V dolnom rade 5. zľava dirigent Oto Řečinský

Slávnostný koncert spevokolu Smetana v divadelnej dvorane Národného domu k 10. výročiu vzniku 7. 11. 1934

Na obale nôt si Figuš niekedy značil aj informácie o predvedení skladieb

Po návrate z premiéry čakali Figuš na malej železničnej stanici predstavitelia mesta a kultúrni činovníci. 28. 4. 1928. v Evanjelickom spolku pripravili pre neho večierok, na ktorom mu odovzdali strieborný vavrínový veniec. Na lístkoch sú mená členov spevokolu.

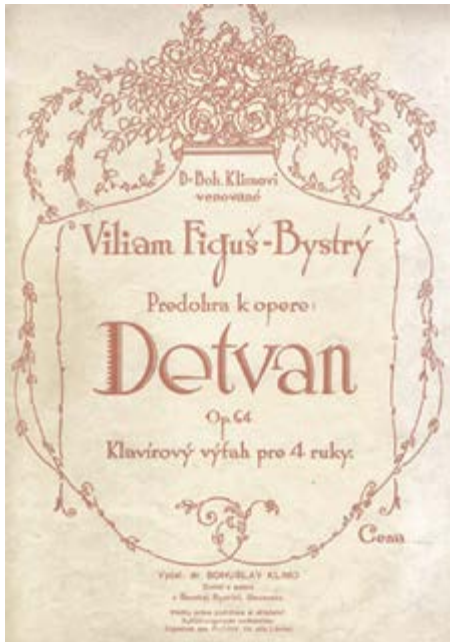
Operu Detvan komponoval Figuš v rokoch 1921 – 1925. Kompozičné postupy konzultoval aj v Prahe s V. Talichom, J. B. Foersterom, Otakarom Šínom a ďalšími.

Predohra k opere:
DETVAN

Primo Viliam Figuš-Bystrý, Op. 64

The musical score is written for Primo and is in 3/4 time. It begins with a 'Rubato' section, followed by a 'Macistoan' section with a 'Martínov motif'. The score includes various dynamics such as *p*, *cresc.*, and *ff*, and includes a 'B' section with a 'Elenin motif'. The score is written for piano and includes a variety of musical notations, including rests, notes, and ornaments.

Opera Detvan mala premiéru v Národnom divadle v Bratislave 1. apríla 1928. Dirigoval Oskar Nedbal

Z diela V. F. Bystrého

Posledná fotografia Viliama Ficuša – Bystrého za organom v ev. chráme v Banskej Bystrici 9. mája 1937

RESUMÉ

Pri príležitosti 140. výročia narodenia slovenského skladateľa Viliama Figušu Bystrého pripravila PhDr. Marianna Bárdiová, PhD. prezentáciu o uvedenom skladateľovi s cieľom predstaviť ho a propagovať medzi vojvodinskými Slovámi. Je všeobecne známe, že V. F. Bystrý pôsobil aj v tomto slovenskom prostredí a na jeho počesť boli od roku 2014 uskutočnené akcie, ktorými si vojvodinskí Slováci pripomenuli jeho život a tvorbu koncertmi, umeleckými programami, a v Padine, kde pôsobil, vznikol aj spevácky zbor pod jeho menom. Autorka vybrala jednotlivé obrazové dokumenty, ktoré pochádzajú zo zbierok Štátnej vedeckej knižnice – Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici a z Archívu literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine. Značnú časť tejto prezentácie zverejňujeme s cieľom tieto veci dôsledne prezentovať a propagovať.

РЕЗИМЕ

Поводом 140 година рођења словачког композитора Вилијама Фигуша Бистрог историчарка музике Маријана Барђи припремила је презентацију о овом значајном словачком композитору са циљем веће презентације његовог дела међу војвођанским Словацима. Опште је познато да је В. Ф. Бистри боравио и деловао и у нашој словачкој заједници, те су у његову част 2014. године организовани концерти и изложбе. За ту прилику ауторка је припремила богат документациони материјал из збирки Државне научне библиотеке – Литерарно-музичког музеја у Банској Бистрици и из Архива литературе и уметности Словачке народне библиотеке у Мартину. Са циљем што боље документације и промоције дела В. Ф. Бистрог, у нашем зборнику објављујемо значајан део ове презентације.

Mgr. art. Milina Sklabinská PhD.

VILIAM FIGUŠ BYSTRÝ V PADINE

Viliam Figuš Bystrý (28. februára 1875 – 11. mája 1937) bol slovenský skladateľ, nadšený ctiteľ a propagátor slovenskej ľudovej piesne. Jeho umelecká činnosť bola zameraná takmer výlučne na využitie ľudovej piesne v umelej hudbe. Patrí k skladateľom, ktorými sa končí tzv. obrodenské obdobie slovenskej hudby, kde boli skladatelia prevažne samoukmi.

Do prvého styku s hudbou sa dostal na učiteľskom ústave v Banskej Štiavnici. Jeho prvým pôsobiskom po ukončení učiteľského štúdia v roku 1893 bol Piliš pri Budapešti, neskôr pôsobil v Ostrej Lúke a vo Veľkej Slatine. V rokoch 1903 až 1907 pôsobil v Padine, neskôr sa vracia do rodnej Banskej Bystrice, kde dostal učiteľské miesto. V Banskej Bystrici podstatne rozšíril svoju skladateľskú, organizátorskú, zberateľskú a výchovnú činnosť. Bol zbormajstrom spevokolu, vyučoval súkromne hru na klavíri a založil hudobný komorný krúžok. Umelecky najplodnejšie boli vo Figušovom živote najmä dvadsiate a tridsiate roky minulého storočia, tu kvie ťažisko jeho tvorby, reprezentované veľkým počtom úprav a harmonizácií slovenských ľudových piesní, samostatnými umelými piesňami, inštrumentálnou a komornou hudbou pre potreby banskobystrického komorného hudobného krúžku, kompozíciami chrámovej a zborovej hudby... Bol jedným zo zakladajúcich členov Spolku slovenských umelcov a v roku 1925 i jeho predseda.

Hudobný skladateľ Viliam Figuš Bystrý zomrel ako profesor učiteľského ústavu v Banskej Bystrici. Za sebou zanechal bohatý opus hudobných diel, v ktorých dominujú skladby pre spev a klavír (Tisíc slovenských ľudových piesní pre klavír, ktoré vychádzali v zošitoch po stovkách, zbierka ľudových piesní pre deti Poľné kvety...). Umelá piesňová tvorba tvorí centrum Figušovej hudby – Sny pre spev a klavír z roku 1919, cyklus smútočných piesní Mať moja, ako aj cykly Po poliach a lúkach, Túžby, Vlastenecké piesne a pod. Vo Figušovej zborovej tvorbe sú najvýraznejšie tri mužské zbory op. 49 z rokov 1914 a 1919, Zmráka sa, Do hôr a Hoj, zem drahá. Z kantátovej tvorby stojí na prvom mieste Slovenská pieseň pre sólo, zbor a klavír na Hviezdoslavov text. Figušova klavírna tvorba má čiastočne ráz jeho piesňovej tvorby. Ide o miniatúrne skladby ako sú Lístky do pamätníka, Hudobné miniatúry a iné. Jeho orchestrálne skladby sú väčšinou programové: Z mojej mladosti, Slávnostný pochod, Mesiac rozpráva... Za vrchol jeho tvorby sa považuje opera v troch dejstvách Detvan. Skladateľ Viliam Figuš svoje prírmenie Bystrý začal používať až v roku 1913.

V kultúrnych dejinách Slovákov na Dolnej zemi mnohé state napísali osobnosti, ktorých význam bol celoslovenský. Myslíme tu najmä na obdobie z čias Rakúsko-Uhorska, kedy kňazi, učitelia, slavisti a všestranne intelektuálne osobnosti toho obdobia vzájomne upevňujú svoje slovenské a slovanské väzby.

A tak sa začiatkom 20. storočia do služby učiteľa a kantora dostal do slovenskej dediny Padiny, v tom čase Lajosfalvy, aj mladý hudobný skladateľ a pedagóg Viliam Figuš. Prišiel presne 18. januára 1903 ako dvadsaťosemročný, spolu s manželkou Elenou, rod. Bernáthovou z Dobrej Nivy a so sotva ročnou dcérou Ilonkou. Figušovcom sa v Padine narodili ešte dve deti, najprv sa 4. mája 1904 narodila dcéra Martuška a o rok neskôr, 16. septembra 1905 aj syn Vilko. Nebyť dôkladne zapisovaných pocitov, myšlienok či udalostí do denníkov, ktoré dennodenne písal, prišli by sme o vzácne údaje o Figušovom vnímaní sveta, ktorý ho obklopoval. V nich sú aj informácie z jeho padinského obdobia.

V Padine sa zdržal necelé štyri roky, teda od 18. januára 1903 až do 12. januára 1907, počas ktorých vyučoval na evanjelickej škole, vykonával kantorskú službu ako organista, zapisoval ľudové piesne a inšpirovaný nimi zložil aj niekoľko skladieb. Okrem slovenskej ľudovej piesne dôležitou inšpiráciou pre jeho tvorbu bola poézia. Práve v Padine sa začína orientovať na slovenskú poéziu, najmä na diela Andreja Sládkoviča a Pavla Országha-Hviezdoslava. Okrem učiteľských povinností, ktoré tu vykonáva, horlivo sa zúčastňuje aj vo verejnom hudobnom živote. Usilovne tu komponoval, najmä svoje vokálne skladby. Ako prvú, v roku 1903 Figuš skomponoval skladbu pre mužský zbor *K Novému roku op. 10, č. 1*.

Možno povedať, že obdobie v Padine bolo pre Figuša v hudobnom zmysle významné prinajmenšom z troch aspektov. V roku 1906 do Veľkého Bečkereku (Nagybecskerek) prišiel na niekoľkomesačný pobyt hudobný skladateľ Mikuláš Schneider Trnavský, ktorý tu viedol srbský pravoslávny zbor. Zo zápisov tohto skladateľa sa dozvedáme aj nasledovné: *Jedného dňa ma tu vo Veľkom Bečkereku navštívil starší pán, istý Viliam Figush, učiteľ organista zo susednej dediny Padinej. Priniesol balík s notami. Boli to úpravy ľudových piesní pre spev a klavír. Požiadal ma, aby som zbierku pozrel a povedal mu svoju kritiku. Hneď pri bežnom nahliadnutí do zbierky som spoznal, že to nie je práca bežného dedinského kantora, že tu ide o omnoho viac, a že stojí predom mnou pravý hudobník. Strofické ľudové pesničky neboli s obvyklým čo najjednoduchším sprievodom. Figuš sa vyjadroval v tých sprievodoch novšou frazeológiou, i keď oni prezradzovali snahu povedať svoje – často nie práve najšťastnejším spôsobom. Hľadal seba, ako som často hľadal seba i ja. Hľadal spôsob, ako sa dostať bližšie k slovenskému srdcu a získať si jeho „imprimatur“.*

Zreňanín sa teda pokladá za miesto zoznámenia sa dvoch skladateľov a následne aj mesto, v ktorom pod taktovkou M. Sch. Trnavského verejne zaznela prvá skladba V. F. Bystrého. Totiž, dňa 8. decembra 1906. roku uviedli na koncerte vo Veľkom Bečkereku baladu pre sóla, zbor a orchester *Rákocziné op. 31* na slová Jánosa Aranyho. Do svojho denníka si V. F. Figuš zapísal samé pozitívne dojmy z koncertu, bol udivený potleskom, ktorý nepripísal sebe ale dielu, ktoré zaznelo. Do tretice, veľkú radosť Figušovi spôsobila zásielka z Prahy z dňa 27. decembra 1906. Totiž, V. F. Figuš sa v Padine stýkal aj so slovenským národným pracovníkom Albertom Martišom, učiteľom na dôchodku, ktorý sprostredkoval vydanie Figušovej zbierky *Slovenské ľudové piesne op. 28*. Tak sa skladateľ, vďaka miestnemu dejateľovi A. Martišovi, dočkal v Padine aj prvého tlačeného exemplára svojho diela.

Do svojho denníka, pred odchodom z Padiny do Banskej Bystrice, kde bol zvolený za evanjelického kantora, okrem iného zapísal aj nasledovné riadky: *Končí sa môj život v Lajosfalve, štyri roky bez štyroch dní. Po štvrtý raz prežívam zmenu bydliska, možno že je to viac nepríjemné ako príjemné. Opúšťajú sa zvyklosti, trhajú sa priateľské vzťahy, čo sa spája s bôlnymi pocitmi. ... Len v takomto prípade, pri lúčení, človek pocíti, kto bol jeho srdcu najbližší. Faklovci boli tí najlepší ľudia. O ½ 2-hej sme sa pohli na koči aj s Faklovcami na železničnú stanicu. Posledný raz som sa pozrel na školu, kostol, dom, kde sme bývali, na celú obec, spomínajúc si na dobré, zlé dni tu strávené. Obyvatelia stáli pred domami a kývali nám na rozlúčku. A na stanicu nás prišli odprevadiť mnohí známi, dojemné bolo, ako sa so mnou lúčili žiaci, dievčatá aj plakali, zrejme ma mali radi.*

Keď ide o Figušovu celoživotnú tvorbu, nemožno odmyslieť ľudových pieseň. Figuš je typom piesňového lyrika, ktorému je blízky svet básnickej intimity. Oblúba poézie, slovenských ľudových piesní a ich štúdium viedli Viliama Figuša Bystrého k tomu, že sa začal zaoberať myšlienkou vytvorenia slovenskej opery na námet básne Detvan Andreja Sládkoviča. Dej Sládkovičovej básne je lokalizovaný do detvianskeho prostredia, ktoré Bystrý dôverne poznal aj vďaka svojmu pôsobeniu vo Zvolenskej Slatine. Do časopisu *Slovenské pohľady* o tom napísal: *Horúčkovitá radosť ma opanovala, keď som si pri opätovnom čítaní básne predstavil jednotlivé scény, ako ony budú účinkovať na naše obecenstvo, ktoré ešte nikdy nevidelo ani nepočulo slovenskej reči z operného javiska. Predstavil som si, aká to bude kultúrna udalosť a rozkoš pre slovesnú dušu, keď po prvý raz zaznejú v opernom vystrojení zvuky našej piesne a hudby.* Dňa 28. novembra 1922 si Figuš zapísal: *V mene Božom započal som dnes moju slovenskú operu Detvan.* Vo svojich spomienkach píše aj tieto riadky: *Deň čo deň som si prehrával rozličné zbierky slovenských piesní, vypisoval som si zo stovák a stovák piesní ich melodické a rytmické zvláštnosti, intervaly, harmonické zvraty, v ktorých je slovenská pieseň*

*tak bohatá, a takto som vsával do seba dušu slovenskej hudby cez mesiace a mesiace... Náročná dennodenná práca na inštrumentácii tohto diela dala svoje plody. Na opere Detvan Viliam Figuš Bystrý sústavne pracoval plné tri roky a 3. júla 1925. bola opera dokončená. Vytýčený cieľ – podať slovenskému národu dielo, v ktorom tento národ uvidí sám seba, uskutočnil. Detvan, opera v troch dejstvách, mala svoje premiérové predvedenie v roku 1928 v bratislavskom Národnom divadle. Neskôr v Slovenských pohľadoch Mikuláš Schneider Trnavský napísal: *Figuš bol samouk. Tým väčšia je ale jeho zásluha, tým väčší nás obdiv, že tento na seba ponechaný ale neobyčajný slovenský talent, dedinský kantor, učiteľ, cítil v sebe tvorivú silu k napísaniu opery. Keď sa dal do inštrumentácie svojho Detvana, písal pre hudobné nástroje, ktoré v živote nikdy nevidel, nepočul – poznal ich iba podľa opisu v niektorej tej náuke o inštrumentácii. On sám si zvolil námet opery podľa Sládkovičovej básne, on sám dal libretu žiadanú formu, pri čom mu bol po stránke literárnej „manduktorom“ Emil Boleslav Lukáč. Z padinského organistu sa stal slávny komponista prvej slovenskej opery. Svoj úmysel dôsledne aj splnil. Detvan, opera v troch dejstvách, mala svoje premiérové predvedenie 1. apríla v roku 1928 v bratislavskom Národnom divadle a ako M. Sch. Trnavský neskôr napísal v Slovenských pohľadoch *národ ju prijal s radostným jasotom. Tým svojím činom sa V. F. Bystrý považuje za skladateľa prvej slovenskej opery.***

Bystrý veľmi intenzívne vnímal prírodu: krajinu, lesy, hory, potôčiky, prírodné skalné útvary, rastlinný a živočíšny svet, ale tiež historické pamiatky. Rád navštevoval staré hrady, hradné zrúcaniny a dumal nad ich minulosťou. Zároveň si utváral asociácie s hudbou či iným umením. Hodnotil a porovnával. Obdivoval všetko krásne a zaujímavé, ba i také veci, ktoré si ľudia nevsímali. Unesený bol krásou a vebnosťou súlovských skalných stien uzatvárajúcich malú lúčku, cítil sa tam ako v katedrále. Dojatý bol romantikou hradných zrúcanín, majúc dojem, že vietor, ktorý prefukuje cez ne, spieva o minulosti. Zvuk cengáčov pasúcich sa stád a hlas fujary pastiera mu boli sprievodnou hudbou a vzbudzovali v ňom umelecké pocity. To všetko považoval za tvorivé impulzy. Mnohé zvukové dojmy z prírody povyšoval vo svojej mysli na inšpiratívne prejavy umeleckej hodnoty.

Lásku voči slovenskému národu, odzrkadlenú v jeho hudobných dielach, V. F. Bystrý odovzdal celému Slovensku, ale aj nám, vojvodinským Slovákom. Azda najvhodnejším spôsobom ako trvalo zachovať túto spomienku je propagovať a sprístupňovať jeho hudobné diela, predvádzať ich na hudobných pódiumoch a opätovne si tým pripomínať, že osobnosti slovenskej kultúry kedysi aj v našom prostredí nachádzali inšpiráciu pre svoju tvorbu.

Práve z týchto príčin Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov usporiadal v roku, kedy zaznamenávame 110. výročie príchodu V. F. Bystrého do Padiny,

dva koncerty, na ktorých zazneli jeho diela. Prvý koncert sa uskutočnil priamo v Padine a ten druhý v Štdiu M v Novom Sade. Prednesené boli diela zo zbierky Tisíc slovenských ľudových piesní, Op. 63 zv. I (1924), umelé piesne z cyklu Po poliach a lúkach, Op. 53, predohra k opere Detvan, Op. 64 (1922 – 1926) pre klavír štvorrone, skladby pre mužský zbor, Op. 49 (1914 – 26) Zmraka sa – na text Ivana Krasku a udove A v tej našej zahradoke, Ej, ženy, ženy..., tiež Sonatna C - dur, Op. 38 pre klavír a husle. Oba koncerty sprevádzal kvalitný videomaterial v slovenskom a srbskom jazyku, vdaka ktorému sa slovom, obrazom a hudbou návštevníci mohli dozvedieť viac o živote a diele tejto osobnosti. Pozoruhodná navstivenosť oboch podujat jasne nám poukázala na to, že umelecké programy tohto typu majú svoju cielovu skupinu a že skutočným hodnotám čas iba pridáva zmysel a hodnotu.

RESUMÉ

V roku 2013 si slovenská vojvodinska verejnosť pripomínala 110. výročie príchodu slovenského skladateľa Viliama Fugusa Bystrého do Padiny. V Padine, kde tento skladateľ posobil štyri roky, usporiadal stav pre kultúru vojvodinských Slovákov koncert diel V. F. Bystrého, na ktorom nechýbali úpravy slovenských ľudových piesní, zborové a sólové piesne, ale aj predohra k prvej slovenskej opere Detvan v štvorročnom klavirnom preveden. Koncert, na ktorom vystúpili slovensk vojvodinsk umelci, mal svoju reprízu v Novom Sade a obe podujatia boli bohato navštívené. Práve zo scenára, ktorý pre tento koncert pripravila autorka, vytvorila aj text, ktorý bol dodatočne zaradený do zborníka. V texte nájdeme úryvky z Fugusovho denníka, ale aj z iných dobových materiálov, ktoré boli pre potreby koncertu nahrané a prezentované ako zvukové a video sekvencie. V uvedenom roku vznikol v Padine aj komorný zbor Viliam Fuguš Bystrý, ktorý počas svojho pôsobenia predviedol rad štvorhlasnch úprav slovenských skladieb.

РЕЗИМЕ

Словачка војвођанска јавност је 2013. године обележавала симболичан јубилеј – 110 година од доласка композитора Вилијама Фигуша Бистрог у Падину. Управо у Падини, где је овај композитор деловао, Завод за културу војвођанских Словака организовао је концерт дела В. Ф. Бистрог на којем су се могле чути аранжиране словачке народне песме, хорске композиције, соло песме, али и увертира прве словачке опере „Ђетван“ у клавирском четвороручном извођењу. Концерт на којем су наступали словачки војвођански уметници имао је своју репризу у Студију М у Новом

Саду, а оба концерта су била веома посећена. Управо из сценарија, који је за ову прилику написала ауторка текста М. Склабински, настао је и текст који објављујемо у зборнику. Текст садржи цитате из дневника В. Ф. Бистрог, као и из других извора који су за потребе концерта снимљени и презентовани у виду звучних и видео секвенци. Те године настао је и Камерни хор „Вилијам Фигуш Бистри“ у Падини, који је током свог постојања изводио четворогласне композиције словачких аутора.

Použitá literatúra:

1. Ivan Hrušovský: Slovenská hudba v profiloch a rozboroch, Štátne hudobné vydavateľstvo, Bratislava 1964.
2. Viliam Figuš Bystrý: Ako povstala prvá slovenská opera Detvan? Slovenské pohľady, 42 (1926), č. 4. s. 194 – 206
3. Denník Viliama Figuša Bystrého
4. Mikuláš Schneider Trnavský: Slovenské ľudové piesne. Slovenské pohľady, 28 (1908), č. 3, s. 189
5. Michal Babiak: Z padinského organistu – slávny komponista. Nový život, 2005, č. 5 – 6
6. Marianna Bárdyová: Viliam Figuš v Padine (1903 – 1907)

Dr. Juraj Súdei

HUDOBNÝ OPUS Mr. JÁNA NOSÁLA

Mr. Ján Nosál

(Selenča 17. 3. 1941 – 29. 1. 2009 Selenča)

- spoluzakladateľ selenčských hudobných festivalov
- autor prvej dolnozemskej slovenskej opery
- autor prvého dolnozemskeho oratória
- kantor rímskokatolíckej cirkvi
- hudobný redaktor a producent
- autor zborových skladieb
- hudobný skladateľ
- upravovateľ
- pedagóg

Životná púť hudobného dejateľa Jána Nosála bola poznačená častými zmenami prostredia i zamestnania. Hudobné aktivity na začiatku, ako i na konci jeho hudobnej kariéry, boli viazané k službe kantora-organistu v rímskokatolíckej farnosti v Selenči. Posvietime si na jeho život, s väčším dôrazom na jeho hudobný opus.

Ján Nosál absolvoval základnú školu a ako 12-ročný bol kantorom v rímskokatolíckom kostole Najsvätejšej Trojice v Selenči. Potom v Sombore zakončil strednú učiteľskú školu. Po návrate zo Somboru, v školskom roku 1961 – 1962 pracoval ako učiteľ triednej výučby na základnej škole Jána Kollára. Pôsobil aj v Novosadskom rozhlase ako hudobný redaktor a producent Slovenskej redakcie. Upravoval slovenské ľudové piesne pre ľudový orchester RNS. V čase jeho pôsobenia ľudoví speváci zo Selenče Anna Udvaryová a Michal Zolárek stvárňovali vlastné nahrávky slovenských ľudových piesní pre potreby vysielaní v slovenskej reči.

Neskôršie odišiel do Sarajeva študovať na vyššiu hudobnú školu, smer Strunové hudobné nástroje, po zakončení štúdia (1965 – 1967) pracoval v Sokolci ako učiteľ hudobnej kultúry na tamojšej základnej škole. Dva roky prednášal aj na Strednej učiteľskej škole v Srijemskej Mitrovici (1967 – 1969). Oženil sa v roku 1968, za manželku si vzal Spomenku Taši, s ktorou má dcéru Bratislavu a tri vnúčatá: Marka, Nikolu a Katarínu. V rokoch 1969 – 1971 pracoval v Selenči na základnej škole, prednášal hudobnú kultúru a potom odchádza do Belehradu, kde sa zapisuje na fakultu hudobných umení (1971 – 1975).

Aj počas školenia v Belehrade prednášal hudobnú kultúru v Zemune, a to na viacerých základných školách. V KUS Branka Radičevića založil a umelecky viedol tamburášsky orchester (1973 – 1975) a neskôršie založil i svoj vlastný, vystupoval pod menom Tamburaši s Dunava.

V roku 1977 postgraduálne získal akademický titul magistra hudby. Od roku 1978 pracoval v Aleksandrovci ako hudobný redaktor vo vydavateľstve gramoplastní Diskos, pobudol tam zhruba 10 rokov, odkiaľ odišiel do predčasného, invalidného dôchodku. Dlhé roky externe spolupracoval s TV Beograd.

Štyri roky (1992 – 1996) strávil s rodinou na Slovensku. Žil v Horných Zeleniciach, pri Trnave, potom sa vrátil do rodiska. V Selenči v roku 1996 založil súbor Matičiari. Počas posledných dvoch rokov svojho života (2007 – 2009) bol znovu kantorom v rímskokatolíckom kostole.

Ján Nosál bol jedným zo zakladateľov selenčských festivalov *Selenča v znamení mladosti*, *Festival nových piesní v duchu ľudovej tvorby a Selenča 70*, ktoré boli zárodokom festivalu *Súťaž o slovenskú hudobnú tvorbu*, neskôršie *Zlatý kľúč*, pre ktorý i komponoval. Bol členom Združenia hudobných autorov SOKOJ ako autor mnohých skladieb, úprav, ale i textov slovenských i srbských skladieb rôznych žánrov, s jeho menom sa tu možno stretnúť zhruba 500-krát. Svojou vytrvalou a neobyčajne produktívnou skladateľskou prácou prispel k tomu, že mnohí speváci, pre ktorých písal piesne, hudbu, ale i úpravy, sa stali populárnymi, často sa ich piesne dali počuť na rozhlasových vlnách v celej bývalej Juhoslávii. Jeho skladby radi spievali mnohí speváci, ako napríklad Nataša Vladetičová, Verica Šerifovićová, Branko Kamenković a ďalší.

Ján Nosál sa zaoberal i zbieraním slovenských ľudových piesní a vydal ich v podobe upravených, harmonizovaných skladieb pre spevácky zbor. V skladbách, ktoré najprv nazval *Evenky* a neskôršie *Rukoväti*, zahrnul slovenské ľudové piesne opierajúc sa o Rukoväti Stevana Stojanovića Mokranjca. Ide o skladby, ktoré sú vo svetovej literatúre známe ako *suitsy*, *vence*, *venčėky*, *kytky*, *kytice* a podobne. Utvoril celky zostavené z rozličných častí. Vydal dve knihy svojich Rukoväti, prvá vyšla v roku 2002 a druhá už o rok neskôršie. Prvá obsahuje 14 rukoväti a dve skladby, dievčenský a mládenecký nápev. Druhá zbierka obsahuje 13 rukoväti pre zbory dospelých a jednu malú rukoväť pre detský zbor. V roku 2007 vyšla tretia zbierka zborových skladieb pod názvom *Panonske rukoveti*, v ktorej je 7 skladieb. Sú to srbské ľudové piesne harmonizované, ale i upravené pre miešaný spevácky zbor.

Rukoväti Jána Nosála majú vo svojom repertoári tieto spevácke zbory:

- Komorný zbor Zvony – Selenča
- Musica viva – Báčsky Petrovec
- Miešaný spevácky zbor SKC – Nový Sad

- Miešaný spevácky zbor Tília – Stará Pazova
- Martinský spevokol – Martin, Slovenská republika
- Collegium Cantus – Banská Bystrica, Slovenská republika

Pre združené zbory Zvony zo Selenče a Neven z Báča napísal tieto zborové skladby:

1. *Slovenská modlitba*
2. *Materská krajina*
3. *Dolná zem*
4. *Rukováti, 1. kniha*
5. *Rukováti, 2. kniha*
6. *Panonske rukoveti*
7. *Ave Mária*
8. *Moj dični Bač*
9. *Gorko vino pijem*
10. *Škripi đeram*

11. Ján Nosál je aj autorom prvej dolnozemskej slovenskej opery, volá sa *Zypa Cupák*. Nahraná je v podobe audiozázpisu. Premiéru mala v roku 2004 v Selenči, žiaľ, mala len jednu reprízu, v Kovačici.

12. Oratórium *Mária Magdaléna* je písané pre sólistov, miešaný zbor, drevené a plechové dychové, sláčikové, bicie hudobné nástroje a harfu. Toto dielo doteraz ešte nebolo predvedené. Jeho hlavnou postavou je Mária Magdaléna, ktorej part bol písaný pre speváčku Komorného zboru Zvony Máriu Fačošovú. Pre ňu Nosál predtým napísal úlohu Anče v opere *Zypa Cupák*. Žiaľ, jej hlasové rozpätie neumožnilo speváčke stvárniť aj túto úlohu, pretože časom sa stala hlbokou altistkou. V oratóriu potom úlohu Márie Magdalény prispôbil jej hlasovým možnostiam, a my máme nádej, že prídu časy, keď sa toto dielo bude dať predviesť, vyžaduje si totiž profesionálnych hudobníkov.

13. Jedným z posledných skladateľských diel Mr. Jána Nosála bola skladba *Selenča*. Je to skladba napísaná pre miešaný spevácky zbor a akoby bola tichou rozlúčkou s dedinou, ktorú tak veľmi miloval a do ktorej sa rád vracal. Sám bol i autorom textu, úryvok z neho citujeme:

Budem si ja na Selenču spomínať,
aj keď budem potichúčky usínať.
Selenča premilá, duše mojej ozvena.
Selenča premilá, sídlo nášho koreňa.

Skladbu zakončil 29. 1. 2008 a o rok neskoršie, teda 2009-teho roku umrel v dome, v ktorom sa narodil. Pochovaný je v Selenči na rímskokatolíckom cintoríne.

Odporúčame zborom nielen na domácej, vojvodinskej pôde, ale i zahraničným hudobným vokálnym telesám, aby siahali po skladbách Mr. Jána Nosála. Pevne veríme, že nastanú časy, kedy sa speváckym zborom vo Vojvodine bude lepšie dariť ako v súčasnosti a že budú schopné načrieť i do bohatej a hlbokoj studnice hudobného zborového opusu Mr. Jána Nosála.

RESUMÉ

Autor bol blízky spolupracovníkom skladateľa J. Nosála, ktorý mnohé skladby vytvoril práve pre Komorný zbor Zvony, založený J. Súdim. Ako píše, hudobný opus Mr. Jána Nosála je studnicou zborovej literatúry dolnozemskej Slovákov, z ktorej dirigenti a zbory môžu čerpať hodnotný koncertný materiál. Podľa vzoru St. St. Mokranjca napísal rukoväti na motívy slovenských vojvodinských piesní, je autorom Oratória Mária Magdaléna a slovenskej opery vo Vojvodine Zypa Cupák. Po týchto skladbách môžu siahť vyspelejšie hudobné vokálne telesá s vysokou vokálnou, intonačnou, ako i interpretačnou technikou v prednese. Angažované diela menších rozmerov, ale s hlbokým odkazom, sú vďačné i na sám nácvik, lebo sú schopné zaujať pozornosť spevákov a tým pádom sú vďačné i na predvádzanie.

РЕЗИМЕ

Аутор је био близак сарадник са композитором Јаном Носалом, који је многе композиције писао управо за Камерни хор „Звона“ чији је оснивач Јурај Суђи. Како наводи, музички опус Јана Носала је извор хорске литературе Словака на Доњој земљи из које dirigenti могу да црпе вредан концертни материјал. По угледу на Стевана Мокрањца написао је „Руковети“ према мотивима словачких народних песама, аутор је ораторијума „Марија Магдалена“ и прве словачке опере у Војводини под називом „Зипа Цупак“. Овај материјал погодан је за музичке вокалне ансамбле са високом вокалном, интонационом и интерпретационом техником извођења. Ангажована дела мањих размера, али са дубоком поруком, захвална су како за само вежбање, тако и за интерпретацију.

Mgr. art. Milina Sklabinská PhD.

SKLADATEĽSKÁ ČINNOSŤ MARTINA KMEŤA

Martin Kmeť bol všestranne aktívnou osobnosťou, ktorá na poli hudby vojvodinských Slovákov zanechala trvalé a nezmazateľné stopy. Jeho činnosť sme mapovali v rámci XII. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov, ktorá sa v roku 2016 niesla v znamení témy *Život a dielo Martina Kmeťa* pri príležitosti 90 rokov od jeho narodenia. Poznatky získané na konferencii sme natrvalo dokumentovali v zborníku prác, ktorý bol vydaný v roku 2017, a v nich nachádzame aj relevantné údaje o skladateľskej činnosti Martina Kmeťa. V uvedenom príspevku podáme stručné zhrnutie tvorby Martina Kmeťa.

V jednom z listov, ktorý zaslal Jurajovi Feríkovi st. ako odpoveď na výzvu, aby zaslal skladby do učebnice hudobnej kultúry, M. Kmeť o tvorivom procese píše: *Skladba, ktorú Vám pošlem, je náročnejšia a pre široké vrstvy žiactva by prichádzala do úvahy iba ako počúvanie. Keďže sa však (v rámci výzvy M. S.) hľadajú i originálne skladby, mám nádej aj na úspech. Hoci opravdová didaktičnosť pri hudobnej výchove je najtesnejšie spätá s požiadavkami tzv. umeleckej kvality, predsa pri hudbe ako umení pokladám, že treba uprednostniť živelnosť zážitku vzhľadom na emocionálny obsah, spontánnosť prejavu kontrastných nálad, možnosť prehlbenosti efektu (minucióznosti), jej podania a úprimnosť vyjadrenia vzhľadom na citové stavy (naštudovania melodiózných prejavov napr. chvastúnstva, radosti, nadšenia, výskania, pýchy, netrepezlivosti, výsmechu, rozhorčenia, sklamania; použitia zistených melodiózných dohadzovačiek, káraniek v zodpovedajúcej hudobno-formálnej štruktúre a tomu podobné) nad násilnou didaktičnosťou klamným, ale kotirajúcim patriotizmom, nanútenou viazanosťou za istési dátumy, bez prehlbenejšej zážitkovej základne.* (Kmeť : 1970) Uvedený postoj vyjadruje vzťah M. Kmeťa ako skladateľa k tvorivému procesu. V tvorivom procese popiera akýkoľvek racionálny prístup a prikláňa sa k citovosti vyhľadávajúci spôsoby, ako tú paletu rôznorodých emócií vyjadriť hudobnými prvkami. Avšak istá prepojenosť medzi racionálnym a emocionálnym je v skladateľskom procese vždy aj rozhodujúca. Hovorí o tom aj J. Kresánek v štúdiách *Hudba a človek: Skladateľ si vyberá tvarovacie prostriedky a stvára ich tak, ako si to žiada umelecký zážitok* (Kresánek : 2000, 68). *Umelecké zážitky sú emocionálnej povahy a nemožno ich redukovať len na odraz všeobecných citov. Sú výsledkom druhého kategoriálneho prepodstatnenia, ktoré síce všetko transformuje do špecifického umeleckého sveta, ale tým postihuje novú ľudskú realitu vnímateľnú zmyslami a poznateľnú rozumom. Možno tu spomenúť aj „kultúrne fluidum“, ktoré*

zatiaľ iba cítíme, ale ktoré definovať by sme nevedeli. Je v ňom zaiste celý človek. V snahe poznať podstatu umeleckých zážitkov sa nám takto otvára ešte široké pole neprebádaných, no pritom dôležitých javov (Kresánek : 2000, 90).

O svojej tvorbe sa M. Kmeť vyjadril aj v interview pre týždenník Hlas ľudu v roku 2006. Hovorí, že už v roku 1952, počas štúdia na Hudobnej akadémii v Belehrade, existovala možnosť hrať na klavíri aj v Československom dome v Belehrade. Na Hudobnej akadémii ho učil aj skladateľ Dragutin Čolić, ktorý v ňom objavil skladateľského ducha. Počas pôsobenia v Subotici zložil kantátu *Na krídlach šťastnej radosti* a na základe tohto diela bol v roku 1980 prijatý do Združenia skladateľov. Následne sa stal členom Združenia hudobných skladateľov a muzikológov Vojvodiny. V dokumentárnej reportáži o M. Kmeťovi, ktorú vyrobila Televízia Nový Sad v roku 1989, v rozhovore s redaktorkou Kvetoslavou Benkovou, hovorí o svojej skladateľskej púti. Svoju klavírnú programovú miniatúru *Prvý raz na lyžovačke* odniesol ukázať svojmu profesorovi – srbskému skladateľovi Stanojlovi Rajičičovi (1910 – 2000). Ako hovorí: *Táto skladba mala veľa znamienok a ja som bol priam oduševnený ako ju on odrazu zahral ešte v rýchlejšom tempe, než som to ja určil. Zahral ju bez akejkolvek chyby, lebo mal ohromnú techniku avista hrania a vtedy mi povedal – takúto skladbu nemožno zložiť každý deň (Kmeť : 1989, reportáž).*

M. Kmeť sa zamerával predovšetkým na hudbu umeleckú, na skladby pre klavír a pre zborový spev, písal tiež skladby pre deti a robil úpravy slovenských ľudových piesní. Najčastejšie tvoril na podnet *Súťaže o slovenskú hudobnú tvorbu* v Selenči, tiež aj *Stretnutia speváckych zborov v Rume*. Žáner vážnej hudby bol najviac zastúpený na V. ročníku súťaže v Selenči v roku 1974. Z 12 skladieb tam zaznelo 5 skladieb vážnej hudby (tri programové miniatúry pre klavír a 2 skladby pre detské zbory). V čase najväčšej umeleckej produktivity M. Kmeťa bola okrem ľudovej hudby, vážnej hudby či hudby tanečnej, prítomná aj kategória pod názvom *angažované piesne*. Ide o svojráznu kategóriu, ktorá v období SFR Juhoslávie mala za cieľ oslavovať meno a dielo maršala Josipa Broza Tita, prezidenta Juhoslávie, ako aj hodnoty juhoslovanskeho modelu socializmu. V príspevku na tému *Vážna hudba na súťaži o slovenskú hudobnú tvorbu* M. Kmeť píše, že *keď sčítame všetky skladby z prvých 20 ročníkov jestvovania súťaže podľa žánrového rozdelenia, zistíme, že najviac bolo tanečných skladieb (168), potom detských (156), lyrických (65) a vážnych spolu s angažovanými 35. Aj z uvedeného vidno, že vážna hudba bola vskutku iba periférnou záležitosťou súťaže (Kmeť : 2005).*

UMELECKÁ HUDBA M. KMEŤA

Prvou vokálnou skladbou M. Kmeťa, ktorú nachádzame vo fonotéke Novosadského rozhlasu, je skladba pre štvorhlasný zbor pod názvom *Balada*. Skladba bola nahraná v živom prednese na Festivale hudobných spolkov Vojvodiny v meste Ruma v roku 1975. Skladba je napísaná na text slovenskej ľudovej piesne *Čie sa to ovečky na tom grúne pasú*, ktorá je publikovaná aj v zbierke Slovenské spevy I (1880). Udalosť s tragickým koncom, o ktorej hovorí táto pieseň, inšpirovala M. Kmeťa, aby dramatickú situáciu vykreslil aj rečou hudby. Skladbu zaspieval zbor Kultúrno-umeleckého spolku Svetozara Markovića z Nového Sadu pod taktovkou Lazara Buta. Ide o programovú skladbu, ktorej dramatisácia spočíva v opakovaní hudobných motívov v rôznych hlasových polohách, tiež vo zvyrazňovaní a opakovaní niektorých častí textu a v silnej, až dojímavnej harmonizácii.

Ďalšie zborové skladby vznikli v rámci súťaže o slovenskú hudobnú tvorbu. V kategórii angažovaných skladieb vznikla zborová skladba pre ženský zbor pod názvom *Titovi*. Skladba zaznela na festivale v roku 1977 v interpretácii vokálnej skupiny Lýra v a capella znení pod taktovkou Todora Petronjeho. Táto skladba na festivale získala prvú cenu. *Ide o typickú zborovú trojhlasnú a trojdielnu skladbu homofónnej faktúry s jednoduchými imitačnými prvkami, predovšetkým v nižších hlasoch* (Benková – Martinková : 2016).

K najnáročnejším skladbám z opusu M. Kmeťa patrí vokálna poéma *Na Dolnej zemi*. Napísaná bola na text slovenského vojvodinského spisovateľa Jána Labátha a uvedená na festivale v Selenči v roku 1985. *Martin Kmeť v nej symbioticky prepojil zberateľský zápal s vlastenectvom, ktoré si úplne uvedomoval a počas svojho života sa často k nemu hlásil s kvalitným umeleckým a jedinečným prejavom* (Benková Martinková : 2016). Skladbu predviedla vokálna skupina Allegro pod taktovkou Karolja Gábora. Za túto angažovanú skladbu Martinovi Kmeťovi bola udelená osobitná cena.

Zborovú skladbu *Božská iskra*, ktorú napísal na text Pavla Jozefa Šafárika, M. Kmeť venoval rovnomenému kultúrno-umeleckému spolku v Novom Sade. Zbor SKUS P. J. Šafárika si ju osvojil ako svoju hymnu a zaznela aj v prednese speváckeho zboru z Tisovca zo Slovenskej republiky. O tvorivom období späťom so spolkom P. J. Šafárika J. Ferík ml. píše: *Druhé obdobie našej spolupráce je viazané za spolok Šafárika, a to za pôsobenie v mužskej speváckej skupine a neskôršie aj v miešanom zbere. Martin spieval v týchto zboroch a pre potreby mužskej speváckej skupiny alebo miešaného zboru písal skladby a úpravy, harmonizácie ľudových a cirkevných piesní. Tam vznikla aj skladba Božská iskra na Šafárikovu báseň v preklade Lubomíra Feldeka. Mnohé úpravy napísaných skladieb boli príležitostne predvedené na programoch, už či v Šafáriku alebo*

na zájazdoch, a jeho cirkevné piesne boli spievané na Službách Božích v kostole alebo pri iných príležitostiach. Spevákcke a intepretáčné možnosti spomenutých súborov boli dosť skromné, ale Martin vedel ako napísať a ako prispôbiť skladby speváckym možnostiam členov spomenutého súboru. Ak bol intonačný alebo hlasový problém, hneď sa na tvári miesta opravilo, menilo, aby aj spevákom bolo ľahšie a poslucháčom čo viac prijateľné (Ferík : 2016).

Keď ide o inštrumentálnu tvorbu, prvou skladbou pre klavír M. Kmeťa, ktorá je nahraná v Novosadskom rozhlase, je skladba *Meditácie na motívy ľudových piesní*. Interpretka Tatjana Hrubíková nahrála časti I. Andante a IV. Allegro vivace. Nahrávka vznikla 17. júna 1976. Ide o klavírnú miniatúru, ktorá je v duchu národných škôl založená na ľudovej piesni. Charakterizuje ju početnosť hudobných ozdôb, rozložených akordov, zaujímavé je dúrové ukončenie prvej časti, ktorá je celá v mólovej tónine. Allegro vivace spracúva ďalšiu ľudovú pieseň, dominuje tu zmysel pre harmonizáciu, dobré poznanie klavíra ako hudobného nástroja. Skladba by mohla patriť k povinným etudám na základných hudobných školách, lebo využívanie ozdôb, trilkov, rozložených akordov, stakát a legát je tiež výborným spôsobom na zvládnutie techniky hry na klavíri. Žiaľ, noty k týmto nahrávkam zatiaľ neboli objavené, a tak postrádame II. a III. časť tejto klavírnej skladby.

Na V. ročníku festivalu v Selenči v roku 1974 nastupuje nový žáner – vážna hudba. Na zozname predvedených skladieb sú totiž tri Kmeťove programové miniatúry pre klavír: *Prvý raz na lyžovaní*, *Snehové ráno na dedine (idyla)* a *Pri mláťačke*. Prvou cenou porota odmenila klavírnú miniatúru *Pri mláťačke*. Na nasledovnej súťaži (1976) v žánri vážnej hudby súťažila aj Kmeťova skladba *Slovenská suita* za klavírovej interpretácie T. Hrubíkovej (Berediová – Stupavská : 2016). Uvedené diela pre klavír boli po druhýkrát nahrané až v roku 2005.¹ Klavírne miniatúry *Zoľali brezu* – na ilustráciu dramatizácie básne Ranená breza, *Snehové ráno na dedine* – idyla, *Po prvýkrát na lyžovačke* – programová miniatúra a *Pri mláťačke* – programová miniatúra tentokrát zazneli v interpretácii klaviristky Maríny Kaňovej. Profesor Deneš Fišeš, ktorý s M. Kmeťom spolupracoval ako kolega na Pedagogickej akadémii v Novom Sade, sa k jeho tvorbe po vzhliadnutí rukopisu pre skladbu *Pri mláťačke* vyjadril: *M. Kmeť veľmi dobre docenil svoj tvorivý potenciál, zameriaval sa na pedagogickú prácu, výskumnú činnosť v oblasti ľudového folklóru, dirigovanie a v menšej miere na tvorbu inštrumentálnych diel. V tomto však výnimku tvoria jeho klavírne*

¹ V roku 2005 vznikla iniciatíva Komisie pre hudobnú činnosť Výboru pre kultúru NRSNM a jej vedúcej Mgr. art. Miliny Sklabinskej, aby sa nahralo hudobné CD pod názvom *Mladé talenty*. V realizácii účinkovali talenty, ako Marína Kaňová a Ivana Nováková (klaviristky), Janko Brtka (akordeonista), Margaréta Benková (huslistka). Cieľom bolo odmeniť talentované osobnosti z radov vojvodinských Slovákov za ich vynikajúcu reprezentáciu komunity, zároveň predviesť diela slovenských skladateľov. Pri tejto príležitosti zahrála Marína Kaňová klavírne miniatúry M. Kmeťa.

skladby. Prvý dojem, ktorý vzniká po vzhliadnutí hudobného rukopisu bez hlbšej a dôkladnejšej hudobnej analýzy, prezrádza nám určité detaily o úmysle, ktorý mal skladateľ. Objavujú sa tu elementy ľudového prízvuku, melodická a harmonická stavba je založená na základoch tonality s rozšírením o alterované akordy neskorého romantizmu, nachádzame tu aj rozšírenie funkčných vzťahov napolitánskeho akordu v rôznych polohách (Fišteš : 2016). O charaktere skladby sa na 12. muzikologickej konferencii Slovenská hudba vo Vojvodine zmienila aj Slovenka Benková Martinková, ktorá tvrdí, že skladba *M. Kmeťa Pri mláťačke* je modernistické dielo využívajúce expresionistickú motivickú prácu s ostinátnym rytmom oktávového basu a dynamickú škálu celého klavírneho rozsahu (Benková Martinková : 2016).

V zásade ide o interpretačne náročnejšie klavírne skladby, ktoré charakterizuje silná programovosť a expresívnosť. Názvy skladieb totiž naznačujú, že ide o tvorbu inšpirovanú určitým zážitkom skladateľa, ktorý nám o tomto zážitku rozpráva vlastným hudobným jazykom. O tom, či všetky tieto skladby mali aj svoje ďalšie uvedenie, či sa vôbec konala ich koncertná verejná prezentácia, nemáme informáciu. Z dokumentárneho programu Novosadskej televízie z roku 1989, ktorý predstavil profil etnomuzikológa M. Kmeťa, zaznela v závere i klavírna miniatúra *Po prvýkrát na lyžovačke*, ktorú pre Novosadský rozhlas nahrala Mária Ďarmati. Skladba *Zoťali brezu* bola predvedená aj v programe otvárania Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v roku 2009, keď bola použitá ako hudobný podklad k pohybovej etude v interpretácii novosadských hercov a tanečníkov.

ÚPRAVY ĽUDOVÝCH PIESNÍ

Kategória lyrických piesní selenčského festivalu novej tvorby bola zameraná na tvorbu novej hudby, ktorá inšpiráciu čerpala z ľudovej hudby, ako aj na úpravy slovenských ľudových piesní. Do súťaže v roku 1976 svoje skladby poslal aj Gustáv Babjak – *Mala som ja zlatý prsteň* a *Tanec* (Nedaleko Selenči). Úpravy oboch skladieb urobil M. Kmeť a zazneli v prednese Ľudového orchestra Rádiotelevízie Nový Sad. V podobnom duchu znie aj skladba M. Kmeťa *Selenčské do kola*, ktorá zaznela na festivale v tom istom roku. V roku 1979 bol M. Kmeť autorom úpravy piesne speváka Vlada Očovaja pod názvom *Detstvo*. V tom roku upravil skladbu pre ľudový orchester, hlas a ženskú spevácku skupinu pod názvom *Pieseň o Petrovci* na text Pavla Mučajih. Skladbu napísal P. Málach a predniesla spevácka skupina Kvety spolu so sólistom Jozefom Bisákom.

K takýmto lyrickým vokálnoinštrumentálnym skladbám patria úpravy piesní *Jaj, bože môj, bože môj* alebo *Jaj, Bože môj premilený*, obe v prednese ženskej speváckej skupiny SKUS P. J. Šafárika a Ľudového orchestra Rádiotelevízie Nový

Sad. Mužská spevácka skupina tohto spolku nahrala úpravy piesní *Slovenské matičky a Hej, bystrý a smelý*, zatiaľ čo miešaná skupina nahrala pieseň *Gúľalo sa, gúľalo*. Skladba pre ženský zbor a orchester *Svieti mesiac* zaznela na festivale v roku 1980, avšak D. Fištes uvádza, že partitúry skladby *Svieti mesiac nad naším humienkom* existujú uložené v Novosadskom rozhlase a datujú sa na roky 1957 a 1959. Podľa neho boli v Novosadskom rozhlase nahrané aj piesne pre skupinu spevákov z Kulpína, ktoré upravil a následne orchester aj dirigoval M. Kmeť (v roku 1963).

Ako kuriozitu môžeme uviesť aj to, že v roku 1974 upravil dve staré petrovske piesne, ktoré boli uverejnené v časopise *Svit* v roku 1923. Úprava pre barytón sólo a ľudový rozhlasový orchester piesní *Čo sa stalo v údole* a *Na doline, na tej strane* však zostala iba na papieri a ako sám M. Kmeť píše: *Hoci mi tie aranžmány vtedy vyplatili* (finančne uhradili pozn. M.S.), *už prešlo štvrtstoročie, ako sa nikto nepokúsil zahryznúť do nich* (Kmeť : 2000, 144).

Na vytvorenie uceleného obrazu o osobnosti M. Kmeťa ako skladateľa v rámci spomínanej XII. konferencie prispela aj bývalá spolupracovníčka M. Kmeťa Ľudmila Berediová Stupavská, ktorá zadovážila kompletný zoznam skladieb zaregistrovaných v Zväze organizácií hudobných autorov Srbska (SOKOJ). Ide o štrnásť umeleckých skladieb a vyše tridsať piesní zložených v ľudovom duchu, respektíve úprav slovenských ľudových piesní.

M. Kmeť napísal veľký počet piesní pre deti. Publikované boli v časopisoch pre deti *Naše slniečko* (1939 – 1947), *Naši pionieri* (1947 – 1970), *Pionieri* (1970 – 1990), *Zornička* (1990 – až dodnes). Niekoľko notových záznamov nachádzame iba v druhej polovici 50-tych rokov v *Našich pionieroch*, ale, žiaľ, vo väčšine prípadov sú noty bez uvedeného autora textu a hudby. K takýmto piesňam patria piesne *Prvý máj* na text Márie Rázusovej Martákovej, *Snilo sa mi* na text Alojza Mikulu, *Jar* na text Juraja Tušiaka, *Biela krása* na text Evy Fodorovej, a zo skupiny angažovaných *O Titovi*, *Pieseň o Titovi*, *Tebe, maršal milovaný* na text Pavla Mučajiho, *K cieľu* na text Teofila Macejka a *Domovina moja milá* na text Eleny Čepčekovej. Niektoré z uvedených piesní boli zverejené aj v učebnici hudobnej kultúry. Ľ. Berediová Stupavská vo svojom článku uvádza, že v učebniciach, kde M. Kmeť nefiguroval ako zostavovateľ, nenachádzame jeho piesne, avšak tam, kde figuroval, nachádzame jednu. Ako hudobný pedagóg sa snažil oživiť hodiny hudobnej kultúry aj tým, že dal pre kulpínske deti vyrobiť Orffov inštrumentár, s ktorým následne nahrali skladby aj v Novosadskom rozhlase.²

V roku 2003 sa M. Kmeť ako skladateľ zúčastnil na obnovenom festivale slovenskej tvorby, ktorý sa konal v Novosadskom rozhlase. Do jeho hudobného opusu tak pribudol dvojhlas pre detský zbor pod názvom *Išla sova na tanec*,

² Podľa informácií miestnych občanov, Orffov inštrumentár vyrobil stolár Ondrej Králik za neustáleho dozoru M. Kmeťa, ktorý bol denne v stolárskej dielni a dohliadal na výrobný proces.

ktorú predviedol žiacky zbor zo základnej školy Jána Čajaka v Báčskom Petrovci. K piesňam pre deti môžeme zaradiť aj angažované piesne, ktoré napísal v rokoch 1977 a 1979, nahrané sú v Novosadskom rozhlase. Prvá má názov *Pieseň o Titovi*, ktorú skomponoval spolu s J. Feríkom ml. (pravdepodobne ako upravovateľom) a druhá má názov *Deň republiky*, ktorú zaspievala Mariena Beniková.

Tvorba M. Kmeťa bola podnietená spoločenským kontextom, ktorý podporoval vznik nových umeleckých diel. Festivaly a súťaže, ktoré sa konali s týmto cieľom a ktoré nastavili neraz vysoké umelecké štandardy, mohli spĺňať iba školení hudobníci, ktorých bolo málo. M. Kmeť to vyskúšal aj v tejto oblasti hudby, v prípade programových klavírných diel a úprav slovenských ľudových piesní mimoriadne úspešne. Pre jeho hudobnú všestrannosť a neúnavnú prácu na rozličných hudobných poliach sme, žiaľ, svedkami toho, že len nepatrná časť jeho tvorby je dnes dostupná vo forme rukopisu. Jeho skladby pre klavír po opakovanom vyzývaní a pátraní dodnes neboli nájdene. Zostáva nám veriť, že uvedomelí pokračovatelia hudobných tradícií vojvodinských Slovákov niekedy v budúcnosti zachovajú to, čo sa nepodarilo nám.

RESUMÉ

Osobnosti Martina Kmeťa bola venovaná 12. muzikologická konferencia a následne bol publikovaný zborník prác z tejto konferencie. Autorka ponúka stručné zhrnutie činnosti M. Kmeťa v oblasti tvorivej, skladateľskej, a prikladá úryvky, v ktorých sú zhrnuté jeho vlastné názory na tvorivý proces a estetický význam diela. Opus M. Kmeťa nie je veľký, lebo nejde o jeho primárne zameranie. Naopak, z istej spoločenskej zodpovednosti reaguje na výzvy festivalov venovaných novej tvorbe a v dobe, kedy ich súčasťou boli aj segmenty vážnej a angažovanej hudby, často a veľmi úspešne prispieva. K jeho najúspešnejším dielam patria klavírne miniatúry, ktoré sa podarilo nahráť, avšak po ich notovom materiáli sa aj dnes pátra. Autorka rekapituluje skladby umelecké, a tiež úpravy slovenských ľudových piesní, ktoré sú uložené v Novosadskom rozhlase.

РЕЗИМЕ

Этномузикологу Мартину Кмећу била је посвећена 12. Музиколошка конференција, а затим је штампан Зборник радова конференције. Стога, ауторка представља стручан преглед музичког стваралаштва Мартина Кмећа, такође текст допуњује цитатима у којима М. Кмећ говори о стваралачком процесу и естетском значењу музичког дела. Опус М. Кмећа

niје velik јер то и није била његова примарна делатност. Напротив, он из одређене друштвене одговорности реагује на позиве фестивала посвећених новом стваралаштву посебно у сегментима озбиљне и анагажоване музике и у томе је изузетно успешан. Његова најпознатија дела су клавирске минијатуре које су снимљене, али чији нотни запис данас нигде није доступан. Ауторка прави рекапитулацију композиција уметничке музике, као и оних које су везане за аранжмане словачких народних песама.

Použitá literatúra:

1. Benková Martinková, S.: Tvorba Martina Kmeťa nahraná v Novosadskom rozhlase. In: Slovenská hudba vo Vojvodine 2016. Zborník prác XII. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov. Nový Sad: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov (26. novembra 2016). Téma: Život a dielo Martina Kmeťa. ISBN: 978-86-87947-37-5.
2. Berediová Stupavská, L.: Tvorivá osobnosť Martina Kmeťa cez prizmu slovenských vojvodinských festivalov a hudobných podujatí. In: Slovenská hudba vo Vojvodine 2016. Zborník prác XII. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov. Nový Sad: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov (26. novembra 2016). Téma: Život a dielo Martina Kmeťa. ISBN: 978-86-87947-37-5.
3. Fištes, D.: Hudobný stroj času s Martinom Kmeťom. In: Slovenská hudba vo Vojvodine 2016. Zborník prác XII. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov. Nový Sad: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov (26. novembra 2016). Téma: Život a dielo Martina Kmeťa. ISBN: 978-86-87947-37-5.
4. Ferík, J.: Moja spolupráca s Martinom Kmeťom a jeho podiel na príprave zbierky Ľudové piesne Slovákov vo Vojvodine Juraja Feríka st. In: Slovenská hudba vo Vojvodine 2016. Zborník prác XII. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov. Nový Sad: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov (26. novembra 2016). Téma: Život a dielo Martina Kmeťa. ISBN: 978-86-87947-37-5.
5. KMEŤ, Martin. 2000. Vyber si pesničku: pieseň a hudba v časopisoch pre deti a iné našou tlačou uverejnené hudobniny. In: Vydavateľsko-tlačiarenská činnosť Slovákov v Juhoslávii: zborník materiálov z medzinárodného sympózia Vydavateľsko-tlačiarenská činnosť Slovákov v Juhoslávii. Bratislava: Dom zahraničných Slovákov. s. 61 – 90. ISBN 80-88841-15-1.

Bc. Peter Pavlík

APLIKÁCIE SKLADIEB JURAJA SÚDIHO ST. V REPERTOÁRI SLOVENSKÝCH ZBOROV NA SLOVENSKU

Meno *Juraj Súdi* sa medzi Slovákami vo Vojvodine spája okrem iného aj so skladateľskou a interpretačnou činnosťou, tiež s aktívnou prácou so speváckymi zbormi. Aktívne pracuje so zbormi, upravuje svoje skladby určené sólistom alebo pre zborový spev a tým spôsobom sa dostáva do povedomia verejnosti nielen doma, ale aj na Slovensku. Do svojho repertoáru si výber z jeho skladieb zaradili aj slovenské spevácke zbory. Niektoré z jeho skladieb sú už nadobro známe a interpretované aj na Slovensku. Interpretujú ich spevácke zbory, ktoré v minulosti jeho zásluhou nadviazali spoluprácu s jeho súbormi. K objaveniu jeho tvorby pomohlo aj to, že viedol a organizoval dirigentské dielne na Slovensku, keď sa venoval okrem iného aj interpretácii svojich skladieb. Príkladom sú *Vranovské zborové slávnosti*, ktoré sa konali v roku 2016, keď sa venoval konkrétnym skladbám *Sloboda* a *Otcova roľa*. Týmto skladbám sa aj my venujeme v nasledujúcich riadkoch.

Skladbu *Otcova roľa* Juraj Súdi skomponoval na text slovenského básnika Ivana Kraska. Bola na festivale *Súťaž o slovenskú hudobnú tvorbu Selenča – Petrovec* v roku 1995. Autor ju venoval 250. výročiu príchodu Slovákov na Dolnú zem, presnejšie, do Báčskeho Petrovca, a na tomto festivale bola predvedená mimo konkurencie. Predviedol ju sám skladateľ ako sólista, spolu s KZ Zvony za sprievodu tanečného orchestra. Patrí do skupiny národných skladieb v jeho skladateľskom repertoári. Počas nasledujúcich rokov sa táto skladba stále viac dostáva do povedomia ľudí a stáva sa najznámejšou a najobľúbenejšou skladbou tohto autora. O jej popularite vo Vojvodine svedčí i údaj, že sa v priamom televíznom prenose rodinnej relácie *Dotyky* stala hitom roka 1997-meho.

Spievajú ju viaceré slovenské zbory v Srbsku. Na Slovensku ju spieva napr. UMSZ *Mladosť* z UMB v B. Bystrici, *Spevácky zbor* mesta Brezno, *Spevokol ECAV* v Slovenskej Ľupči, *Spevokol EFATA* z Ostrej Lúky, *Komorný spevácky zbor pri ECAV* Senica.

Na známej internetovej sociálnej sieti s videami sme našli záznam ekumenického spevokolu *EFATA* z Ostrej Lúky. Skladba v ich interpretácii odznela počas obecných slávností *Kultúrna jar Adely Ostrolúckej* v evanjelickom kostole v Ostrej Lúke. Je zaradená do ich repertoára. Dôvod pre taký záujem verejnosti a zborov je v prvom rade tematika skladby. V nej si svoje miesto nachádzajú aj zahraniční Slováci, ale aj Slováci na Slovensku. No ale v neposlednom rade

sa o to zaslúžila aj jednoduchosť melódie a priliehavá harmónia. Skladateľ sa pri komponovaní vedie melódiou a rytmikou textu, takže skladba pôsobí jednoducho a logicky.

Juraj Súdri sa so svojím srbským zborom *Neven* zúčastnil na festivale *Horehronské slávnosti zborového spevu* v Brezne na Slovensku. Keď na gala koncerte odznali všetky skladby z repertoáru zboru *Neven*, publikum si žiadalo počuť skladbu *Otcova roľa*. Keďže túto skladbu *Neven* ešte nemal vo svojom repertoári, dirigent poprosil spevákov na javisku, aby len mlčiac sledovali to, čo sa bude následne diať – autor totiž skladbu mohol zaspievať len sólovo. No hneď na začiatku bol prekvapený, keď s ním už v úvodnej časti celé obecenstvo začalo spievať, zmenilo sa na zbor, a celú skladbu spievalo s dirigentom. Skladba bola interpretovaná presne tak, ako ju skladateľ napísal. Druhé prekvapenie nastalo vtedy, keď ho srbský zbor poprosil, aby ich dirigent naučil „túto ľudovú pieseň,“ ktorú práve počuli spievať. Dirigent im potom prezradil, že je to jeho autorská skladba. Členovia zboru *Neven* boli prekvapení, ako veľmi je táto skladba obľúbená a spievaná na Slovensku.

Ďalšia autorova skladba, ktorú spievajú aj zbory na Slovensku, sa volá *Sloboda*, autor textu je Samo Bohdan Hroboň.

Dirigent *UMSZ Mladosť* Milan Pazúrik má dlhodobú spoluprácu s J. Súdri. V repertoári jeho zboru sú tri Súdriho skladby: *Otcova roľa*, *Sloboda* a *Vtáča*. Tieto skladby zbor začal spracúvať vtedy, keď mal cestovať na slávnostné uvedenie CD nosiča *Môj život je tisíc piesní* s autorskými skladbami. CD nosič bol nahraný a patril k už spomínanej rovnomennej knihe. Spolupráca medzi prof. Pazúrikom a Dr. Súdri sa upevnila po príchode skladateľovej dcéry Leonóry na Slovensko. Leonóra študuje na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, na ktorej pôsobí aj dirigent prof. Pazúrik. Keďže v zbere *UMSZ Mladosť* má úlohu vicedirigentky, nacvičila s ním tieto tri spomínané otcove piesne. Zo svojich skúseností pri nacvičovaní týchto skladieb povedala: *Kolegovia a spolužiaci si obľúbili tieto piesne či už preto, že sú melodické alebo pre ich harmóniu. Sú ľahko spievateľné a logické po hudobnej stránke. Páči sa im tematika piesní, ale aj to, že cezo mňa majú priamy živý kontakt so skladateľom a jeho čítaním. Aj prostredníctvom týchto skladieb sa Slovákom na Slovensku snažím priblížiť našu krajanú kultúru.* Povedala ešte, že najmä skladbu *Sloboda* spievajú na záver takmer každého koncertu. Spevná melódia všetkých hlasov a jednoduchá, ale zaujímavá harmónia sa pričínili o to, že zbor sa tieto skladby naučil spievať v pomerne krátkej dobe. S touto skladbou sa predstavil aj na koncertoch v Srbsku, v Selenči, Petrovci a Sombore.

Pieseň *Otcova roľa* zbor *UMSZ* interpretuje dvojhlasne, za sprievodu klavíra, a introdukciu, čo v origináli spieva dirigent sólo, spieva mužská časť zboru.

Táto pieseň sa spevákom podľa vicedirigenty páči aj preto, že speváci majú vybudovaný vzťah k jej textu, ktorého autorom je práve spomínaný básnik Ivan Krasko.

Kedže v Banskej Bystrici na Katedre hudobnej kultúry je veľký počet študentov, ktorí sa zaoberajú ľudovou hudbou a folklórom ako takým, blízka im je aj skladba *Sloboda*, napísaná je v ľudovom duchu ako lyrická skladba. Napísal ju pre sólo hlas, tak ako je uverejnená v knihe, a tak bola aj interpretovaná na festivale, no neskôr ju prepracoval do štvorhlasu. V dnešnej dobe sa spieva hlavne v tejto zborovej úprave.

Kedže je skladateľ aj kantor v evanjelickom kostole v Selenči, jeho skladba *Vtáča* sa nesie v ľudovom duchu, ale harmonicky, a melódiou jednotlivých hlasov pripomína hru na organe. Študenti konštatovali, že táto skladba bola pre nich najťažšia, ale o to zaujímavejšia. Takto si myslí aj študent na Slovensku, ktorý sa tiež zaoberá hrou na organe, no v rímskokatolíckom kostole.

Dirigent Milan Pazúrik je so skladbami nadšený, aj keď má na zreteli reakcie diváka na koncertoch, ale aj po pedagogicko-výchovnej stránke budúcich učiteľov hudobnej výchovy. Dve z týchto skladieb, čiže *Otcova roľa* a *Sloboda*, sa dostali aj na repertoár jeho ďalšieho zboru, *Speváckeho zboru mesta Brezno*. Skladbu *Sloboda* zaspievali aj na *Stretnutí slovenských zborov z Vojvodiny* v Báčskom Petrovci, ktoré sa konalo 18. novembra 2017.

Skladby Juraja Súdiho spievané na Slovensku:

1. OTČE NÁŠ: Juraj Súdi – Modlitba Pánova (sakrálna)
2. VTÁČA: Juraj Súdi – Juraj Súdi – Juraj Súdi (lyrická)
3. OTCOVA ROĽA: Juraj Súdi – Ivan Krasko (národná)
4. SLOBODA: Juraj Súdi – S. H. Hroboň (lyrická)
5. RODISKO: Juraj Súdi – Milina Florianová (národná)
6. A TAM ZA HORAMI: Juraj Súdi – Anna Udvaryová (lyrická)
7. ZAZNEJ PIESEŇ KU POKÁNIU: Juraj Súdi – Juraj Súdi (sakrálna)
8. NAD SELENČOU, NAD DEDINOU: Juraj Súdi – Juraj Súdi (lyrická)
9. DEDINKA MOJA: Juraj Súdi – Juraj Súdi (lyrická)
10. MOJA: Juraj Súdi – Milina Florianová (národná)
11. POKLAD: Juraj Súdi – Alexander Bél (národná)

Skutočnosť, že aj diváci, aj speváci sa svojím spôsobom stretli so skladbami Juraja Súdiho, priniesla ľuďom na Slovensku veľa pozitívnych pocitov. Slovenské publikum tieto skladby prijíma s radosťou, čo bolo vidno z jeho reakcií.

Príloha: Ukážka notového zápisu piesne Otcova roľa

Hudba: Juraj Súdi

Text: Ivan Krasko

Úprava: Jovan Adamov

Spievajú: Juraj Súdi a Komorný zbor Zvony

Skladba je venovaná 250. výročiu príchodu Slovákov na Dolnú zem a predvedená bola mimo konkurencie.

Otcova roľa

Hudba: Juraj Súdi

Text: Ivan Krasko

$\text{♩} = 60$

1. Po-koj - ný ve - čer na vŕš - ky pa - dal na si - ve po - lia, (na si - ve po - lia),
 2. Str - ná - té su - čbe na vlh - kých ňru - dách pod no - hou pras - ka, (pod no - hou pras - ka),

V pos - led - nom lú - či sta - ro - ot - cov - ská hu - re - la ro - Ťa, (hu - re - la ro - Ťa),
 zlá sa že kto - si ved - Ťa mŕa krá - ču - na če - le vrás - ka, (na če - le vrás - ka).

Z cud - zi - ny tu - lák kro - čil som na (tu) báz - ťi - vou no - hou -
 v lás - ka - vóm o - ku ja - ko by krot - ká vý - čit - ka ne - má -

Sln - ko jak ko - ráb v kr - va - vŕš - ch vo - dach plá pod ob - lo - bou -
 pre - čo si ne - chal ot - cov - skú pó - du? Ob - ran - cu ne - má!

3. Co - lý deň sln - ko, preč - sa je vlh - ká ot - cov - ská ro - Ťa (ot - cov - ská ro - Ťa).

Sú - le - tia tiek - li pod - ňa - ných sl - zy na na - ťe po - lia, (na na - ťe po - lia),

Z cud - zi - ny tu - lák pod hrú - kou stál som, zot - le - lou spo - la. -

CODA *rit.*

Pod - ňa - ných kr - vou napitá pó - da domov ma vo - lá... domov na vo - lá...

1. Pokojný večer na vršky padal, /: na sivé polia, :/
v poslednom lúči starootcovská /: horela roľa. :/
/: Z cudziny tulák kročil som na ňu bázlivou nohou,
slnko jak koráb v krvavých vodách plá pod oblohou. :/

2. Strnište suché na vlhkých hrudách /: pod nohou praská, :/
zdá sa, že ktosi vedľa mňa kráča, /: na čele vráska. :/
/: V láskavom oku jako by krotká výčitka nemá,
prečo si nechal otcovskú pôdu – obrancu nemá. :/

3. Celý deň slnko, predsa je vlhká /: otcovská roľa, /:
stáletia tiekli poddaných slzy /: na naše polia. :/
/: Z cudziny tulák pod hruškou stál som zotlelou spolu,
poddaných krvou napitá pôda domov ma volá. :/

RESUMÉ

Autor skúma prieniky aktuálnej spolupráce medzi speváckymi zbormi na Slovensku a tými, ktoré pôsobia v prostredí vojvodinských Slovákov. Presnejšie, zameriava sa na činnosť dirigenta, skladateľa a interpreta Juraja Súdiho, ktorý ako vedúci Komorného zboru Zvony, či Zboru Neven, neraz vystupuje pred slovenským obecenstvom a spolupracuje s rôznymi zbormi na Slovensku. Záverom textu autor uvádza jedenásť piesní – lyrických, ľudových a jednu sakrálnu, ktoré vo svojom repertoári majú komorné, či cirkevné zbory na Slovensku.

REZIME

Аутор анализира прожимања између хорова из Словачке и хорова који делују у средини војвођанских Словака. Тачније, он је фокусиран на делатност диригента, композитора и интерпретатора Јураја Суђија, који је као оснивач и руководилац Камерног хора „Звона“ из Селенче и Камерног хора „Невен“ из Бача веома често у прилици да са овим ансамблима наступа у Словачкој, те да успоставља сарадњу са тамошњим хоровима. Аутор представља рекапитулацију песама које су заступљене у репертоарима хорова или црквених хорова у Словачкој.

Bc. Leonóra Súdiová

V ÚSTRETY PÄŤDESIATINÁM PaedDr. JURAJA SÚDIHO PhD.

Juraj Súdii sa narodil 8. 3.1968 v meste Báč, v Srbsku. Tu, v slovenskej dedine Selenča, aj žije a pracuje. Jeho rodičia, Juraj a Zuzana (rod. Čapeľová) Súdiovci, mali blízko k umeniu a veľmi rýchlo sa k nemu dostal aj ich syn Juraj. K štvrtým narodeninám dostal malý akordeón, pomocou neho aktívne vstúpil do sveta hudby. Po absolvovaní dvoch ročníkov akordeónu a solfeggia na základnej hudobnej škole Stevana Hristića v Báčskej Palanke a po ukončení osemročnej základnej školy sa zapísal na Strednú hudobnú školu Josifa Marinkovića v Zreňaníne, na odbor hudobnej teórie. Postupne hudbu prestával brať len ako konička a dopracoval sa k tomu, že sa stala jeho životným povoláním. Juraj veľmi rád využíval voľný čas na sebazdokonaľovanie, preto nezháľal ani počas štúdia na strednej hudobnej škole, navštevoval totiž aj hodiny fagotu. Kontrahoval si ročníky a tak za tri roky vychodil šesť ročníkov keď ide o tento nástroj, štyri ročníky základnej a dva ročníky strednej hudobnej školy. Okrem toho bol tri roky aktívnym členom mestského dychového orchestra v Zreňaníne. Jednou z jeho voľných aktivít bola aj účasť v mládežníckom miešanom zbore Josifa Marinkovića. V roku 1986 zbor získal cenu Summa cum laude na európskej súťaži speváckych zborov v meste Nerpelt v Belgicku.

Predtým ako sa zapísal na Hudobnú akadémiu v Novom Sade, absolvoval povinnú vojenskú službu. Počas štúdia na akadémii sa aktívne venoval vokálnoinštrumentálnemu triu Vox humana, bol aj jeho spoluzakladateľom (s Ľudmilou Berédiovou a Jarmilou Juricovou – poznámka editora). Trio koncertovalo v slovenských kostoloch vo Vojvodine. Boli pioniermi v uvádzaní koncertov duchovnej hudby do slovenských evanjelických kostolov vo Vojvodine, spájali, robili na zblížovaní sakrálneho, umeleckého a moderného štýlu. Môžeme povedať, že tým spôsobom vychovávali divákov, pripravovali ich na koncertný prednes sakrálnej hudby, čo dovtedy nebolo zaužívané na týchto priestoroch. Trio Vox humana vydalo magnetofónovú kazetu Raduj sa a plesaj.

V roku 1992, po ukončení vzdelávania na hudobnej akadémii v Novom Sade, sa Juraj Súdii zamestnal na základnej škole Jána Kollára v Selenči ako učiteľ hudobnej kultúry.

Spolu s manželkou Renátou v máji v roku 1993 založili Komorný spevácky zbor Zvony, ktorý je činný už celých 24 rokov. Je to prvý slovenský komorný spevácky zbor založený na území Vojvodiny. Jeho členovia sa snažia zveľaďovať

kultúru hudobného života v Selenči, ale aj širšie, všade tam, kde v Srbsku a na Dolnej zemi žijú Slováci. Zbor má ekumenický charakter. Jeho členovia sú rímskokatolíckeho, evanjelického a pravoslávneho vierovyznania. Doteraz nahrali päť CD nosičov: *Otcova roľa*, *Vianočný koncert Komorného zboru Zvony*, *Dolná zem*, *Moja a Poklad*.

Hudobnú kultúru Juraj Súdi prednášal na strednej poľnohospodárskej škole v Bači a od roku 2016 prednáša aj na gymnáziu Jána Kollára v Petrovci. Tým, že od roku 1991 aktívne učí mladých hudobníkov spievať, hrať na klavíri, na organe, akordeóne, cimbale, violončele, kontrabase, gitare, tamburke, píšťalke a na husliach, prospieva nielen Selenči, ale aj širšie. Jeho oddanosť hudbe a jeho pedagogický prístup sa zaslúžili o to, že veľký počet mladých ľudí má k hudbe ako k umeniu kladný postoj a vie ju vychutnať, a niektorí sa pod jeho vplyvom hudbe venovali aj inak, zdokonaľujú sa v tomto odbore na stredných hudobných školách a akadémiách.

Ďalším výsledkom Jurajovej práce s deťmi je detský súbor Orchestriík. Detské inštrumentálne zoskupenia vedie už dvadsať rokov, ale v takejto zostave Orchestriík pôsobí 4 roky. Spolu s dcérou Leonórou ho založili v roku 2012, kedy prvýkrát vystupovali na Vianočnom ekumenickom koncerte, ktorý tradične organizuje Komorný zbor Zvony. Aj syn Juraj Súdi ml. sa v posledných rokoch ujal vedenia Orchestriíka. Hrajú v ňom deti od 7 do 18 rokov, občas sa však k nim pridajú aj starší členovia. Ich repertoár zahŕňa slovenské ľudové piesne, detskú, umeleckú, tanečnú, chrámovú hudbu, ale aj autorské skladby dirigenta. Zúčastňuje sa prehliadok a vystúpení na školách, ale aj na obecných, pokrajinských a republikových prehliadkach a festivaloch. Koncertujú na domácej pôde a za sebou majú aj vystúpenia v Chorvátsku a na Slovensku: vo Vranove nad Topľou, v Hanušovciach, Merníku, Dulovciach, Patinciach, v Hronseku a v Banskej Bystrici. Súbor sa dopracoval k pozoruhodným výsledkom. Na pokrajinskej súťaži orchestrov bol v rokoch 2015, 2016 a 2017 laureátom a posledné tri roky za sebou aj nositeľom zlatej plakety získanej na republikovej súťaži školských orchestrov v Srbsku, a získal aj cenu Vojvodinské talenty v roku 2016. A najnovšie sa stal i nositeľom Zlatej plakety, na Festivale vojvodinských hudobných spolkov, kde si zmeriaval sily s dospelými hudobníkmi.

Okrem v detskom orchestri Orchestriík J. Súdi je činný ešte v štyroch ďalších vokálnych telesách, ide o zbory: Detský spevácky zbor ZŠ Jána Kollára v Selenči – Zvončeky (od roku 1992), Komorný zbor Zvony (od roku 1993), Cirkevný spevok evanjelickej a. v. cirkvi v Selenči – Ozvena (od roku 2000) a Detský spevácky zbor ZŠ Vuka Karadžića v Báči (od roku 2009). V roku 1998 založil a do roku 2016 viedol aj Mestský zbor Neven v Báči.

Juraj Súdi sa v roku 2000 začal zaoberať činnosťou kantora v evanjelickom

a. v. cirkevnom zbore v Selenči a je aj synodálnym kantorom SEAVC v Srbsku.

Vo vokálno-inštrumentálnej skupine Maks pôsobil J. Súdii 6 rokov, hral na syntetizátore. Hrali čo zväčša na území Vojvodiny, v slovenských dedinách na svadbách, oslavách a tradičných tanečných zábavách. V tom období nahrali aj dve magnetofónové kazety: *Slovenské ľudové piesne* a *Čarovná noc*. A bol zapojený aj do vokálno-inštrumentálnej skupiny *Evergreen*.

V Novosadskom rozhlase nahral mnoho slovenských ľudových piesní a prezentoval sa aj ako upravovateľ piesní pre ľudový orchester.

V rámci Asociácie slovenských pedagógov s koautorkou Annou Medvedovou vydal tri CD nosiče a Príručku pre učiteľov hudobnej kultúry. S Renátou Súdiovou a Marienou Stankovičovou-Krivákovou je koautorom učebníc pre Hudobnú kultúru pre prvý, druhý, piaty, šiesty, siedmy a ôsmy ročník, tiež autorom recenzií k učebniciam hudobnej kultúry pre tretí a štvrtý ročník základnej školy.

Skladateľskou činnosťou sa zaoberá od roku 1980, čiže od svojho 12. roku, kedy napísal svoju prvú pieseň Jedlička. Doteraz komponuje skladby pre deti, angažované, ľudové, duchovné, lyrické a tanečné skladby. Píše hlavne pre slovenské festivaly vo Vojvodine, predtým *Súťaž o slovenskú hudobnú tvorbu*, neskoršie *Pop tón* a *Zlatý kľúč*, na ktorých účinkuje aj ako interpret svojich skladieb. Tvorí aj pre kovačický festival detských populárnych piesní *Letí pieseň, letí*. Získal početné ocenenia odborných porôt za svoju skladateľskú a interpretačnú činnosť, ale aj za text mnohých svojich skladieb. Prvé ceny za skladbu si prináša aj z dvoch rusínskych festivalov: *Červená ruža* a *Ružová záhradka*. Na Festivale slovenských lyrických piesní – Kulpín sa zúčastňuje aj ako upravovateľ piesní pre ľudový orchester rádiotelevízie Nový Sad, aj keď ide o festival Zlatý kľúč. Píše aj pre festival duchovnej populárnej hudby chorvátskej menšiny vo Vojvodine – Hosanafest. Skladby, ale aj úpravy, dvojhlasné, trojhlasné, a štvorhlasné, píše aj pre zbory, ktoré vedie. Svoje skladby zaraďuje do niekoľkých žánrov: skladby pre deti (37), populárne skladby (30), angažované skladby (4), sakrálné (14), lyrické (28), národné skladby (5). Vo svojej skladateľskej práci pokračuje aj ďalej. V roku 2014 vydal zbierku piesní pod názvom *Môj život je tisíc piesní*. Je to prvá zbierka autorských skladieb Slovákov vo Vojvodine. Predstavuje tridsaťročnú aktívnu skladateľskú činnosť jej autora. Najnovšia skladba, ktorú napísal, je skladba *Domov*, prednesená na Zlatom kľúči 2017 v Selenči. Za ňu získal cenu obecenstva.

Juraj Súdii je členom rady Vojvodinského zväzu umeleckej ochotníckej tvorivosti, členom Výboru pre kultúru NRSNM, ako i Správnej rady Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov.

Je nositeľom významného ocenenia činnosti na poli vojvodinskej kultúry. Je to cena *Iskra kultúry* na rok 2004.

Je nositeľom zlatej plakety NRSNM v oblasti kultúry na rok 2016.

Rigoróznou prácou na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela na katedre hudobnej kultúry Juraj Súdi obhájil v januári v roku 2005 a získal akademický titul PaedDr. (doktor pedagogiky). V zahraničí získaný titul PaedDr. mu bol uznaný vo februári v roku 2006 na Umeleckej univerzite v Belehrade. Doma získal titul magistra hudobnej pedagogiky. Svoju dizertačnú prácu písal na tému *Činnosť a vplyv slovenskej zborovej kultúry na rozvoj a rozširovanie interkulturálnosti vo Vojvodine*, obhájil ju v auguste v roku 2016. Na doktora vied v interdisciplinárnej oblasti Hudobné umenie, Sociológia a Pedagogika je promovovaný v marci 2017 na Univerzite v Novom Sade.

Práca Juraja Súdiho je neoddeliteľnou súčasťou života Slovákov vo Vojvodine. Jeho pedagogická činnosť pri vyučovaní hudobnej kultúry na základnej škole a v rámci mimoškolských aktivít má význam nielen pre Selenču, ale aj širšie. O tomto svedčia aj štrnásť žiaci, ktorí sa pod jeho pedagogickým dozorom zapísali na stredné hudobné školy a z nich potom piati na hudobné fakulty doma, i v zahraničí. Títo žiaci, budúci hudobní profesionáli, budú nositeľmi hudobného života Slovákov v tých prostrediach, do ktorých ich život zavedie. Tento fakt je tým najvyšším prínosom Dr. Juraja Súdiho do bohatého hudobného života tunajších Slovákov.

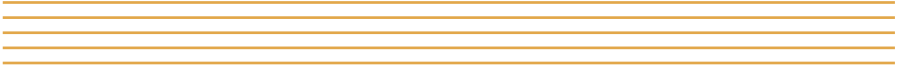
RESUMÉ

Autorka popisuje životnú púť Juraja Súdiho, ktorý sa vo svojej profesionálnej a súkromnej činnosti venuje hudbe – pedagogickej činnosti, práci zbornajstra niekoľkých hudobných telies – zborov a orchestra, kantorskej, i skladateľskej činnosti a všestranného hudobného pôsobenia. V príspevku nachádzame faktografické údaje o všetkých poliach jeho hudobného pôsobenia. Keď ide o tvorbu, tá sa vzťahuje predovšetkým na festival Zlatý kľúč v Selenči, ktorá je zhrnutá v knihe *Môj život je tisíc piesní*, ktorú J. Súdi vydal v roku 2014.

РЕЗИМЕ

Ауторка пише о животном путу Јураја Суђија, који је у својој професионалној каријери, али и у слободно време посвећен музици и то као педагог, руководилац и диригент хора и дечјег оркестра, оргуљаш, композитор и свестрани музички прегалац. У тексту наилазимо на фактографске податке о свим пољима његовог ангажовања. Када је реч о музичком стваралаштву

оно је пре свега везано за Фестивал „Златни кључ“ у Селенчи, а садржано је и у збирци „Мој је живот хиљаду песама“, коју је Ј. Суђи објавио 2014. године.

Mgr. art. Slovenka Benková Martinková ArtD.

ZASTÚPENIE DIEL SLOVENSKÝCH SKLADATEĽOV NA PODUJATÍ JARNÉ NŔTY

Jarné nŔty, jedinečný festival svojho druhu, prezentujúci vážnu hudbu a jej mladých spriaznencov, v roku 2017 odznel 21-krát, štandardne, v Slávnostnej sieni gymnázia Jána Kollára v Báčskom Petrovci. Sú tomu teda už roky, presnejšie ide o rok 1997., keď sa dve entuziastky, osobnosti kultúrneho života vojvodinských Slovákov, Kvetoslava Benková a Katarína Melegová Melichová, rozhodli spopularizovať vážnu hudbu v našich končinách a ponúknuť mladým interpretom, úspešným žiakom hudobných škŔol, odprezentovať svoju prácu širšej hudobnej verejnosti. Začalo sa skromne a postupne festival nadobudol aj medzinárodný podtŔn, keď uviedol zahraničné vokálne a inštrumentálne súbory a sólistov zo Slovenska, Česka a Rumunska. V roku 2011 bol program vtedy realizovaných Jarných nŔt zaznamenaný a vydaný na cd nosiči prostredníctvom Miestneho odboru Matice slovenskej v Srbsku. Odvtedy sa nahrávky na cd nosičoch stali tradičnými a zároveň obohacujúcimi prostriedkami tunajšej hudobnej produkcie celkovo, s prihliadnutím na vážnu hudbu.

Festival nie je súťažného typu. Jeho program tvoria vystúpenia inštrumentalistov a spevákov, ktorí v tomto žánri dosiahli výnimočné výsledky na súťažiach od školskej po štátnu, ba aj medzinárodnú úroveň. Pritom si pre túto príležitosť sami volia materiál, ktorým sa obecnstvu predstavia. Repertoár tvoria prevažne skladby svetových skladateľov, ktoré si žiaci pripravujú počas školského roka a následne uvádzajú na súťažiach. Vnímajúc skutočnosť, že propozície súťaží prevažne vyžadujú predvedenie skladieb univerzálnych hudobných osobností a určitých štýlových období – od baroka po súčasnú dobu – konštatujem, že aj na Jarných nŔtách prevažne počuť výber z uvedeného. Nakoľko ale súťažný repertoár niekedy obsiahne aj skladby z tvorby tzv. domácich autorov, účinkujúci občas siahnu aj po takom hudobnom čísle, s ktorým sa ďalej predstavia. Bohužiaľ ale, tých slovenských autorov a ich konkrétnych diel zaznelo počas vyše dvadsiatich rokov uvedeného festivalu málo, nakoľko do kategórie „domácich autorov“ účinkujúci a ich pedagógovia zaraďujú prevažne známych srbských autorov, akými sú Isidor Bajić, Josif Marinković, Stevan Stojanović Mokranjac, Stevan Hristić a podobne. Prezentácia kultových slovenských autorov a ich diel by sa ozaj dala spočítať na prstoch jednej ruky. Nebyť niekoľkých príspevkov tunajších hudobníkov,

ich úprav prevažne ľudových skladieb, ktoré následne odznali v interpretácii školských zborov a orchestrov, kludne by sme mohli konštatovať, ako slovenská vážna hudba na jedinom festivale vážnej hudby dolnozemských Slovákov nie je vôbec prítomná. Je tomu tak a nie som si istá, či by som si vôbec trúfla radiť, ako v tomto prípade ďalej postupovať, či vôbec meniť koncept repertoáru jednotlivých účastníkov, alebo apelovať na to, aby sa skladby slovenských autorov hrali vo väčšej miere, keďže vychádzam z faktu, že ide prevažne o mladučkých hudobníkov, bez vytvoreného stabilného umeleckého názoru, ktorí sú ešte stále v procese „výchovy“ zo strany hudobných pedagógov pôsobiacich v Srbsku a ponúknutých propozícií, už či ide o ročníkový program, alebo ten súťažný. Snád by ale mohol byť uvítaný čin zjednocujúci účasť mladých účastníkov zo Slovenska a tých „domácich“, kedy by sa ako repertoárové čísla volili konkrétne skladby priamo zo slovenskej hudobnej klenotnice...

V roku 2004 sa na festivale Jarné nôty predstavil violista Peter Zwiebel a speváčka Slovenka Benková, ktorí predviedli skladbu svojho vtedajšieho spolužiaka z VŠMU v Bratislave, dnes mladého aktívneho a úspešného skladateľa, Lukáša Borzíka¹ – *Hvalospjev ljubavi*. Slovenský skladateľ siahol po srbskej verzii biblického textu a vytvoril nekaždodenné originálne dielo pre hlas a violu. Neskôr toto dielo pozmenil a vytvoril tak skladbu pre *soprán, hoboj, husle, violu a violončelo*.

V roku 2005 festival Jarné nôty uviedol tvorbu mládežníckeho komorného orchestra *Orfeus* z Bratislavy, ktorá bola pestrá – obsahla diela romantických a moderných autorov. Tento orchester sprevádzal dve sólistky, huslistky, Slovenky zo Srbska, Ivanu Jašovou a Margarétu Benkovú, ako aj slovenský manželský cymbalistický pár Šolopovcov z Rumunska, pracoval pod vedením dirigentky Slovenky Benkovej. V ich repertoári bola aj známa *Musica Slovaca skladateľa* Ilju Zeljenku². Musicu Slovacu Ilju Zeljenku na husliach predviedla Margaréta Benková, orchestrom *Orfeus* dirigovala Slovenka Benková. V rámci festivalu Jarné nôty sa v roku 2005 uskutočnili dva koncerty, v sieni petrovského Domu kultúry a v Štúdiu M RTV v Novom Sade – tento koncert bol zaznamenaný a odvysielaný v rámci programov RTV – novosadského rozhlasu a televízie.

O rok neskôr, presnejšie v roku 2006, sa zopakovala spolupráca tunajších hudobníkov s hudobníkmi zo Slovenska. Na festivale Jarné nôty sa zúčastnil profesionálny Dámsky komorný orchester z Bratislavy pod vedením dirigentky

¹ Lukáš Borzík vyštudoval skladbu pod vedením prof. Vladimíra Bokesa na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, doktorandské štúdium absolvoval na rovnakej fakulte u skladateľa Jevgenia Iľšaia. Zo skladateľských súťaží v Slovenskej republike si odniesol rad prvých ocenení.

² Ilja Zeljenka patril k najvýznamnejším osobnostiam hudby druhej polovice 20. storočia. Jeho fascinujúci opus tvoria diela pre orchestrálnu predvedenie, diela pre sólové hudobné nástroje, ako aj filmová hudba. Stál pri zrode elektroakustickej hudby.

Eleny Ŕarayovej Kováčovej. Sólisticky sa predstavila huslistka Jela Ŕpitková a klavirista, vtedy opravdu mladý chlapec, Marek Stupavský – v súčasnosti poslucháč VŠMU v Bratislave v triede Ivana Gajana, jeden z popredných klaviristov z nášho prostredia. Kolektív predviedol skladby zo svetového repertoáru, ale aj výber zo *Vznešených tancov levočských* Ivana Hrušovského³.

Podľa údajov, ktorými disponujem, meno ďalšieho známeho slovenského hudobného skladateľa sa na festivale Jarné nôty objavilo v roku 2012., kedy Krásavicu Mira Bázlika⁴ zahrala klaviristka Ivana Nováková. Tento koncert bol nahraný aj na zvukový nosič.

Na záver zostáva podotknúť, ako festival Jarné nôty priam odsledoval vývin viacerých mladých dolnozemskej slovenských hudobníkov, ktorí svoje uplatnenie našli skôr za hranicami tohto štátu. O nič menej treba vyzdvihnúť funkciu odborníkov, akými sú napr. Juraj Súdei, Pavel Tomáš starší, Mariena Stankovičová Kriváková, ktorí svojou činnosťou a prácou s mládežou na slovenských základných školách podporujú vývoj hudobného myslenia a cítenia u detí školského veku. Títo odborníci prostredníctvom práce s deťmi v zboroch a orchestroch obohacujú program Jarných nôt už dve desaťročia a do ich vystúpení sa snažia vtesnať – okrem diel klasických autorov – aj počúvateľné úpravy slovenských ľudových a detských piesní.

Spolupráca s aktívnymi slovenskými skladateľmi zo Slovenska by určite vniesla pestrosť do programu nasledujúcich Jarných nôt – jednak by tematicky a žánrovo prispela k samotnému repertoáru festivalu a zároveň predstavovala ďalšiu výzvu pre organizátorov a interpretov začrieť do menej preskúmanej a predvádzanej oblasti.

RESUMÉ

Autorka popisuje podujatie Jarné nôty, ktoré sa každoročne organizuje s cieľom vytvoriť podmienky na prezentáciu mladých nadaných hudobníkov z radov vojvodinských Slovákov. Podujatie bolo založené v roku 1997 a odvtedy sa na

³ Ivan Hrušovský je autorom hudobnovedeckých štúdií a prác venovaných slovenskej hudobnej tvorbe a kompozično-teoretickým problémom s dôrazom na tvorbu Jána Cikkerera. Ako skladateľ bol spoiatku pod výrazným vplyvom A. Moyzesa a pohyboval sa v rámci rozšírenej tonality s využitím modálnych prvkov, uprednostňujúc sytu inštrumentáciu a epickú šírku. Pre Hrušovského tvorbu 70. až 90. rokov je charakteristická syntéza rozličných, často historicky vzdialených kompozičných techník (vrátane prvkov foriem klasickej sonáty, barokovej suity či madrigalu), smerujúca k premosteniu súčasnosti a minulosti vo vývoji hudby, prehlbovanie výrazovej koncentrácie a sugestívna a pritom nepatetická filozofická výpoveď.

⁴ Slovenský skladateľ Miro Bázlik vyštudoval skladbu na VŠMU u Jána Cikkerera. Bázlik od skorého veku prejavoval talent a záujem o dve veľké oblasti ľudského ducha: o matematiku a o hudbu; preto nielen obe tieto oblasti vyštudoval, ale s oboma sa aj profesionálne po celý život zaoberá. Bázlik je tiež aktívnym klaviristom; v rámci viacerých koncertných cyklov uviedol (spamäti) kompletne sólové klávesové dielo J. S. Bacha, sonáty W. A. Mozarta a L. v. Beethovena. Pre rozhlas nahral oba zväzky Dobre temperovaného klavíra J. S. Bacha.

ňom vystriedal rad talentovaných jednotlivcov z rôznych odborov hudobnej praxe. Vzhľadom na to, že sa téma ročníka vzťahovala na tvorbu slovenských skladateľov, autorka sa rozhodla preskúmať, do akej miery tvoria repertoár tohto podujatia skladby slovenských autorov. Napriek tomu, že ten podiel nebol veľký, v podujatí zazneli diela I. Zeljenku, M. Bázlika, I. Hrušovského a najmladšieho L. Borzika. Autorka mieni, že by spolupráca so skladateľmi zo Slovenska mohla podstatne prispieť k rozvoju podujatia a jeho jedinečnosti a originality.

РЕЗИМЕ

Ауторка представља музичку манифестацију Пролећне ноте, која се сваке године организује са циљем да се створе услови за презентацију младих талентованих музичара из заједнице војвођанских Словака. Манифестација је основана 1997. године а од тада су на њој учествовали бројни талентовани појединци из разних сегмената музичке праксе. С обзиром на то да је тема овогодишње конференције била везана за стваралаштво словачких композитора, ауторка је одлучила да анализира заступљеност словачких композитора у репертоару свих концерата Пролећних нота. Иако тај број није велик, на концертима су се ипак могла чути дела Иље Зељенке, Мирослава Базљика, Ивана Хрушовског и Лукаша Борзика. Ауторка сматра да би сарадња са композиторима из Словачке битно утицала на развој ове манифестације али и на њену јединственост и оригиналност.

Vladimír Valent

NA POČEŠŤ A OBNOVENIE SPOMIENOK

Málo je takých, čo sa od malička, od narodenia až po dni lúčenia, nestretávajú s hudbou ako „...organizovaným systémom zvukov. Výber zvukov, ich rytmické členenie, ich usporiadanie určuje kvalitu, funkciu a estetické pôsobenie“¹. Súvisí to s tým, ako sa človek pozerá na život, závisí od jeho citov, nálady alebo smútku. Začína sa matkinou piesňou, rytmickým tleskaním dlaňami, pokračuje školskými dňami, vzdelávaním detí, trvá počas rozospievanej mladosti, prítomná je pri stretávaní ľudí a končí sa dňami lúčenia. Je javom tvorivosti patriacej ľudskému duchu, hojdajúcej mysle, ktorá sa spevom, melódiami, rytmom a skladateľovým i notovým zápisom dáva sebe a okoliu.

Moje stretnutie s hudbou sa stalo v rodinnom dome v Selenči – slovenskej osade. Otec Ján hrával na svadbách, na tambure, ako člen jednej z vtedajších piatich kapiel v Selenči, a matka Mária (nar. Mareková) bola dobrou speváčkou v slovenskom evanjelickom zbore v Selenči. V roku 1948 (?) evanjelický biskup zo Spojených štátov amerických navštívil medzi inými osadami aj Selenču, verím že vďaka Marekovcom a Valentovcom, ale aj vďaka známosti s pána farárom Vladimírom Verešom², kňazom Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Juhoslávii, ktorý mi daroval 250-stranovú partitúru náboženských piesní po slovensky. Dodnes sa spievajú v evanjelickom chráme v Selenči a vôbec vo všetkých evanjelických kostoloch v Srbsku.

Bol som tretiakom (?) v základnej škole v Selenči, keď mi pán Martin Kmeť³ na prosbu mojich rodičov, v našom rodinnom dome dával prvé hodiny z hudby na harmóniu, ktoré otec kúpil (neviem si spomenúť prečo a kedy). Budúci slovenský skladateľ, zberateľ a zapisovateľ slovenských ľudových piesní v Srbsku, M. Kmeť, nám spamäti hrával na harmóniu úryvky z už spomínanej partitúry. Nemohol som sa načudovať rozpätiu jeho prstov i na ľavej, i na pravej ruke, rovnalo sa oktáve a pol. Ja som ledva, s námahou, uspel dosiahnuť jednu oktávu.

Hudobné vedomosti na klavíri som získal u pána učiteľa Fraňa Berkeša žijúceho s rodinou v Selenči. Predpokladám, že to financovali moji starí rodičia Marekovci, priatelia rodiny Berkešovej. Hovorilo sa, že sú pôvodom z Ruska (nesvedčí však tomu ich priezvisko). Berkešovci mali koncertný klavír. Pán učiteľ

¹ <https://namu.cz/files/2015-02/150204151932.pdf>, s. 124

² Vladimír Vereš (191 - 1973) kňaz SEAVC v Selenči a v Starej Pazove

³ Mr Martin Kmeť (1926 - 2011), etnomuzikológ, pedagóg, skladateľ a dirigent

na ňom slušne hral. Na klavíri možno hrali aj ich tri deti, to som sa nedozvedel. Pán Berkeš mi bol 2 roky učiteľom hudby na klavíri. Pamätám sa, že som dobre zvládol Beyerovu (asi 160-stranovú ?) zbierku klavírných skladieb.

Toto mi pomohlo naučiť sa hrať na akordeóne/harmonike (Hohner s klávesnicami, bez registrov a so 120-timi basmi). Potom nasledovala známosť s Jánom Nosálom, Selenčanom, bývajúcim v bezprostrednej blízkosti rímskokatolíckeho chrámu v Selenči (v náprotivnom dome bydlili Berkešovci). Rodičia mu v roku 1952 kúpili gitaru a noty. Na gitare hrať sa učil sám. Sedávali sme v lete na priedomí jeho rodičovského domu, hádali sa okolo toho, či to a ono hral správne a aký tam mal byť akord a tonalita. Bol tvrdohlavo presvedčený, že správne hrá, že chápe mólové-dúrové znenie melódie tej alebo onej piesne, pravdaže slovenskej ľudovej piesne, jej rytmus. Nepripustil, že nemá pravdu. A často ju nemal.

Hudba nás zbližila (Jána katolíka a mňa evanjelika; vtedy to nebolo častou praxou). V jeho rodičovskom dome sme cvičili slovenské ľudové piesne a zábavné melódie. Hrali sme bez nôt, spamäti: čardáš, valčík, tango, foxtrot, nikdy sme nespievali. Spolupráca nám bola osnovou pre hudbu do tanca v sále Hasičského domu v Selenči. Ján hral na gitare, ja na akordeóne, do tanca sme hrali bez akejkoľvek finančnej alebo inej úhrady. Tanec pre mládež sa pravidelne organizoval v nedeľu večer. Bývalo tu vyše 250 prítomných, keď ide o mládež, zhruba polovicu tvorili sviatočne krojované dievčatá. Ale na tanec záväzne prichádzali aj ich matky, alebo staré matky, bolo ich tu často aj vyše 70. Nielen vtedy, ale až po rok 1965., keď sa tanec organizoval už v novovybudovanom družstevnom dome v Selenči, mamy a staré mamy až do polnoci postávali vedľa stien a sledovali, kto s kým a ako často tancuje a koho si chlapec alebo dievča (dievčence volili raz počas celého večera) berie do tanca. Bolo samozrejmé, že tanečný pár bol toho istého vierovyznania. Boli to roky, keď v Selenči, v ktorej vtedy (ale aj teraz, v roku 2017 je tomu tak), polovica slovenských občanov bola evanjelického a druhá polovica rímskokatolíckeho vierovyznania.

Ján Nosál sa v Selenči venoval i hudbe na organe v rímskokatolíckom chráme (na ponuku pána farára, mons. Michala Zoláreka⁴). Jeho štúdiá (v Sarajeve) a moje (v Belehrade), založenie rodiny a zamestnanie nás na mnohé roky (geograficky) od seba oddelili, ale s jeho manželkou Spomenkou, i dnes žijúcou v Selenči, sme sa občas stretávali. Viem, že bol redaktorom hudobných vysielaní v Novosadskom rozhlase, neskoršie aj vo vydavateľstve Diskos v Srbsku (ktoré jeho zásluhou vydalo i slovenské ľudové piesne), že spolu s rodinou žil určitý čas na Slovensku (aj tam hrával na organe v rímskokatolíckom chráme), bolo to

⁴ mons. Michal Zolárek (1927 - 2009), kňaz rímskokatolíckej cirkvi v Selenči.

počas štúdia jeho dcéry na univerzite v Bratislave. S Jánom som sa stretával aj v Belehrade. Viac rokov, spolu s manželkou Spomenkou a dcérou Bratislavou, žili v meste Zemun. V tom čase so svojou kapelou hrával v zemunských a belehradských kaviarňach. A skladal. V roku 2002 spolu s manželkou bol už zase v Selenči. Oslovil ma a oboznámil o tom, že má pripravenú partitúru, i libreto pre operu zložené na dielo známeho spisovateľa Jána Čajaka, ml. Zypa Cupák. Mal som česť vypočuť mnohé časti tejto opery. Ján hral na svojom pianíne, ktoré mal v rodičovskom dome. Na hudobné časti som mal pripomienky. Komentoval som neprítomnosť hlbokých tónov – kontrabasov. Aj vtedy, a aj dnes mienim, že by dielu dali zvukovú plnosť. No nepresvedčil som ho, aby niečo zmenil.

Po vytlačení partitúry (ťažko to išlo, peniaze boli problém⁵) Ján zozbieral spevákov (amatérov zo slovenských vojvodinských osád), a spolu s režisérom, prof. Jozefom Kováčom, tiež Selenčanom, operu nacvičili. Hudba bola nahraná na syntetizátore. Peňazí na hudbu orchestra Novosadskej opery nebolo, obidvaja sme si to priali, túžili po takej možnosti. A peňazí nebolo ani na partitúry pre hudobníkov.

S najväčším potešením sa mi Ján podakoval za recenziu o novom opernom diele Slovákov v Srbsku⁶, uverejnenú v slovenskom týždenníku Hlas ľudu, Nový Sad⁷. Opera bola predvedená v sieni plnej divákov v Dome kultúry v Selenči. Bol som tam. Herci spievali naživo; hudba bola na playback. A potom všetko zastalo. Podnes. Existuje záznam diela na nosiči. Na operu tunajšia hudobná verejnosť asi zabudla. Žiaľ, málo bolo i hudobných predvedení opery. A ešte menej sa dielu venovali tunajší, a iní, odborníci.

No väčšiu pozornosť vyvolali Nosálove skladby pre zbory. Právom. Vydané boli v roku 2011 a 2012. Tematicky za osnovu majú slovenskú ľudovú pieseň a nôtu. Tvorené sú „...podľa pravidiel klasickej harmónie s prímiesou folklórno-modálnych prvkov⁸“ práve skrze to „...aké je čítanie nášho ľudu⁹“. Osobitne poukazujem na Nosálove mne páčiace sa skladby, je to Otče náš – modlitba so sólo a zborovým spevom, i hymnická skladba Materská krajina (pre veľký orchester), ktorými sa slávnostne končí opera Zypa Cupák. Slovenskú ľudovú hudbu nenapodobňujú ani diela Ave Maria, niekoľko iných skladieb, a ani jeho tvorba pre Mladé zbory, ako ich sám pomenoval¹⁰. Pod vplyvom srbského

⁵ Pod 9 a 11 pozrieť, kto sú vydavatelia a tým pádom i financieri tlačenia partitúr.

⁶ Prvú operu Pekná, nová maľovaná kolíska zložil hudobný pedagóg, dirigent a skladateľ Ján Podhradský v roku 1923 na libreto z pera Vladimíra Hurbana Vladimírovho (1884 – 1950), kňaza SEAVC a spisovateľa.

⁷ Hlas ľudu, Nový Sad, ročník 61, číslo 38(4093), 18. september 2004, s. 21

⁸ Nosál J., Rukováti, Kultúra, Báčsky Petrovec, Slovan-Progres, Selenča, 2001, s. 3

⁹ idem 9.

¹⁰ Nosál J., Rukováti, Kniha druhá, Kultúra, Báčsky Petrovec, SRO Bratia Molnárovci, Selenča, 2003, s. 87

skladateľa Stevana Stojanovića - Mokranjca¹¹ pomenoval ich Rukoväti¹². Mám ich s jeho venovaním. Nechcel počuť moju radu, aby ich inak pomenoval. Ako sám napísal,¹³ jeho skladby sú zložité pre zbory amatérov, a pre profesionálne zbory (aj na Slovensku) by mohli byť ešte zložitejšie. Bez ohľadu na to pravdou je, „...že by sa tieto partitúry veľmi ľahko mohli stať veľvyslancami hudobnej kultúry...“ preto, že je to „...hudobná literatúra z oblasti ľudového umenia, spracovaná umelecky, na vysokej úrovni, s dôrazom na zachovanie folklóru, ale i na vysoký hudobný prejav¹⁴...“ Evidentné je, že „...Umelecká pointa rukoväti Jána Nosála väzí však práve v kontrastovaní jednotlivých častí medzi sebou, najmä keď sa k hudobným kontrastom pridávajú čisté poetické kontrasty: lyrika – epika, spoločenská tematika a rozmanité formy, rôzne miesta určenia a podobne¹⁵...“. Skladby z Rukoväti boli predvádzané a budú ich aj ďalej spievať tak tunajšie, ako i zbory v Slovenskej republike. A možno aj inde.

Moje študentské dni, ako spoločenského aktivistu na Technologickej fakulte Belehradskej univerzity, poznačil medziiným aj pobyt na pobreží Jandranského mora v študentskom letovisku v Budve, v dnešnej Čiernej Hore. Bol som tam aj v roku 1962, keď som so študentskou chasou Belehradskej univerzity vysedával a večer aj tancoval na pódiu hotela Avala (v roku 2017 ten hotel už neexistoval). Poobede na klavíri a po večeroch i na akordeóne, s kapelou tam hrával Slovák Mirko Šouc z Belehradu. S pánom Šoucom som sa zoznámil. Známosť sme obnovili v Belehrade až v roku 2014. Pravdou je, že ma pán Juraj Halaj zo Zemun, presbyter, keď sa v roku 1991 obnovilo pôsobenie Evanjelického cirkevného zboru v Belehrade, požiadal, ako univerzitného a „vplyvného“ profesora, aby som oslovil rodinu pána Mirka Šouca. Nevykonal som to vtedy, ale o niekoľko rokov neskôr. A stalo sa nie tak dávno, súviselo s prípravou na interview, ktoré poskytol Vojvodinskej televízii v Novom Sade, ktoré si prednedávnom aj odbavil, a to po slovensky. Podľa slov jeho dcéry Vesny, dňami sa naň pripravoval, zvlášť po jazykovej stránke, cvičil si výslovnosť, opakoval slová, skúšal sám seba.

Nepamätám si rok, a ani to, ako som sa zoznámil s pani prof. mgr. Vesnou Šoucovou-Tričkovičovou, dcérou M. Šouca. Bez ohľadu na to známosť s Vesnou trvá dodnes. To ona ma oboznámila o tom, že sa v Novom Sade chystá 13. muzikologická konferencia. Vtedy sme sa porozprávali o jej otcovi, M. Šoucovi a o jej prednáške, ktorú chystá pre tú konferenciu. Naša známosť mala svoj dobrý výsledok aj skôr, v roku 2015. Keďže som sa už viac rokov poznal s pána

¹¹ Stevan Stojanović-Mokranjac (1869 - 1914), srbský skladateľ, pedagóg, dirigent

¹² idem 11

¹³ idem 11 a 12

¹⁴ idem 10, s. 6 (autor J. Súdi)

¹⁵ idem 10, s. 7 (autor M. Kmet)

prof. Paed. Milanom Pazúrikom, dirigentom z Banskej Bystrice, ktorý pôsobí na tamjšej univerzite Mateja Bela, navrhol som mu, aby pozval pani V. Šoucovou-Tričkovičovou do poroty Akademickej Bystrice – Medzinárodného súťažného festivalu stredoškolských a akademických speváckych zborov. Na účasť v práci poroty a na návštevu Banskej Bystrice a Slovenskej republiky vôbec majú Šoucovi, Vesna, jej manžel a dcéra, tie najkrajšie spomienky.

Najmladší zo skladateľov, ktorých v slovenskej komunite Srbska osobne poznám, je Selenčan PaedDr. Juraj Súde, PhD., ktorý už viac rokov pôsobí ako učiteľ na základnej škole J. Kollára v Selenči a v roku 2017 i na gymnáziu J. Kollára v Báčskom Petrovci. Je pedagóg, prednáša hudobnú výchovu, skladateľ, dirigent a spevák. Keď ide o jeho prácu, spomeniem spevácke trio, jeho prácu pedagóga na ZŠ J. Kollára v Selenči, ako aj to, že založil selenčský zbor Zvony, orchester Orchestrík, Zvonivú cimbalovku. Okrem toho má na starosti srbský zbor Neven a Kolibrík v mestečku Báč, pritom zbory Zvony a Neven, ktoré občas vystupujú aj spolu, čo si vyžaduje osobitnú prácu. Netreba zabudnúť ani na jeho vysokoškolské vzdelávanie, skladby, vokálnu tvorbu, spoluprácu s J. Nosálom, prednášky pre tunajších slovenských hudobníkov a spevákov a na spoluprácu s inými dirigentmi. Osobitný význam pre slovenské etnikum majú učebnice hudobnej kultúry pre základnú školu, ktoré Juraj Súde napísal spolu so svojou manželkou Renátou. Nepatrí sa zabudnúť ani na jeho prácu so zborom Slovenskej evanjelickej cirkvi v Selenči, na hudbu na organe a kantorovanie v chráme SEAVC v Selenči. Zovšeobecnene spomeniem výsledky jeho tvorivého angažovania sa i úspechy ako dirigenta, ktoré boli povšimnuté v práci zborov, i detských/žiackych i dospelých, tak na súťažiach v Srbsku, ako i na Slovensku. Šírka a hĺbka práce i pána J. Súdeho má zásadný vplyv na kultúru a vzdelanosť príslušníkov slovenského etnika v Srbsku. Mienim, že súčasťou udržateľnosti slovenskosti človeka, tej i takej identity, je poznanie i vedomé integrovanie človeka do stavov a dianí v republike Srbsku (a inde) ako slobodného, tvorivého, rovnoprávneho člena multikultúrnej, multietnickej a multikonfesijnej^{16,17} spoločnosti.

Za prácu na poli vzdelávania i na hudobnom poli Jurajovi Súdeimu sa dostalo i uznanie Dr. Đorđe Natošević, ktoré udeľuje Pokrajinský sekretariát pre vzdelávanie, predpisy, správu a národnostné menšiny Autonómnej pokrajiny

¹⁶ Baumann G. The Multicultural Riddle, Rethinking National, Ethnic and Religious Identities, This edition published in the Taylor & Francis e-Library, 2002. https://construccionde identidades.files.wordpress.com/2015/02/zones-of-religion-gerd-baumann-the-multicultural-riddle_-rethinking-national-ethnic-and-religious-identities-routledge-1999.pdf

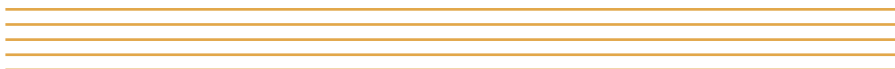
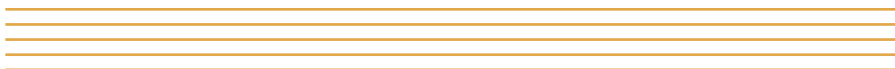
¹⁷ Virsik G. Multikultúra: jej etnická (národná) a náboženská dimenzia - February 2006 - Page 3 of 8, http://www.uszz.sk/data/files/186_multikultura.pdf

Vojvodiny za prínos v práci predškolských ustanovizní, základných a stredných škôl vo Vojvodine.

Mal som česť byť svojho času medzi navrhovateľmi zaslúžilých pracovníkov na toto uznanie.

Kiežby ľudské poznatky a spomienky boli nekončiacou a všade sa opakujúcou ozvenou a hlásajúcim, ozdobným svetlom ducha človeka, jeho vedomostí, k tomu i trvalým, vierohodným dokumentom ľudskej vzájomnosti, súdržnosti, úcty. Treba byť svetlom i svedkom krásy, ľudskej tvorivosti a lásky, i bohatstva v materiálnom i duchovnom živote človeka a celej spoločnosti.

V Belehrade, koncom novembra 2017

Otvorenie 13. muzikologickej konferencie Slovenská hudba vo Vojvodine

Príhovor vedúcej Literárneho a hudobného múzea Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici Sone Šváčovej

Príhovor Imricha Šimiga, autora výstavy Ľudové hudobné nástroje na Slovensku, ktorá bola inštalovaná v priestoroch ÚKVS

Príhovor riaditeľa Slovenského kultúrneho klubu Vladimíra Valentíka, ktorý zabezpečil výstavu Ľudové hudobné nástroje na Slovensku

Po príhovore koordinátorky konferencie Miliny Sklabinskej, riaditeľka ÚKVS Anna Chrtánová Leskovac odovzdáva prvý výtlačok najnovšej publikácie ÚKVS Slováci vo Vojvodine autora J. Botíka

V rámci prednášky zazneli aj pútavé bluesové skladby Mirka Šouca v prednese hudobníkov z Belehradu Jeleny Jovovičovej a Milovana Paunovića

Vesna Šoucová hovorí o diele svojho otca, skladateľa Mirka Šouca

Príhovor predsedu Výboru pre kultúru NRSNM Jána Slávika o význame organizovaného pôsobenia v kultúre

Skladateľskú tvorbu Tibora Andrašovana preskúmal aj Imrich Šimig z Literárneho a hudobného múzea Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

O tvorbe Juraja Podhradského hovorila dirigentka Mariena Stankovičová Kriváková

Skladateľ, upravovateľ, klavirista, dirigent, džezový sólista na harmonike Mirko Šouc s dcérou, dirigentkou Vesnou Šoucovou, na 13. muzikologickej konferencii

O tvorbe Tibora Andrašovana prednášala Ľudmila Berediová Stupavská

Zastúpenie hudby slovenských autorov na podujatiach vážnej hudby
Jarné nôty skúmala Slovenka Benková Martinková

Juraj Súdi ml. prečítal text Leonóry Súdiovej o skladateľskej tvorbe
ich otca Juraja Súdiho

Anna Žilková, vedúca Odboru dokumentácie a informatiky Hudobného centra z Bratislavy, odprezentovala činnosť tohto centra

Juraj Súd hovoril o skladateľovi Jánovi Nosálovi

Na konferencii zaznel text Petra Pavlíka o aplikáciách skladieb Juraja Súdiho na Slovensku, ktorý prečítala Emília Kovačevová

Eleonóra Hunčágová predstavila aktivity speváckych zborov v smere propagácie slovenských hudobných skladateľov

Zborník 12. konferencie Slovenská hudba vo Vojvodine odprezentovaný
na začiatku 13. konferencie

Spoločná fotka so skladateľom Mirkom Šoucom na pamiatku

Dirigent Juraj Ferík a vedúca Hudobnej komisie VPK NRSNM Anna Medveďová sledujú priebeh konferencie

Propagačné materiály

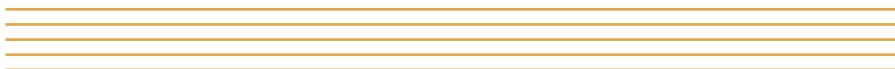
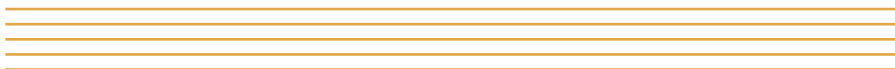
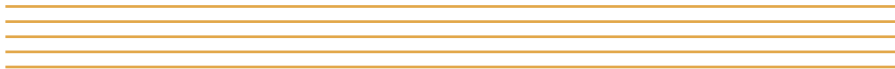
Úsmevy na záver konferencie

Spoločná fotka aj na záver 13. konferencie

**ZBORNÍK PRÁC 13. KONFERENCIE
MUZIKOLÓGOV A HUDOBNÝCH ODBORNÍKOV
NOVÝ SAD 25. NOVEMBRA 2017**

VYDÁVA_ ÚSTAV PRE KULTÚRU VOJVODINSKÝCH SLOVÁKOV
POD ZÁŠTITOU_NÁRODNOSTNEJ RODY SLOVENSKEJ NÁRODNOSTNEJ
MENŠINY V SRBSKU

ZA VYDAVATEĽA_ ANNA CHRŤANOVÁ LESKOVAC
EDITORIÁL, ÚVODNÉ TEXTY A RESUMÉ_ Mgr. art. MILINA SKLABINSKÁ PhD.
RECENZENT_ Doc. PhDr. MICHAL BABIAK, Mr.
ÚVODNÉ TEXTY A RESUMÉ_ Mgr. art. MILINA SKLABINSKÁ PhD.
JAZYKOVÁ ÚPRAVA A KOREKTÚRA_ SLOVENSKÝ_ KATARÍNA MELICHOVÁ
JAZYKOVÁ ÚPRAVA A KOREKTÚRA_ SRBSKÝ_ HELENA DESPIĆ
FOTOGRAFIE_ VESNA ŠOUCOVÁ, ĽUDMILA BEREDIOVÁ_ ARCHÍV ŠTÁTNEJ
VEDECKEJ KNIŽNICE – LITERÁRNEHO A HUDOBNÉHO MÚZEA V BANSKEJ
BYSTRICI A ARCHÍV LITERATÚRY A UMENIA SLOVENSKEJ NÁRODNEJ
KNIŽNICE V MARTINE_ ARCHÍV ÚKVS
TECHNICKÁ ÚPRAVA_ JASMINA SIMONVIČOVÁ
NÁVRH OBALU_ KATARÍNA LUKIČOVÁ BALÁŽIKOVÁ
TLAČ_ TLAČIAREŇ GRAFOFIS
NÁKLAD_ 60 KUSOV

Vydal Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, 21000 Nový Sad, Njegošova 16/II/7,
tel./fax. (021) 545-570, e-mail: office@slovackizavod. org.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

78.071(=162.4):929(497.113)(082)

KONFERENCIA muzikológov a hudobných odborníkov (13 ; 2017 ; Nový Sad)

Slovenská hudba vo Vojvodine 2017 : zborník prác 13. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov, Nový Sad, 25. novembra 2017 [na tému] Slovenskí hudobní skladatelia pôsobiaci vo Vojvodine / [editoriál, úvodné texty a resumé Milina Sklabinská ; fotografie Vesna Šoucová, Ludmila Berediová]. - Nový Sad : Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, 2018 (Kysáč : Graf office). - 130 str. : ilustr. ; 20 cm

Tiráž 60. - Úvodom = Uvod: str. 5-8. - Bibliografija. - Rezimei na srp. jeziku uz svaki rad.

ISBN 978-86-87947-39-9

a) Композитори, словачки - Вojводина - Зборници
COBISS.SR-ID 326606855

Organizácia konferencie:

Národnostná rada slovenskej
národnostnej menšiny v Srbsku

Ústav pre kultúru
vojvodinských Slovákov

SLOVENSKÁ HUDBA VO VOJVODINE 2017
ZBORNÍK PRÁČ 13. KONFERENCIE
MUZIKOLÓGOV A HUDOBNÝCH ODBORNÍKOV
NOVÝ SAD 25. NOVEMBRA 2017
ISBN 978-86-87947-39-9